

CONSTANTIN M. BORCIA

**MOARTEA ȘI SUPRAVIETUIREA -
ÎN TRE CERTITUDINE ȘI IPOTEZĂ
(ESEU)**

Editura
PRINTECH

Editura Printech

**Editură acreditată de Consiliul Național al Cercetării Științifice din
Învățământul Superior**

TIPAR:

S.C. ANDOR TIPO S.R.L. - EDITURA PRINTECH

Str. TUNARI, nr. 11, sector 2, BUCUREȘTI

Tel./Fax: 021.211.37.12; 021.212.49.51

E-mail: andortipo@yahoo.com

SIMTEX-OC

ISO 9001 REGISTERED

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BORCIA, CONSTANTIN

Moartea și supraviețuirea : între certitudine și ipoteză /

Constantin M. Borcia. - București : Printech, 2010

Bibliogr.

ISBN 978-606-521-501-6

1

Tehnoredactare computerizată: Constantin M. Borcia

Coperta și ilustrațiile interioare: Constantin M. Borcia

Traducerea în limba engleză: Sergiu Ioan

**Contact: E-mail: cborcia@yahoo.com, robiacon@gmail.com ,
București, România**

© Copyright 2010

Autorul își asumă responsabilitatea privind conținutul cărții.

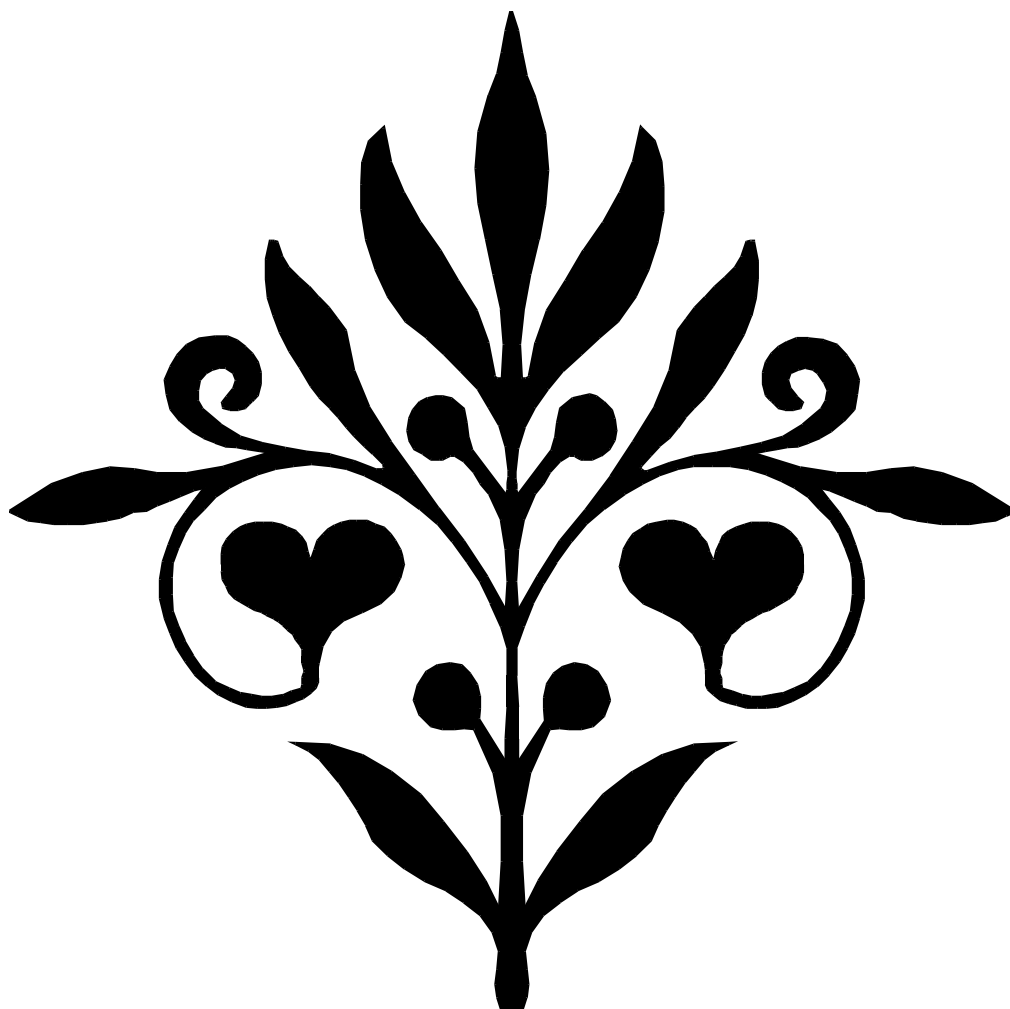
Reproducerea integrală sau parțială a textului prin orice mijloace, fără
acordul scris al autorului sau fără citare este o ilegalitate morală...

MOARTEA ȘI SUPRAVIEȚUIREA – ÎNTRE CERTITUDINE ȘI IPOTEZĂ

(ESEU)

"Murisem și nu știam"

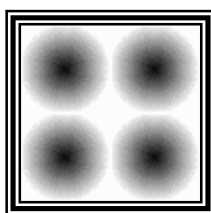
AXEL MUNTHE – CARTEA DE LA SAN MICHELE

MOARTEA ȘI SUPRAVIEȚUIREA – ÎNTRE CERTITUDINE ȘI IPOTEZĂ (ESEU) DEATH AND SURVIVAL – BETWEEN CERTAINTY AND HYPOTHESIS (ESSAY)

Tehnoredactare computerizată: Constantin M. Borgia
Coperta și ilustrațiile interioare: Constantin M. Borgia
Traducerea în limba engleză: Sergiu Ioan

Contact: E-mail: cborgia@yahoo.com, robiacon@gmail.com , București, România

În această carte sunt incluse și textele (revizuite și completate unde a fost cazul) din lucrarea precedentă “Destinul vieții în Univers (eseu științifico-fantastic)”, precum și articolul pentru IPSI-2005. Autorul își asumă responsabilitatea privind conținutul cărții. Reproducerea integrală sau parțială a textului prin orice mijloace, fără acordul scris al autorului sau fără citare este o ilegalitate morală...

București, 2010
ROMÂNIA

MOARTEA ȘI SUPRAVIEȚUIREA - ÎNTRE CERTITUDINE ȘI IPOTEZĂ

CUPRINS

REZUMAT /4 PREFERINȚĂ / 5

Introducere / 6

1 Clasificarea concepțiilor despre moarte / 8

2 Semnificația concepțiilor despre moarte (tanatodoxia) / 11

3 Modalități personale de a concepe moartea (conștiința morții) / 16

4 Aspecte privind consecințele morții / 19

5 Aspecte judiciare / 20

6 Cauze ale morții - hazard, risc, vulnerabilitate, pericole – / 21

7 Bioritmurile, meteorosensibilitatea, adaptabilitatea și moartea / 28

8 Clasificarea morții / 38

9 Fazele morții / 39

10 Misterul supraviețuirii / 52

11 Despre reîncarnare / 62

12 Mai presus de teama de moarte - viitorul morții, viitorul supraviețuirii / 64

Concluzii / 70

Bibliografie / 71

ANEXE

- Anexa 1. MOARTEA ȘI SUPRAVIEȚUIREA – ÎNTRE CERTITUDINE ȘI IPOTEZĂ – SINTEZĂ / 74
- Anexa 2. FAZELE MORȚII – SCHEMĂ / 83
- Anexa 3. CERCETAREA MORȚII / 84

TEXTS IN ENGLISH

- **ABSTRACT / 86 PREFERINȚĂ / 87**
- **DEATH AND SURVIVAL – BETWEEN CERTAINTY AND HYPOTHESIS - SYNTHESIS / 88**

MOARTEA ȘI SUPRAVIEȚUIREA - ÎNTRE CERTITUDINE ȘI IPOTEZĂ

REZUMAT

Lucrarea este structurată pe următoarele problematice:

- *clasificarea concepțiilor despre moarte;*
- *semnificația concepțiilor despre moarte (tanatodoxia);*
- *modalități personale de a concepe moartea (conștiința morții);*
- *aspecte privind consecințele morții;*
- *aspecte judiciare;*
- *cauze ale morții – hazard, risc, vulnerabilitate, pericole;*
- *bioritmurile, meteorosensibilitatea, adaptabilitatea și moartea;*
- *clasificarea morții;*
- *fazele morții;*
- *misterul supraviețuirii;*
- *despre reîncarnare;*
- *mai presus de teama de moarte - viitorul morții, viitorul supraviețuirii.*

În anexa 1 este prezentată sinteza lucrării, în anexa 2 este prezentată o schemă despre fazele morții, iar în anexa 3 sunt prezentate câteva aspecte privind cercetarea morții.

M-am străduit să realizez o imagine de ansamblu, succintă, asupra morții și să prezint câteva aspecte referitoare la acest fenomen complex și misterios...

PACEA ȘI SPERANȚA SĂ FIE ÎN TOATE FIINȚELE CARE AU EXISTAT, EXISTĂ SAU VOR EXISTA ÎN ACEASTĂ LUME !...

Dr. Chim. Constantin M. BORCIA

C. Borgia

PREFAȚA

Am dat încă odată ochii cu moartea... De data asta a fost infarct miocardic acut anterior, clasa Killip I... În dimineața unei zile din luna iunie a anului 2008, mă suceam și mă răsuceam în pat, până când, la un moment dat, am făcut... infarctul... Transpiram din abundență și simțeam o apăsare în dreptul pieptului și între omoplați, precum și o durere în dreptul inimii... Simțeam că mă înăbuș... M-a cuprins un fel de angoasă, dar mi-am păstrat cumpătul... În sfârșit, nu am murit totuși, am ajuns la ambulanță și am fost apoi transportat la Spitalul Sfânta Maria... Am ajuns aici pe la orele unsprezece... Am fost dus mai departe, la Camera de Gardă... Aici... ghinion... Nu erau dotările necesare pentru a se interveni în caz de infarct de miocard... În consecință, a fost chemată o altă ambulanță... În sfârșit, cu această ambulanță, am ajuns la Spitalul de Urgență... După ce au trecut două zile critice pentru mine, timp în care puteam să mor în orice moment, ei bine, după aceste două zile, am început să primesc îngrijirile medicale... În altă ordine de idei, ceea ce vreau să subliniez, este că am simțit pe de o parte că... nu am murit, că am mai primit o șansă la viață, iar pe de altă parte că... m-am născut încă odată !... Să mai adaug ceva însă... Se pare că sunt situații în care putem să alegem să murim sau să trăim în continuare... Nu întotdeauna apar aceste situații, nu toți trec prin astfel de momente, dar se pare că astfel de situații apar, totuși... De o astfel de situație am avut eu parte... Am citit, în mai multe cărți, despre faptul că avem puteri sau calități pe care nici măcar nu le bănuim... Trebuie să se producă niște evenimente deosebite pentru a ni le dezvălui !... Ei bine, am constatat asta cu ocazia infarctului pe care l-am avut !... Înainte de a avea infarctul, nu credeam, nu speram măcar că voi trece prin așa ceva, nu credeam că voi putea supraviețui... Am avut unele presentimente, dar nu îmi erau prea clare și oricum, îmi ziceam că dacă mi se va întâmpla ceva, ceva dramatic, nu voi supraviețui... Dar odată ce s-a produs acel infarct, am trecut printr-o succesiune de evenimente și am descoperit puteri nebănuite, puteri minunate... Și am mai descoperit ceva... paradoxal și anume că moartea nu este de fapt decât o formă de supraviețuire !... În sfârșit, am mai aflat ceva... Am aflat că minunile există, că au loc în fiecare zi, dar numai pentru cei ce vor să le primească în sufletul lor ! Minunile există, dar nu trebuie să te întrebi de ce apar sau cum apar, trebuie doar atât, să-ți deschizi sufletul ! Și minunile vor veni și va fi bine !... Mai trebuie totuși să mai consemnez ceva... și anume că am avut o revelație... Revelația unor... Universuri Alternante !... Un Univers în care nimic nu s-a întâmplat, în care am continuat să trăiesc fără să am conștiința faptului că am avut un infarct... Apoi, un Univers în care am murit în urma infarctului... În cele din urmă, Universul acesta, în care am continuat să trăiesc, după infarct !... Toate aceste Universuri, însă, mi se par... **LA FEL DE REALE** !... În sfârșit, am înțeles că, undeva, acolo, dincolo de infinit, cineva veghează... Ei, bine, da, așa este !...

Mulțumesc tuturor !

Cu bine,

Dr. Constantin BORCIA

C. Borgia tur

INTRODUCERE

Despre moarte s-a scris și se va mai scrie, fără îndoială, moartea fiind inevitabilă, sfârșitul vieții oricui. Problema este însă dacă moartea este sfârșitul absolut al vieții unui om sau dacă, după moarte, mai urmează ceva, supraviețuiește ceva din om, altceva desigur decât amintirea acestuia, descendenții acestuia. Pe de altă parte sunt oameni care nu se interesează deloc de moarte chiar și atunci când se întâmplă să le moară cineva apropiat. Acești oameni sunt profund implicați în viața de zi cu zi ori au alte preocupări, iar gândul morții nu îi preocupă... Însă nu se știe niciodată când această stare psihică poate să dispară și să îi ia locul cea mai profundă depresie... Studiul morții este deosebit de complex, de laborios, cere eforturi deosebite și nu se finalizează întotdeauna cu ceva esențial: sunt încercări - reușite sau nereușite. Totuși, orice încercare cred că este importantă.

M-am străduit în această lucrare să realizez o succintă imagine de ansamblu asupra morții și să prezint câteva opinii referitoare la acest fenomen complex și misterios – moartea. Dar... ce este moartea ? S-au formulat multe definiții ale morții - de fapt orice definiție este bună, întrucât ideea de moarte, în primul rând, se intuiește...

Definiția dată de dicționar (Dicționarul explicativ, DEX) este următoarea:

"Moarte - oprire definitivă a tuturor funcțiilor vitale ale unui organism; încetare, stingere din viață; deces - moarte biologică, încetare a tuturor proceselor vitale, care duce la pieirea organismului ca sistem biologic; moarte aparentă, letargie - moarte clinică (sau relativă) prima fază a decesului, constând în încetarea activității cardiace și a respirației, în care reanimarea este încă posibilă."

În alt dicționar, respectiv în "Dicționar filozofic" – Editura Politică, București, 1978 (pag. 464, 465), despre moarte se afirmă, printre altele, următoarele...

"Moarte - stare a unui organism după ce viața a încetat, fie în organele vitale (moarte clinică), fie în totalitatea celulelor sale; astfel, moartea clinică este mai curând un "moment", în timp ce moartea biologică a organismului uman este un proces ce durează până la dispariția manifestărilor vitale în toate celulele. Pe de altă parte, într-un organism există continuu o reînnoire a materiei vii care include moartea unor celule și nașterea altora. În condiții de boală, accident, intervenții chirurgicale etc., pierderile de materie vie sunt masive, dar individul biologic, respectiv persoana umană persistă în viață. Moartea naturală este moartea de "bătrânețe", în timp ce moartea obișnuită survine fie prin boli și accidente, fie (în natură) datorită interacțiunilor trofice dintre specii (ierbivorele distrug plantele cu care se hrănesc, carnivorele mănâncă ierbivorele etc.). Din punct de vedere termodinamic, moartea înseamnă trecerea ireversibilă la o stare de echilibru cu mediul. Din punct de vedere ecologic, moartea este o reintegrare a materiei vii în ciclurile geochimice și cosmice ale substanței și energiei. Din punct de vedere filogenetic și evoluționist, moartea este o condiție a diversificării vieții și a progresului biologic (Goethe scria că moartea este "lovitura de maestru a Naturii, prin care ea reușește să producă cât mai multă viață"). Unii gânditori au vorbit chiar despre un instinct al morții (Mecinikov, S. Freud)."

De asemenea, mai este de subliniat, în același dicționar, următoarele...

" În filozofiile antropologice, de la Pitagora și Socrate până la Bergson, Jaspers și Heidegger, moartea este concepută ca o umbră ce însoțește (și care trebuie să fie conștientizată) întreaga noastră existență, o prezență aptă de revelații transcendente și cu efect moralizator.

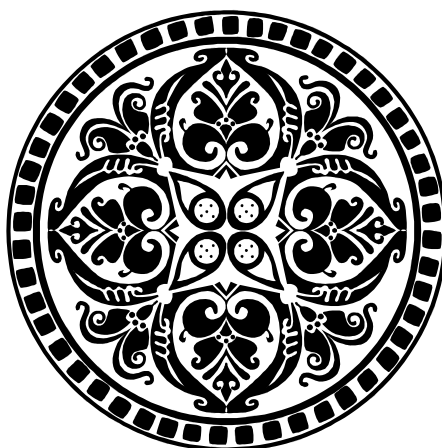
Filozofiile raționaliste, de la Platon până la Spinoza sau Hegel, au cultivat alternativa laică și activistă, nemurirea fiind identificată în contribuțiile persistente pe care individul le aduce la propășirea speciei, respectiv la progresul uman, această contribuție putând cere chiar sacrificiul vieții individuale. "

"Dealtfel, moartea nu poate fi gândită concret, fapt subliniat de Socrate ("câtă vreme suntem aici, ea nu este, iar când ea apare nu mai suntem noi"). Afirmția după care omul e singura ființă care știe că moare trebuie completată cu cea simetrică. Omul este și singura ființă care știe că trăiește."

Așadar, o posibilă definiție a morții ar fi următoarea: moartea este (sau reprezintă) o stare a organismului după ce viața a încetat, fie în organe vitale, fie în toate celulele; prin moarte trebuie să înțelegem încetarea definitivă, ireversibilă a tuturor funcțiilor vitale, determinată în ultimă instanță de încetarea generalizată a metabolismului celular, această încetare definitivă și ireversibilă a activității metabolice duce la procesul de dezintegrare complexă a celulelor, la întreaga transformare biochimică a structurii organismului spre elemente anorganice. Este o certitudine așadar: corpul fizic moare, dispare, elementele chimice constitutive ale organismului intră în ciclurile biogeochimice... Ceea ce este incert este ceea ce se întâmplă cu corpul spiritual, cu conștiința – supraviețuiește sau nu după moartea organismului ?

Numeroși oameni sunt convinși că moartea este singura certitudine din lumea asta... Sunt însă și mulți oameni care cred că moartea nu este decât o iluzie... Care dintre acești oameni au dreptate ?

Rămâne de văzut...

1. CLASIFICAREA CONCEPȚIILOR DESPRE MOARTE

Concepțiile despre moarte pot fi sistematizate sau clasificate în funcție de ideea centrală în jurul căreia se dezvoltă argumentarea așa cum se arată în figura 1:

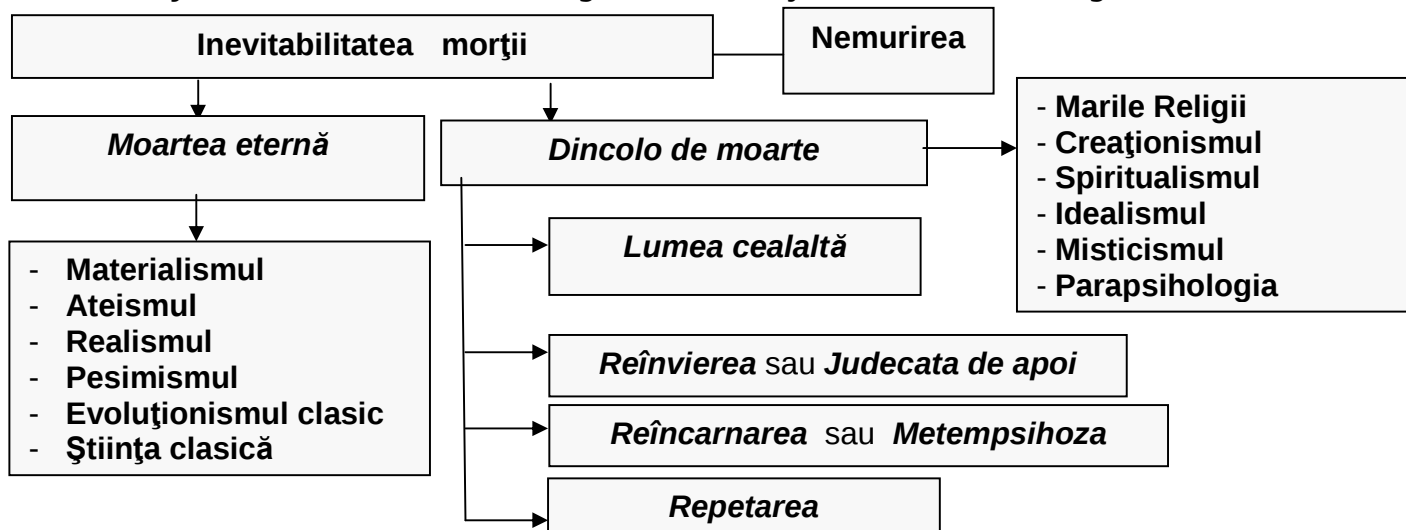

Figura 1 Clasificarea concepțiilor despre moarte

Astfel, se pot defini următoarele concepții :

a) " Inevitabilitatea morții " – multe dintre concepțiile despre moarte sunt de acord că moartea este de neevitat, aceasta putând fi cel mult amânată...

b) "Moartea eternă" - sunt concepțiile potrivit cărora moartea este sfârșitul "absolut" al organismului, acesta parcurge o fază de descompunere (rapidă sau lentă) după ce în prealabil parcurge alte câteva etape (agonie, moarte clinică, etc.); ceea ce rămâne în urmă nu sunt decât amintirile, descendenții, realizările pe plan cultural, social, etc.

Astfel de concepții sunt, spre exemplu, materialismul, ateismul, realismul, pesimismul, evoluționismul clasic, știința clasică... Toate aceste concepții afirmă că moartea este sfârșitul vieții, că după moarte nu mai urmează nimic... Cu alte cuvinte se susține că moartea este eternă, că odată ce un om a murit, el va fi mort pentru totdeauna, nu va mai supraviețui nimic din el, decât, eventual, amintirea lui sau descendenții lui sau operele create, dar atât și nimic mai mult - "*Căci eternă-i numai moartea, ce-i viață-i trecător.*"

(Mihai Eminescu, Memento mori – Panorama deșertăciunilor)...

Câteva cugetări vor lămuri mai bine:

" La un copac (mai) este nădejde, căci dacă-i tăiat, înverzește din nou... Dar omul când moare se duce și o dată căzut, nu mai există . " (Septuaginta)

" Toți merg către același loc. Toți au ieșit din pulbere și toți se întorc în pulbere." (Septuaginta)

"Cei vii știu că vor muri, dar cei morți nu mai știu nimic și nu mai au parte de nici o răsplată, căci pomenirea lor a fost uitată. La fel iubirea lor, la fel ura lor, la fel invidia lor, demult au pierit, și nici o parte nu mai au în veac de veac, la tot ce se face sub soare." (Septuaginta)

" Odată ce omul a murit, tot omul (devine) pulbere și umbră; nimicul se întoarce în nimic. " (Euripides)

" După cum nu e nici un bine în moarte, tot așa, desigur, nu e nici un rău; căci, odată ce nu mai simțim nimic, e ca și cum nu ne-am fi născut. " (Cicero)

" Moartea este ultimul hotar al lucrurilor. " (Horatius)

"Pe toți ne așteaptă aceeași noapte și toți trebuie să mergem o singură dată pe drumul morții. " (Horatius)

" Moartea este a nu fi... După mine va fi ceea ce a fost înainte de mine. "
(Seneca Philosophus)

" Moartea ta este una din părțile ordinii universului, este o parte a vieții acestei lumi. "
(Montaigne)

" După moartea ta vei fi ceea ce erai înainte de nașterea ta. " (Schopenhauer)
(Extrase din *" Un dicționar al înțelepciunii "*, vol. III , Simenschy Th.)

" Între nivelul vieții și planul morții există aceeași corelație ca și între diferitele niveluri ale lumii fizice. " (*" Viața și moartea în evoluția universului "* - Biberi I.)

" Existența este o succesiune de bătălii câștigate. Moartea este prima și ultima înfrângere". (" Enigma vieții " - Soulier J-P.)

c) "Dincolo de moarte "- conform acestor concepții moartea nu reprezintă decât o etapă, o fază; are loc separarea corpului fizic de suflet și spirit. Cu alte cuvinte, moartea este relativă, supraviețuiește ceva dincolo de moarte... Printre concepțiile care susțin astfel de idei, se pot enumera următoarele: marile religii (mozaismul, creștinismul, islamismul, budismul), creaționismul, spiritualismul, idealismul, misticismul... Alături de aceste concepții se mai poate aminti și parapsihologia care chiar studiază, printre altele, anumite fenomene exotice cum ar fi viața în stadiile terminale...

Aceste concepții au mai multe variante.

c₁) "Lumea cealaltă" - conform acestei variante, după moarte, sufletul este "descătușat" de trup și se găsește într-o altă lume, "lumea de apoi ", o lume a spiritelor, în care continuă să existe etern.

c₂) "Reînvierea " sau **" Judecata de apoi "** - conform acestei variante, se arată că după moarte și după o selecție făcută de către instanțele superioare divine, o parte dintre cei care au murit și care au ajuns la un anumit nivel moral, au respectat anumite reguli de conduită, anumite ritualuri, vor învia, iar ceilalți , " neselectați ", care au păcătuit într-un fel sau altul, nu vor reînvia. Așadar, după moartea omului, sufletul acestuia se separă de corp și "așteaptă" o anumită dată, un anumit moment în vederea unei așa-zise judecăți, când va învia (va fi la fel ca și mai înainte). Această variantă despre existența după moarte se referă, se pare, numai la persoanele care au acumulat o oarecare experiență în decursul vieții (dar nu și la bolnavii mintali, handicapați din naștere, nou-născuți decedați la puțin timp după naștere, etc.), așadar aceia dintre oameni care au ajuns la "conștiința de sine ".

c₃) "Reîncarnarea " sau **" Metempsihoza "** - conform acestei variante, se arată că, după moarte și după ce are loc separarea corpului fizic de "corpul spiritual" (spiritul) și apoi, după ce spiritul petrece un timp în alte planuri existențiale în care se purifică, acesta, spiritul, este "captat " de către un alt corp fizic care se naște, de către un alt organism și reia apoi experiența vieții "întrupate" sau "încarnate" conform unui principiu numit *karma*, potrivit căruia evoluția în viața "actuală" este condiționată într-o anumită măsură de viața precedentă - respectiv viața unei anumite persoane, va fi influențată, într-un fel sau altul, de tot binele sau de tot răul pe care l-a făcut într-o viață anterioară.

În alte variante corpul fizic poate lua, pe lângă forma umană și forma unui animal sau chiar a unei plante, în funcție de diverși factori dependenți în ultimă instanță de principiul amintit, respectiv de *karma*.

c₄) "Repetarea " (eterna reîntoarcere) - variantă referitoare la repetarea identică a vieții, de nenumărate ori (" în momentul morții ne întoarcem în clipa nașterii și ne retrim viața; este aceeași viață repetată la nesfârșit " – Piotr Uspenski); (Peake Antony – *"Există viață după moarte ?"*, trad. Bandal Justina, Editura Litera, București, 2009).

d) " Nemurirea " – este o concepție care se referă la prelungirea nedefinită a vieții (o viață infinită).

Câteva cugetări care exprimă una sau alta dintre variantele concepțiilor *"Dincolo de moarte"* pot lămuri mai bine.

" Moartea nu e decât despărțirea a două lucruri: sufletul și corpul. " (Platon)

" Se întoarce înapoi în pământ ceea ce a ieșit mai înainte din pământ; iar ceea ce a fost trimis din regiunile eterului este primit din nou în spațiile cerești. " (Lucretius)

" Ce este moartea ? sau sfârșitul sau (o simplă) tranziție. " (Seneca Philosophus)

" Va trebui sau să se împrăstie agregatul din care ești alcătuit, sau să se stingă sufletul tău, sau să plece și să se stabilească în altă parte. " (Marcus Aurelius)

" Cel ce se teme de moarte, se teme de nesimțire sau de altă simțire. Dar dacă nu vei mai avea simțire, nu vei mai simți nici ceva rău; dar dacă vei căpăta (vreo) altă simțire, vei avea altă ființă și nu vei înceta de a trăi. " (Marcus Aurelius)

(Extrase din *" Un dicționar al înțelepciunii "*, vol. III, Simenshy Th.)

"Este nu numai verosimil, ci sigur cum că moartea desăvârșită a intelectului nostru aflându-se față cu posibilitatea infinită a eternității, după un interval nemăsurabil de lung, dar a cărui lungime este indiferentă, va reapare iarăși cu aceleași funcțiuni și sub aceleași condiții – și-n aceasta constă nemurirea sa."(Mihai Eminescu)

(Extras din *" Cibernetica și conexiunea inversă"*, Postelnicu P. ,1981).

Concepțiile acestea denumite *"Dincolo de moarte"* se întâlnesc în cultura mesopotamiană, egipteană, indiană, în creștinism, în iudaism și apoi în cultura europeană, americană, asiatică, africană. Chiar primele religii se pare că susțineau această concepție...

"Cele mai vechi urme religioase sunt legate de cultul morților, care arată, la cei vii, o credință în suflet și în același timp o teamă de ceea ce ne așteaptă dincolo. Aceste rituri funerare, profund transformate în religiile actuale, și-au păstrat rolul de dialog între generații și de omagiu adresat străbunilor."

(Odon Vallet, *"Primele religii"*, 2007).

2. SEMNIFICAȚIA CONCEPȚIILOR DESPRE MOARTE (TANATODOXIA)

Tanatodoxia (de la *thanatos* - moarte; *doxa* - opinie în limba greacă) reprezintă concepția despre moarte, fie a unui individ, fie a unui grup social, fie a unei culturi.

Pe de altă parte tanatodoxia indică (aparent paradoxal) forma de vitalitate și gradul de vitalitate. Prin vitalitate se înțelege o anumită energie a individului sau a grupului social, energie necesară, pentru adaptarea la mediul de viață și la mediul social precum și pentru a-i asigura acestuia existența, respectiv supraviețuirea în diverse condiții și solicitări ale mediului de viață sau ale mediului social, precum și pentru a rezista la diverse agresiuni (aceștia reprezentând vectorii sau direcțiile externe de acțiune). Pe de altă parte, vitalitatea permite realizarea aspirațiilor (și reprezintă vectorii sau direcțiile interne de acțiune sau care sunt generate din "interiorul" individului sau grupului social). Astfel concepțiile de tipul "*Moartea eternă*" indică un optimum de vitalitate, o vitalitate medie la un moment dat, respectiv o vitalitate "suficientă". Concepțiile de tipul "*Dincolo de moarte*" pot indica :

- a) fie un exces de vitalitate (vitalitate "arhisuficientă") - cazul extrem fiind reprezentat de varianta (d) "*Nemurirea*" ;
- b) fie un deficit de vitalitate (vitalitate "insuficientă") - cazul extrem fiind reprezentat de varianta (c₃) "*Reîncarnarea*".

Ca urmare, individul (sau grupul social) poate invoca: fie o continuare a unor activități, pentru eliminarea surplusului de vitalitate (*situația "a"*), fie o amânare a acestor activități, pentru refacerea energiei, pe care am denumit-o vitalitate (*situația "b"*).

Concepția despre moarte (tanatodoxia) se poate modifica, la același individ sau grup social în funcție de schimbarea vectorilor externi de acțiune sau a vectorilor interni de acțiune, respectiv a relațiilor cu mediul de viață sau cu mediul social sau a aspirațiilor de moment, după cum este posibil să rămână aceeași un timp nedefinit - vitalitatea să rămână așadar nemodificată. Spre exemplu, în general, introvertiții (persoanele care sunt preocupate sau obsedate de viața lor interioară, dezinteresându-se de lumea exterioară și care au fie un exces, fie un deficit de vitalitate) au concepții ale morții de tipul "*Dincolo de moarte*", iar extravertiții (persoane caracterizate prin proiectarea tendințelor psihice interioare asupra lumii înconjurătoare, așadar persoane caracterizate prin exteriorizarea sentimentelor, prin sociabilitate și printr-o vitalitate suficientă) au concepții ale morții de tipul "*Moartea eternă*". Pe de altă parte, tanatodoxia indică și complexitatea relațiilor interpersonale din perspectiva concepției despre moarte și de asemenea indică și disponibilitatea de declanșare a unor fenomene paranormale. Așadar tanatodoxia (concepția despre moarte) îndeplinește două funcții (în viața individului sau a grupului social): o funcție *normală* (de tip cibernetic - de autoreglare a individului sau de reglare internă a grupului social la mediu) și o funcție *paranormală* (de tip parapsihologic - de amorsare sau de stimulare a unor facultăți sau reacții paranormale). Dar având în vedere marea variabilitate a condițiilor de mediu și a vectorilor interni de acțiune (a aspirațiilor), aceasta conduce și la variabilitatea tanatodoxiei atât la același individ sau grup social, ca evoluție în timp, cât și la un individ sau grup social la altul. Niciodată nu se va realiza o eliminare a unei concepții în favoarea alteia sau nu se va ajunge la o "supremație" definitivă a unei concepții, decât, cel mult, pe o anumită perioadă de timp.

În concluzie, tanatodoxia (concepția despre moarte) are rolul de adaptor și reglator sau coordonator energetic la mediu și de contactor sau excitator (sau declanșator) paranormal.

Câteva remarci

1. Ar mai fi o situație - aceea în care individul sau grupul social nu are o concepție despre moarte (nu își pune problema morții) respectiv prezintă *atanatodoxie*, cum ar fi situația unor categorii de bolnavi psihici, sinucigași, maniaci, dar nu numai. În cazul acestora vitalitatea este dispersată, haotică, echilibrul psihosomatic, psihosocial și legat de mediul de viață, este instabil.

2. Concepțiile denumite "*Moartea eternă*" au și o variantă de genul "*Dincolo de moarte*", dar referitoare fie la prelungirea nedefinită a vieții (prin anabioză, conservare a organismului la temperaturi joase), fie se referă la prelungirea vieții prin urmași sau descendenți - părinții se regăsesc în copii, fie referitoare nu atât la substratul material cât la unul ideatic, la realizările culturale (de genul... "ce lași în urma ta"), la "supraviețuirea" culturală, iar aceasta are rolul de a optimiza vitalitatea.

În acest context, este de amintit "cazul" **Giordano Bruno** – acesta se pare că era adeptul unei concepții de tipul "*Moartea eternă*", dar credea în supraviețuirea culturală, în supraviețuirea ideilor sale; această concepție a realizat o optimizare a vitalității sale, ceea ce i-a permis să înfrunte condamnarea la moarte, respectiv arderea pe rug; în sensul acesta... "Pe mine mă puteți arde, dar nu veți putea arde și ideile mele, care vor supraviețui peste veacuri..."

3. Referitor la varianta "*Reîncarnarea*", această variantă implică următoarele probleme:

- Nu se poate stabili cu exactitate momentul istoric când a început "procesul" de reîncarnare; a început cu primii oameni, cu epoca de piatră, în evul mediu ? Când a început și de ce ?
- Nu se poate stabili cu exactitate dacă reîncarnarea este specifică speciei umane sau este valabilă și pentru tot regnul animal și pentru regnul vegetal.
- Cum se poate explica modul în care are loc reîncarnarea în condițiile "exploziei" demografice din secolul XX; creșterea numărului oamenilor implică faptul că toți acești oameni ar fi trebuit să fi existat și în alte epoci istorice, ceea ce este infirmat de sursele istorice.

4. Este interesantă o anumită legătură între *reîncarnare* și *călătoria în timp* – prin regresia hipnotică (procedeu care este folosit pentru a demonstra existența reîncarnării) se poate călători în timp, respectiv când persoana supusă regresiei a trăit; aceasta pe de o parte, pe de altă parte, este de semnalat că reîncarnarea nu încalcă principiul ireversibilității timpului – o persoană nu se poate reîncarna în trecut ci numai în viitor (o persoană care a murit în anul 1960 nu se poate reîncarna apoi într-un an din trecut, spre exemplu în anul... 1473 ci numai în viitor, spre exemplu, în anul 2245); ce s-ar întâmpla dacă s-ar reîncarna, totuși în trecut, întreg procesul istoric, s-ar perturba, s-au nu ?

5. Este interesant de remarcat că indivizii sau grupurile sociale cu o anumită concepție despre moarte, (de exemplu concepțiile de tipul "*Moartea eternă*") au opinii despre celelalte concepții, (de exemplu despre concepțiile "*Dincolo de moarte*") de ostilitate, de ironie, de indiferență, etc. Aceasta pare să arate că, în fond, vitalitatea acestora are o anumită inerție, tinde să se conserve, cel puțin pe o anumită perioadă de timp... Într-adevăr, fiecare își "apără" concepția despre moarte (tanatodoxia) deci vitalitatea, prin ostilitate, ironie, indiferență, etc., chiar dacă ulterior, în urma unor situații extreme, de cele mai multe ori în urma unor stări de încordare, de zbucium sufletesc, și-o poate schimba.

6. Concepția despre moarte (tanatodoxia) este corelată cu concepția despre timp (*cronodoxia* – în limba greacă: *cronos* - timp, *doxa* - părere, opinie). O departajare mai fină în ceea ce privește suficiența, excesul sau deficitul de vitalitate se face prin studiul organizării timpului, respectiv prin studiul concepției despre timp. Se pot distinge șase tipuri de cronodoxii care pot fi corelate cu diferite concepții despre moarte:

- *izocronia* : înseamnă a trăi timpul, realitatea, așa cum este, înseamnă a trăi în prezent, în spațiul și mediul dat;
- *hipercronia* : înseamnă eliberarea de teroarea temporalității; prezentul, trecutul, viitorul nu mai au importanță, nu au nimic deosebit, înseamnă situarea "deasupra timpului", "transcendentul" ;
- *hipocronia* : înseamnă "a fi sub timp", înseamnă a trăi acut fluxul temporal;
- *retrocronia* : trăirea în trecut, nostalgia ...
- *neocronia* : trăirea în viitor, aspirația, speranța, iluzia ...
- *acronia* : trăirea fără timp, "anularea timpului", eternitatea, trăirea rutinieră, fără ieri, fără mâine, un veșnic prezent "imobil".

Izocronia, retrocronia, sunt în general specifice acelor concepții de tipul "*Moartea eternă*", iar hipercronia, hipocronia, acronia sunt specifice concepțiilor de tipul "*Dincolo de moarte*".

Pe de altă parte, din punctul de vedere al organizării timpului, se disting două direcții:

a) timpul neorganizat (fără program), cu două variante:

a₁) activități cu elemente noi, nerepetabile (este o trăire haotică, la voia întâmplării);

a₂) activități repetabile, de rutină (este o trăire alternantă, cu perioade de organizare și apoi de dezorganizare);

b) timp organizat după un program prestabilit, cu aceleași variante:

b₁) activități cu elemente noi, nerepetabile (indică trăirea succesivă a clipei care dă sentimentul de echilibru);

b₂) activități repetabile, de rutină (este o trăire rigidă, fără sfârșit).

→ Căzul **a₁)** este specific momentelor de trecere de la o tanatodoxie la alta (când individul sau grupul social oscilează de la o concepție asupra morții la alta).

→ Căzul **a₂)** este specific concepțiilor de tip "*Moartea eternă*".

→ Căzul **b₁)** este comun atât concepțiilor de tipul "*Dincolo de moarte*" cât și concepțiilor de tipul "*Moartea eternă*".

→ Căzul **b₂)** este specific concepțiilor de tipul "*Dincolo de moarte*".

7. Tanatodoxia (concepția despre moarte) este corelată cu tipurile de relații interpersonale.

În general sunt de trei categorii: relații de simpatie, relații de antipatie, relații de indiferență, fiecare dintre aceste relații interpersonale fiind de diferite intensități, existând totodată variații și tranziții de la o categorie de relație la alta. De exemplu, relația de simpatie poate varia de la simpla atenție sau atracție până la dragoste deosebită, iar relația de antipatie poate varia de la simpla repulsie, până la ura nestinsă, ori indiferența, poate varia de la ignorarea "tăcută", până la ignorarea "amenințătoare". O măsură a intensității relațiilor interpersonale o constituie *interesul*. Interesul exprimă mărimea sau gradul relației interpersonale, fiind zero în cazul indiferenței "totale" și variind de la valori pozitive pentru simpatie, la valori negative pentru antipatie. Interesul reprezintă de asemenea o direcționare (vectorizare) a vitalității. În timp ce relația de simpatie implică stimularea energiei pozitive, benefice, relația de antipatie implică stimularea energiei negative, distructive, malefice, iar relația de indiferență nu stimulează vreo energie (pozitivă sau negativă). Moartea unei persoane "inversează" situația. Astfel dacă persoana decedată a fost simpatizată de către o altă persoană, acest fapt induce persoanei respective energie negativă distructivă (stres, jale, tristețe, chiar impulsuri spre suicid, în funcție de intensitatea simpatiei).

Dacă persoana a fost apropiată sau foarte apropiată unui individ cu care a conviețuit timp îndelungat, moartea acelei persoane apropiate va produce individului dezorganizări în sistemul de valori, de reflexe, de imagini, de aspirații, fixații, etc., conducând la stări psihopatologice și chiar la sinucidere...

Aceasta reprezintă un șoc, o agresiune, fiindcă persoana respectivă își dezvoltase o serie de invarianți de acțiune (stereotipii, rutine, etc.), valori, aspirații, legături afective, etc., care odată cu moartea individului sunt distruse, producând așadar dezorganizări, prăbușiri ale unui sistem de valori ceea ce implică fie distrugerea totală a persoanei, fie eforturi deosebite de reorganizare, restructurare, etc. Dacă persoana decedată a fost indiferentă altei persoane, șocul, stresul, este substanțial micșorat și nu rămâne decât, eventual, compasiunea, fiindcă individul este astfel atenționat că o aceeași soartă o va avea și el... În sfârșit, dacă persoana decedată a fost disprețuită sau invidiată de către altă persoană, aceasta îi va induce persoanei respective, în cel mai bun caz indiferență, dar, de regulă, satisfacție pentru că prin decesul persoanei dispar o serie de invarianți de acțiune (reprezentări) dezagreabili sau chiar agresivi ori care generau un stres deosebit sau tensiuni psihice persoanei respective. Astfel moartea persoanei considerate antipatică (așadar persoana care inducea stări tensionate, stres – teamă, durere, teroare, etc. – prin urmare energie negativă) va conduce implicit și la dispariția acestora odată cu moartea sa și implică de fapt inducerea de energie pozitivă. Cu cât persoana decedată a fost mai simpatizată în timpul vieții, moartea acesteia va dezorganiza persoana sau persoanele care au simpatizat-o, au prețuit-o, în timp ce, din contra, dacă în timpul vieții a fost antipatizată, moartea sa va produce reorganizări persoanelor care o antipatizau. Este de fapt un joc al creșterii și scăderii "psihoentropiei" (psihoentropia fiind o măsură a dezorganizării psihice) legat de acest eveniment crucial în existența unui om, a unei personalități.

8. Dar urmările în grupul social prin moartea unui individ pot conduce și la diverse restructurări (în ierarhia socială, responsabilitățile persoanei decedate sunt preluate de către altă persoană, etc.). Pe plan social, moartea produce destabilizare în cadrul organizării ierarhice a societății. Prin moartea unui individ care ocupă o anumită funcție în cadrul societății, se produc reorganizări, restructurări; de asemenea se produce (sau se generează) informație, prin restructurarea ce urmează morții acelui individ, informație care va avea un anumit rol în cadrul existenței societății respective.

În contextul mai restrâns al familiei, moartea unui individ va produce, de asemenea, restructurări în organizarea familiei respective. În general, moartea produce instabilitate pe plan social și de aici prin restructurările ce urmează se generează informație, care este esențială pentru supraviețuirea societății în ansamblu, tot așa cum moartea celulelor unui organism (în timpul vieții acelui organism) înseamnă de fapt stabilitatea sau supraviețuirea organismului (pe o anumită perioadă de timp). Se pare că este o regulă: *instabilitatea părților implică stabilitatea întregului...*

9. Pe de altă parte, în timpul vieții se creează conexiuni între aurele bioenergetice sau biocâmpurile indivizilor ce alcătuiesc un grup social (familie, comunitate...). Moartea unui membru al grupului social înseamnă și destrămarea relațiilor sau a conexiunilor bioenergetice. Aceasta implică restructurarea sau reorganizarea corpului subtil (sau a aurei bioenergetice) a fiecărui membru din grupul social...

Este de semnalat și faptul că trebuie făcută o distincție clară între moartea singulară sau moartea unui individ oarecare și moartea colectivă sau moartea mai multor oameni... Efectele asupra celor rămași în viață, sunt diverse, spre exemplu indiferență, depresie profundă și chiar sinucidere...

Și mai este ceva... Și anume presimțirea morții... Sunt unii oameni care presimt fie propria moarte, fie moartea altora. Presimțirea morții este o calitate sau o capacitate paranormală și este corelată cu anumite caracteristici ale aurei bioenergetice...

10. De remarcat și un alt aspect privind relațiile omului cu animalele... Moartea unui animal poate avea aproape aceleași consecințe asupra unei persoane, ca și moartea unui om, dacă între persoana respectivă și animal (câine, cal, pisică, papagal, etc.) au existat relații afective deosebite... Se cunosc multe cazuri când după moartea unor animale de companie, stăpânii acestora au suferit enorm și chiar și-au schimbat comportamentul și felul de a fi...

11. O altă remarcă se referă la religie. Tanatodoxia și cronodoxia sunt probleme fundamentale ale oricărei religii corelate cu *teodoxia* (de la cuvintele grecești *teo* – *zeu*, *divinitate*; *doxa* – *păreră*), respectiv cu concepția despre divinitate. În general religiile sunt tanatodoxii de tipul "*Dincolo de moarte*", iar cei ce împărtășesc aceste religii, au fie un exces, fie un deficit de vitalitate.

12. Este de remarcat și următorul aspect. Alături de **tanatodoxie** care reprezintă concepția despre moarte, indicând forma și gradul de vitalitate, **biodoxia** (din limba greacă – *bios* – *viață*; *doxa* – *păreră, opinie*), reprezintă concepția despre viață a unui individ sau a unui grup social. Biodoxia reprezintă de asemenea, capacitatea de a crea sau de a genera vitalitate și de a o conserva. În sfârșit, biodoxia reprezintă instinctul de supraviețuire al unui individ sau al unui grup social. Este evident că nu există tanatodoxie fără biodoxie, respectiv nu există o concepție despre moarte fără o concepție despre viață, adică orice concepție despre moarte are înglobată, explicit sau nu, o concepție despre viață. Biodoxia (concepția despre viață) reprezintă în ultimă instanță, "instinctul vieții" sau "instinctul de conservare al vieții".

Dacă tanatodoxia (concepția despre moarte) are, așa cum s-a specificat mai înainte, rolul de adaptor și reglator energetic la mediu precum și de contactor sau excitator paranormal, biodoxia (concepția despre viață) are rolul de generator și stabilizator energetic la mediu, precum și de compensator sau reglator paranormal.

În cazul în care individul (sau grupul social) nu are o concepție despre moarte (nu își pune problema morții), atunci când prezintă atanatodoxie, respectiv atunci când vitalitatea este dispersată, haotică, atunci când echilibrul psihosomatic, psihosocial și legat de mediul de viață este instabil, biodoxia (concepția despre viață) lipsește, vitalitatea generată se pierde, vitalitatea nu este stabilizată, este ceva analog, poate, cu apa care circulă printr-o conductă și la un moment dat, când conducta se sparge, apa se împrășteie peste tot. Așadar există o interdependență strânsă între tanatodoxie (concepția despre moarte) și biodoxie (concepția despre viață) una decurgând din cealaltă: cunoscând tanatodoxia rezultă și biodoxia și invers...

3. MODALITĂȚI PERSONALE DE A CONCEPE MOARTEA (CONȘTIINȚA MORȚII)

Așadar stresul provocat asupra unui individ oarecare de moartea unei persoane diferă în funcție de natura relației interpersonale existente între persoana decedată și individul respectiv. Dacă persoana decedată a fost iubită, atunci moartea sa va provoca altei persoane numai durere și suferință, dacă a fost antipatizată, atunci moartea sa va produce o oarecare satisfacție, iar dacă a fost indiferentă, moartea sa nu va avea vreo urmărire asupra nimănui... De fapt individul își formează concepția despre moarte în primul rând din experiență, observând moartea altora. În funcție de caracterul individului, există diferite modalități de a concepe moartea (tanatodoxia individuală), printre care pot fi remarcate următoarele.

1. Ca o atitudine în fața necunoscutului, individul ignoră, ridiculizează ori încearcă să explice moartea.
2. Individul se resemnează, acceptă moartea, considerând că aceasta este ceva implacabil (de neevitat) și îi ajută pe alții să depășească situații dificile.
3. Individul se înspăimântă, se îngrozește, trăiește într-o permanentă teroare, într-o permanentă tensiune psihică gândindu-se la moarte.
4. Individul crede în viața de apoi sau în reînviere și se roagă, acceptând moartea și considerând că aceasta este ceva trecător și chiar, în urma acestei credințe, poate face adevărate acte de "eroism" jertfindu-se pentru diferite cauze sau, paradoxal, pentru a salva alte vieți.
5. Individul crede că moartea este o etapă, un sfârșit al unei vieți, după care urmează o altă viață, într-o altă reîncarnare.
6. Individul caută moartea – se sinucide – considerând că viața nu merită să fie trăită și în consecință, preferă să moară; sau fiind răpus de oboseală, deziluzie, durere, boală, etc., caută moartea crezând că aceasta va pune capăt "stresului" vieții.
7. Individul are conștiința propriei morți, iar aceasta îi produce sentimente copleșitoare (regret, angoasă, stupoare, etc.) determinându-l să se implice în diferite activități religioase.
8. Individul nu acceptă propria moarte în ciuda tuturor dovezilor provenite din experiență, angajându-se în diverse activități.
9. Individul deși are conștiința morții, o detestă.
10. Individul, în ciuda experienței, deși are conștiința morții altora, nu are totuși conștiința propriei morți și se comportă în consecință (ca și cum moartea nu ar exista, ar fi o iluzie, ca și când el ar fi nemuritor).
11. Individul acceptă moartea cu indiferență.
12. Individul crede că după moarte nu mai urmează nimic, că nimic nu are importanță în lume, că totul nu este decât deșertăciune și se comportă ca atare (se distrează, consumă droguri, comite diferite infracțiuni, ucide, etc.).

Alături de aceste remarci, se impun și alte observații.

(a) Modalitățile personale de a concepe moartea sunt aspecte particulare ale concepțiilor despre moarte, de exemplu modalitățile 1, 2, 3, 7, 9, 11, 12 sunt aspecte ale concepțiilor de tip "*Moartea eternă*", modalitățile 4, 5, 10 sunt aspecte ale concepțiilor de tip "*Dincolo de moarte*", iar modalitățile 6, 8 sunt aspecte ale lipsei concepției despre moarte.

(b) Perspectiva sau conștiința morții este variabilă de la un caracter și de la un temperament la altul (există, se pare, o interdependență între perspectiva sau conștiința morții și caracterul și temperamentul individului). Conștiința morții participă la dinamica sentimentelor.

(c) Concepția despre moarte a unui individ se poate modifica atunci când acesta este inclus într-un grup social care are o altă concepție despre moarte decât a sa. Individul concepe moartea diferențiat, respectiv concepe moartea sa (moartea proprie) diferit de moartea altuia.

(d) Conștiința morții se modifică odată cu vârsta, cu starea de sănătate, cu diferite evenimente din viața individului, cu modificarea percepției timpului (în copilărie, în tinerețe, timpul se pare că este perceput ca și cum s-ar scurge lent, moartea este ceva îndepărtat și nu constituie o preocupare majoră; la maturitate și la bătrânețe timpul s-ar părea că este perceput ca și cum ar curge rapid, moartea este ceva ce se apropie inexorabil și devine o preocupare tot mai importantă).

În ceea ce privește comportamentul unui individ în cazul morții cuiva apropiat, acesta poate fi (în funcție de caracter):

- 1) intelectualism: încearcă să descopere logica ce a determinat pierderea lui pentru el;
- 2) teamă copleșitoare: este înspăimântat de viitor; se simte singur și neajutorat;
- 3) emotivitate exagerată: crispare – se lasă "consumat de durere";
- 4) încăpățănare inutilă: continuă să se comporte ca și când nu ar fi murit;
- 5) înțelegere, dragoste: realizează faptul că, indiferent de destinație și de cauze concrete, "plecarea" lui, ca și a noastră, a tuturor, este inevitabilă, așadar dincolo de bine și de rău, moral sau imoral, drept sau nedrept;
- 6) vitalitate, încredere în sine: își continuă viața fără regrete inutile;
- 7) adaptabilitate: își modifică stilul de viață, ținând cont de moartea persoanei;
- 8) calm, stăpânire de sine, stabilitate emoțională: își păstrează cumpătul și îi consolează și pe ceilalți afectați de moartea persoanei.

În cartea "Despre moarte și a muri", **dr. Elisabeth Kubler - Ross**, referindu-se la atitudinea față de moarte și agonie a unor pacienți, arată că această atitudine are mai multe etape sau stadii și anume:

- negarea și izolarea - individul nu acceptă moartea, nu crede că va muri;
- supărarea – individual se întreabă, "de ce tocmai eu trebuie să mor ?", apar trăiri negative, cum ar fi neliniștea sau furia, invidia;
- negocierea - individul încearcă să îi convingă mai întâi pe medici, apoi să îl convingă pe Dumnezeu că merită să mai trăiască un timp, sau cel puțin, să fie amânat momentul morții, altfel spus, se negociază fiecare clipă de viață;
- depresia - individul are un sentiment de mare pierdere;
- acceptarea - dacă cineva se obișnuiește cu ideea morții proprii și i se acordă un anumit ajutor, atunci individul nu mai este nici supărat, nici deznădăjduit, iar perspectiva morții proprii nu îl mai sperie;
- speranța - sunt unii oameni care speră până în ultimul moment al vieții; unii oameni își spun că vor mai trăi, că totul nu este decât un coșmar, alți oameni își spun că moartea este o iluzie, iar alți oameni își spun că după moarte va urma o altă viață...

Între conștiința morții proprii și conștiința morții altuia există deosebiri dar și întrepătrunderi, aceste două forme ale conștiinței morții fiind, de fapt, subordonate, în ultimă instanță interesului: al interesului pentru sine și al interesului pentru altul. În ultimă instanță, conștiința morții se pare că funcționează ca un reglator al energiei de care dispune fiecare individ. Dacă această conștiință a morții nu este suficient formată sau cristalizată, este posibil ca reglarea energiei să nu se realizeze eficient și drept urmare au loc perturbări energetice (respectiv fie pierderi de energie, fie acumulări de energie) ceea ce conduce la disfuncționalități în comportamentul individului și chiar afectează starea sa de sănătate. Astfel, de exemplu, dacă prin moartea cuiva apropiat, un individ nu se obișnuiește cu moartea sau nu o înțelege, dacă nu are formată o conștiință a morții, atunci există două opțiuni: fie se sinucide, fie după depresie urmează psihopatia (alterarea personalității, boală psihică).

4. ASPECTE PRIVIND CONSECINȚELE MORȚII

Consecințele morții sunt foarte diverse, atât în ceea ce privește modificările în structura psihică a unor oameni, cât și pe plan social, în general.

Exemple (conform Mums Cedric – "Enciclopedia morții", Editura Orizonturi, 2006 și Panati Charles – "Cartea sfârșiturilor", Editura Orizonturi și Editura Sirius, 2005)...

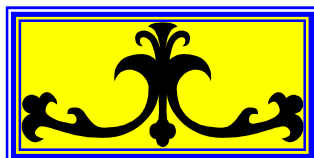
❖ Există un întreg ceremonial în ceea ce privește cadavrele, ceremonial de altfel foarte divers, printre care se pot aminti următoarele aspecte:

- Îndepărtarea cadavrului – mai întâi cadavrul trebuie îndepărtat de la locul unde s-a produs moartea și apoi trebuie pregătit pentru diverse ritualuri. În decursul timpului, au fost mai multe procedee de îndepărtare a cadavrelor - fie că acestea erau lăsate la voia întâmplării (inclusiv erau lăsate în calea animalelor care se hrăneau cu hoituri), fie că erau arse sau incinerate, fie că erau îmbălsămate și apoi urma mumificarea, fie erau îngropate, fie că erau conservate, etc.

- Ritualurile care însoțesc îndepărtarea cadavrului sunt specifice – în cazul în care cadavrul este înmormântat - acesta este mai întâi îmbălsămat, apoi așezat într-un sicriu și apoi i se face o slujbă religioasă, iar apoi este transportat la cimitir și îngropat; în alte variante, pot avea loc și înmormântări acvatice – cadavrul este înfășurat în pânză și legat de pietroaie, apoi este azvârlit în apă (lac, fluviu, ocean); dacă va fi incinerat, cadavrul este dus la un crematoriu, are loc incinerarea propriu zisă, iar apoi cenușa este colectată într-un recipient, care fie că va fi depozitat într-un anumit loc, fie că, după un timp, cenușa va fi împrăștiată...

- ❖ Aspecte legate de utilizarea cadavrelor – în decursul timpului, cadavrele au fost folosite atât în stare inițială cât și după descompunere. Astfel sunt relativ cunoscute folosirea unor cadavre pentru disecție, în cadrul cursurilor de pregătire ale medicilor și ale chirurgilor spre exemplu; de asemenea sunt relativ cunoscute, folosirea unor organe luate de la unele cadavre și folosirea acelor organe pentru transplant, etc.
- ❖ Comemorarea morților – în general după moarte și îndepărtarea cadavrului – printr-un anumit procedeu (înmormântare, incinerare, mumificare, conservare, etc.), au loc la anumite intervale de timp, periodic sau nu, diverse ceremonii de comemorare a celui decedat, comemorare care va fi cu atât mai impresionantă cu cât persoana dispărută a avut un impact mai mare asupra societății. Persoanele mai puțin celebre au parte de comemorări mai puțin grandioase, sunt uitați mai repede, pentru că se produc alte și alte decese care implică alte ritualuri, astfel încât, trăirile, durerile sau suferințele pricinuite de decesul unui om anumit, se diminuează în decursul timpului... Totuși un timp, persistă în memoria colectivă numele unei personalități. Numele acelei personalități este dat unei străzi, unui așezământ cultural, unei instituții, etc.
- ❖ Unele implicații sociale și juridice ale morții – în special acelea privind moștenirile și dispozițiile testamentare; într-adevăr, testamentele, reprezintă ultimele dorințe ale unui muribund... Acestea pot modifica uneori radical starea socială a unei familii, poate chiar și caracterul acesteia, astfel încât, cel care a lăsat un testament speră să nu fie uitat prea curând de către beneficiarii testamentului, ceea ce, uneori, nu se întâmplă însă...

Așadar, se poate constata că, de fapt, consecințele morții sunt o urmare a tanatodoxiei - a concepției despre moarte pe care o are fie un individ, fie un anumit grup social, fie chiar o societate întreagă.

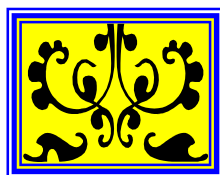
5. ASPECTE JUDICIARE

Sub aspect judiciar, moartea și respectiv conștiința morții, are mai multe variante:

- Omuciderea (inclusiv pruncuciderea) – moartea unei persoane este cauzată premeditat sau accidental de către o altă persoană sau mai multe; uneori lipsa interesului (indiferența) poate cauza moartea prin neacordarea ajutorului unei persoane aflate în stare critică, de către alte persoane, alteori moartea este produsă de către persoane cu afecțiuni psihice.
- Sinuciderea – reprezintă o autoagresiune cu scopul producerii morții.
- Euthanasia – omorul la rugămintă (în cazuri de boli incurabile, senilitate).
- Limitarea nașterilor – este suprimarea unor vieți "potențiale", un fel de "moarte dinaintea nașterii" (cum este cazul avorturilor).
- Canibalismul – producerea morții și apoi consumarea corpului victimei.
- Transferul de organe – provocarea morții și apoi folosirea organelor victimei pentru diverse transplanturi.

Un aspect juridic particular îl constituie pedeapsa capitală. În decursul timpului, au fost utilizate multe modalități de provocare a morții, în scopul de a duce la îndeplinire o sentință judecătorească, printre care se pot aminti: lapidarea (omorârea cu pietre), răstignirea, strivirea, spintecarea și sfâșierea, spânzurarea, decapitarea, scaunul electric, camera de gazare, injecția letală.

Toate aceste aspecte sau situații judiciare indică de fapt, în ultimă instanță, o dereglare a tanatodoxiei – de regulă indivizii care comit infracțiuni sunt indivizi care au o conștiință a morții difuză sau haotică, pentru aceștia moartea le este indiferentă, nu are nici cea mai mică valoare, nici pentru ei, nici pentru alții deși, din contra sunt și situații când au conștiința propriei morți dar nu acordă vreo importanță morții altora – acești indivizi au un surplus de energie nestructurată. Este o energie care, la fel ca orice altă energie din natură – energia unui uragan, a unui seism, etc., distruge, dezorganizează, fără să aibă conștiința efectelor sale...

6. CAUZE ALE MORȚII - HAZARD, RISC, VULNERABILITATE, PERICOLE

1. Printre cauzele generale care produc moartea, se pot enumera:

- ✓ *agenți mecanici* – care provoacă traumatisme (cerebrale, cardio-vasculare), ori lezări ale altor organe vitale, prin cădere, prin împușcare, asfixii (strangulare, înec, accidente rutiere);
 - ✓ *agenți fizici* – termici (prin căldură – ardere, prin frig – înghețare); electrici (electrocuție); radioactivi (expunere la radiații);
 - ✓ *agenți chimici* – otrăviri (cu substanțe anorganice sau organice);
 - ✓ *accidente medicamentoase*;
 - ✓ *agenți biologici* – viruși, bacterii, microbi, trofisme;
 - ✓ *factorii psiho – sociali* – determină indirect moartea (omucideri, sinucideri, etc.).
- Cauzele care produc moarte în masă pot fi cataclismele naturale (impactul cu unele corpuri cosmice, erupții vulcanice, cutremure de pământ, inundații, alunecări de teren și avalanșe, incendii, uragane), poluarea, războaiele, sinucideri în masă, epidemiile, etc.

2. Se întâlnesc mai multe situații care favorizează producerea morții și care pot fi socotite ca fiind, de fapt, cauze generale ale morții: îmbătrânirea și uzura organismului; boli, intoxicații; accidente diverse (lezarea unor organe vitale, otrăviri, etc.); condiții nefavorabile pentru existența vieții (lipsa aerului, apei, hranei, prezența unor temperaturi sau presiuni atmosferice foarte ridicate sau foarte scăzute, etc.); stresul prelungit și intens.

a. Îmbătrânirea.

După cum se știe, viața oamenilor se caracterizează prin mai multe etape: apariția (nașterea), dezvoltarea (copilăria, adolescența, tinerețea), relativa stabilitate (maturitatea), declinul sau regresul (bătrânețea) și dispariția (moartea). Dar, pentru ca organismul uman să poată exista, au loc în fiecare clipă, procese complexe (spre exemplu reacții biochimice diverse), care se pot schematiza astfel:

SUBSTANȚE NATURALE $\Rightarrow$ (METABOLISM) $\Rightarrow$ SUBSTANȚE METABOLIZATE (TRANSFORMATE) + BIOENERGIE + SUBSTANȚE REZIDUALE

Aceste procese complexe au loc în fiecare celulă a organismului, iar dacă aceste procese încetează, atunci are loc moartea celulei... Dacă un număr foarte mare dintre celule mor, atunci organismul moare. În timpul cât celula există, aceasta se află în permanent schimb de substanțe, energie și informații cu celelalte celule, conform cu schema următoare (figura 2).

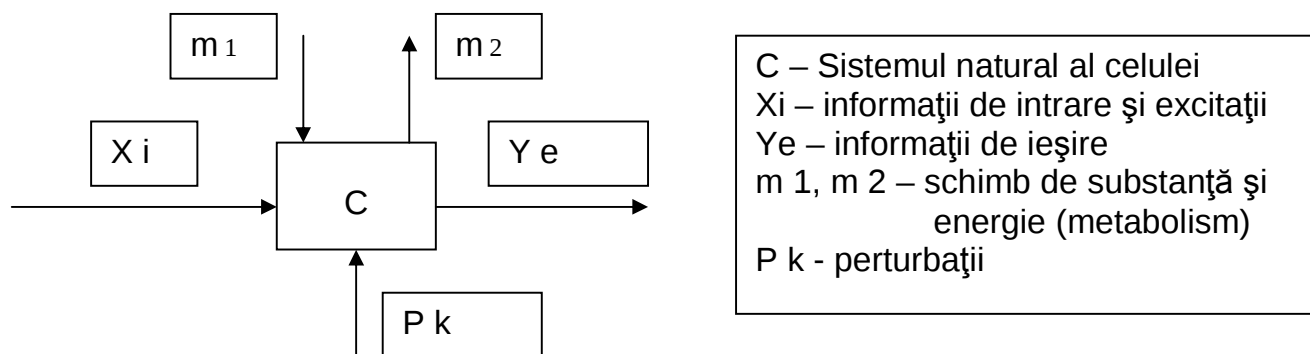

Figura 2 Schemă generală referitoare la schimbul de substanță și energie (metabolism) și de informații la nivelul celulei unui organism

În acest context, privit în general, îmbătrânirea este datorată mai multor factori, printre care: incapacitatea de a mai susține metabolismul; creșterea entropiei (pierderi de informații și nesincronizare organică, fapt ce duce la distrugerii în lanț); incapacitatea de a acționa eficient asupra agenților și factorilor perturbatori; iradierea internă (datorită prezenței în organism a unor radionuclizi naturali în special radiocarbon și potasiu – 40), diviziunea celulară imperfectă. În felul acesta, moartea cauzată de bătrânețe, apare ca o disproporție între capacitatea de rezistență a organismului și factorii perturbatori care îl depășesc cu mult.

b. Boli.

Anumite boli pot produce un dezechilibru anatomic și fiziologic atât de mare, încât să producă în final, "prăbușirea" generală a organismului, respectiv, moartea. Astfel, se pot enumera: bolile incurabile (spre exemplu, cancerul în stadiile terminale), intoxicațiile, bolile cardiovasculare și cerebrale severe (infarctul cardiac, congestia cerebrală, congestia pulmonară), bolile respiratorii grave, toate categoriile de insuficiențe (renale, hepatice, etc.), șocurile, etc.

c. Accidente diverse

În moartea accidentală, organele sunt distruse în timp scurt, acestea nemaiputându-și exercita funcțiile și se produc astfel perturbări fiziologice grave sau letale. Exemple: leziuni termice – organismul este ars; leziuni chimice – otrăvirile; leziuni circulatorii – hemoragii; leziuni mecanice ale organelor principale – creier, plămâni, inimă, ficat, rinichi.

d. Condiții nefavorabile pentru existența vieții

Sunt situații când organismul nu dispune de cantități suficiente de aer, de apă, de hrană pentru a susține metabolismul, adică schimbul de substanțe cu mediul (sau altfel spus, nu poate să mai asigure ansamblul de transformări chimice și biologice, pe care le suferă substanțele într-un organism viu); de asemenea sunt și alte situații în care persistența unei temperaturi prea mari sau prea scăzute sau a unei presiuni prea mari sau prea mici poate cauza moartea...

e. Stresul

După cum se știe, atunci când asupra unui organism uman, acționează diverși factori nocivi puternici, acesta interacționează cu acei factori nocivi, într-un anume fel. Această interacțiune, numită și sindrom general de adaptare, se caracterizează prin trei stadii: reacția de alarmă, stadiul de rezistență, stadiul de epuizare (**Selye H** – "*Știința și viața*"). Dacă stadiul de epuizare este depășit, organismul moare. Spre exemplu, unii experți susțin că prea mult stres poate accelera apariția unor depuneri de grăsime în arterele mari și mijlocii, stare numită arteroscleroză; un alt exemplu îl constituie faptul că unii cercetători de la Institutul Inimii din Montreal au urmărit 222 de supraviețuitori ai unor atacuri de cord și au descoperit că oamenii care sufereau de depresie aveau șanse de șase ori mai mari decât ceilalți să moară în următoarele șase luni după atac...

("Diminuarea stresului" – Anais).

Se poate conchide că în toate cazurile, are loc un dezechilibru produs în organism. Nu se mai fac sincronizările dintre celule, țesuturi, sisteme, organe, etc. și astfel, organismul se "dezintegrează" sau altfel spus, se descompune în substanțe biochimice mai simple care vor reintra apoi, în circuitele geochimice sau ecologice naturale...

3. În general, se poate spune că procesul morții trebuie privit la om sub toate aspectele sale: psihic (spre exemplu sunt situații când unul dintre factorii declanșatori ai morții este de natură psihică sau neurologică, spre exemplu unele boli psihice sau neurologice, cum ar fi epilepsia), somatic (bolile incurabile spre exemplu constituie una dintre cauzele majore de moarte a organismului uman), ecologic (spre exemplu catastrofele naturale de genul inundațiilor sau seismelor, sunt factori majori care cauzează moartea) sau sociali (spre exemplu crimele, războaiele, etc., sunt alți factori care cauzează moartea).

Așadar, referitor la cauzele morții organismului uman, acestea se pot clasifica în două mari categorii: cauze interne (respectiv acelea care sunt definite de factorii psihici și somatici; aceste cauze sunt în interiorul organismului) și cauze externe (respectiv acelea care sunt definite de factorii sociali, economici, politici și naturali; aceste cauze se află în exteriorul organismului, respectiv în mediu).

În figura 3 se prezintă o schemă care arată cauzele morții (sau sursele de moarte sau sursele tanatogene).

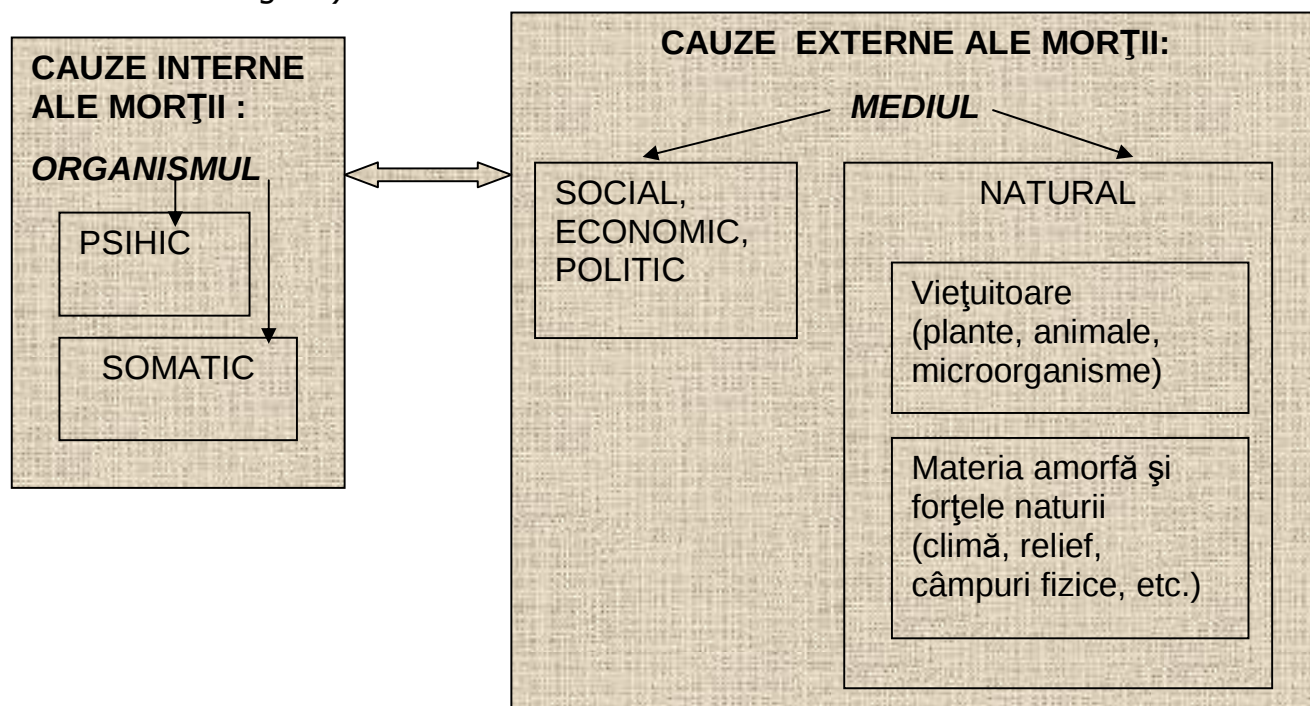

Figura 3 Schemă referitoare la cauzele morții (sau sursele de moarte sau sursele tanatogene)

4. Oficiul ONU pentru dezastre – UNDRRO, definește următorii termeni:

- ✓ **hazardul** – este probabilitatea de apariție într-o zonă și pe o perioadă determinată, a unui fenomen care poate provoca distrugeri;
- ✓ **riscul** – reprezintă estimarea matematică a pierderilor umane și materiale probabil a fi produse într-o perioadă de referință și într-o zonă dată, de un anumit dezastru;
- ✓ **vulnerabilitatea** – este sensibilitatea unui anumit teritoriu față de un anumit dezastru; se exprimă matematic prin gradul de pierderi, de la 0 (pierderi nule), la 1 (pierdere totală) rezultate ca urmare a unui fenomen susceptibil de a produce pierderi umane și materiale, dar în multe cazuri este necesar și suficient să se rezume vulnerabilitatea la o clasificare calitativă, de genul "ridicate", "medii" sau "reduse" a efectelor pe care un anumit hazard le produce.

Evaluarea riscului se face prin analiza combinată a celor doi factori principali: hazardul și vulnerabilitatea. Principalele riscuri sunt legate de catastrofele naturale și cele umane. Acestea prezintă vulnerabilități ridicate, iar hazardul este variabil, de la puțin probabil, la mediu probabil și chiar foarte probabil.

Spre deosebire de hazard, risc, vulnerabilitate, **pericolul** reprezintă o situație care amenință existența sau integritatea cuiva sau a ceva; circumstanță amenințătoare; primejdie.

Printre pericole se pot aminti:

- 1) **Pericole cosmice**: ciocnirea cu un corp cosmic (un meteorit de mari dimensiuni); un eventual contact cu o civilizație extraterestră și / sau o invazie extraterestră.
- 2) **Pericolul seismic**: un cutremur de pământ de magnitudine peste 7 Richter (cu efecte catastrofale).
- 3) **Pericole meteorologice / hidrologice**: temperaturi ale aerului de peste $\pm 50^{\circ}\text{C}$; ploi torențiale care conduc la inundații catastrofale însoțite de turbulențe majore ale aerului (vijelii, uragane, etc.); incendii devastatoare.
- 4) **Pericole epidemiologice**: producerea unor boli care ar afecta numeroși oameni și pentru care nu se cunoaște vreun remediu; posibilitatea detonării unei bombe bacteriologice.
- 5) **Pericolul poluării**: posibilitatea ca aerul să devină din ce în ce mai puțin respirabil, iar apa să devină tot mai puțin potabilă; posibilitatea detonării unor bombe chimice cu potențial înalt de toxicitate.
- 6) **Pericole nucleare**: posibilitatea exploziei unei centrale nucleare electrice; posibilitatea detonării unei bombe termonucleare; teste nucleare scăpate de sub control.
- 7) **Pericolul diminuării resurselor**: posibilitatea ca resursele alimentare, energetice, minerale, etc. să devină tot mai mici și chiar să dispară.
- 8) **Pericole demografice**: creșterea populației până la o densitate limită (de exemplu de 3 locuitori pe metrul pătrat).
- 9) **Pericole determinate de conflictele armate**: posibilitatea izbucnirii unor războaie cu utilizarea armelor de nimicire în masă (nucleare, chimice, bacteriologice) sau a altor categorii de arme cu potențial ridicat de distrugere.
- 10) **Pericole socio-economice**: posibilitatea declanșării unui război civil; posibilitatea instaurării unui regim dictatorial-terrorist; amplificarea sărăciei până la limita producerii unui "genocid" economic, criză economică mondială de lungă durată.
- 11) **Pericole tehnologice**: posibilitatea implementării unor tehnologii de vârf cu efecte imprevizibile asupra existenței civilizației umane (tehnologia clonării și ingineriile genetice, nanotehnologiile, tehnologiile compușilor moleculari, etc.); efectuarea unor experimente la scară zonală sau planetară cu efecte imprevizibile (experimente climatice, experimente genetice, nucleare, cosmice sau de altă natură cu energii și fenomene insuficient cunoscute, etc.).
- 12) **Pericole personale** – (pentru fiecare om, propria moarte reprezintă o "catastrofă"; într-adevăr, fiecare ființă umană, fiind alcătuită din miliarde și miliarde de celule, moartea întregului, adică a organismului, este echivalentă cu o catastrofă pentru celulele care constituie organismul): posibilitatea ca sănătatea individuală să fie grav alterată; scăderea rezistenței organismului la diverși agenți nocivi; paralizarea organismului (incapacitatea acestuia de a mai răspunde la solicitările mediului); răspândirea bolilor incurabile (cancer, SIDA, și altele care pot apare...).

Schematic, în figura 4 se prezintă unele pericole posibile.

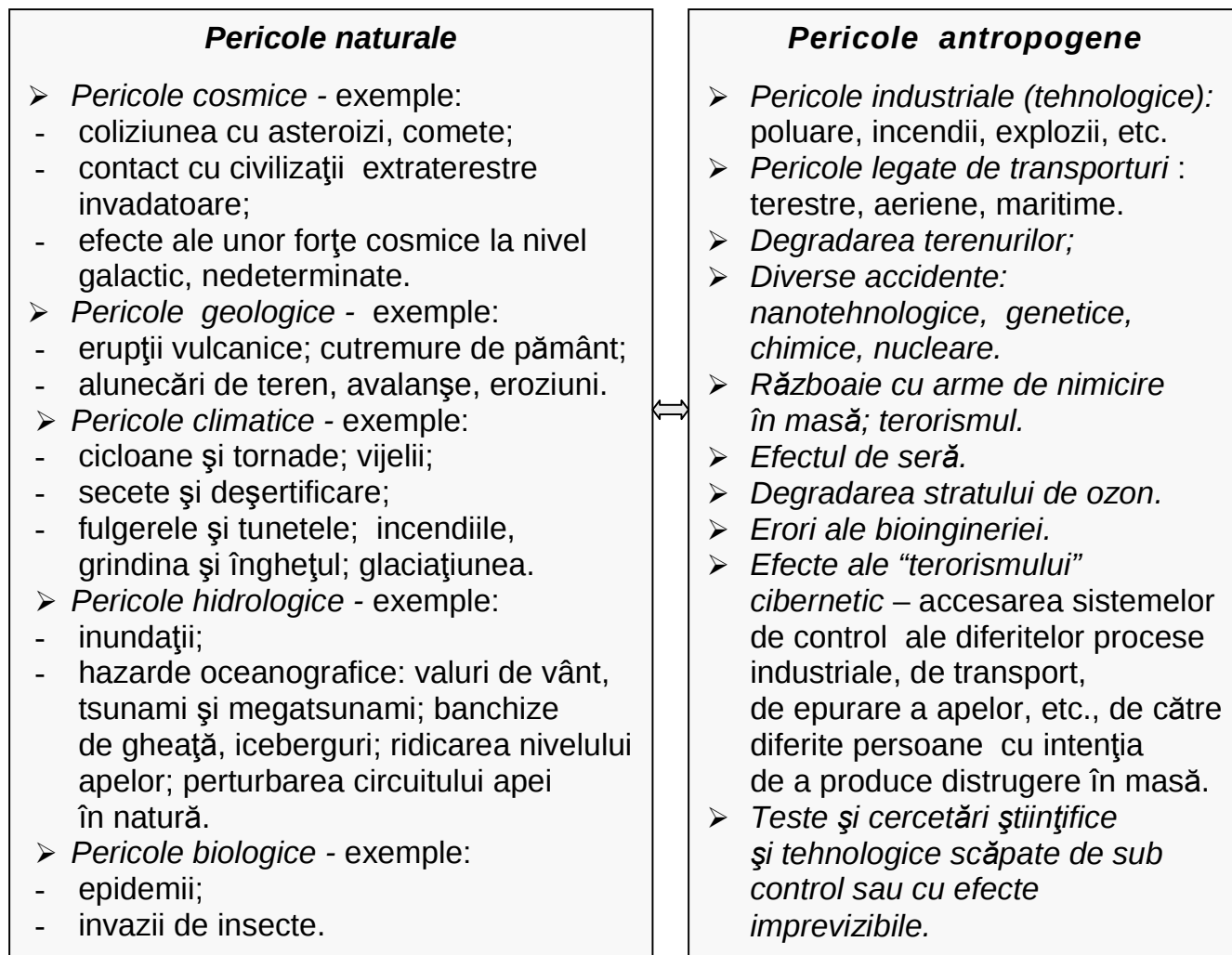

Figura 4 Pericole naturale și antropogene

Unii autori, descriu diverse scenarii privitoare la sfârșitul lumii – apocalipsa. Spre exemplu Stephen Sander în cartea "*Apocalipsa (Sfârșitul lumii – 21 de posibile catastrofe)*", descrie astfel de scenarii pe care le clasifică în mai multe categorii.

- Cataclisme ce pot fi provocate de civilizația umană (poluarea și efectul de seră; epuizarea combustibililor fosili; declanșarea unui conflict nuclear; folosirea armelor biologice; intervenții genetice scăpate de sub control).
- Cataclisme terestre naturale (glaciația totală; dispariția câmpului magnetic al Pământului; activarea puternică a fenomenului de deplasare a plăcilor tectonice și a vulcanismului; dispariția ozonului din atmosferă).
- Cataclisme cosmice (coliziunea Pământului cu un asteroid de mari dimensiuni sau cu o cometă; modificarea orbitei terestre; modificarea orbitei Lunii; modificarea activității solare - în acest caz sunt două situații posibile: fie intensificarea activității solare, fie încetarea activității solare; coliziunea Pământului cu un corp de antimaterie; coliziunea Pământului cu o "gaură neagră" – Black Hole; contractarea sau implozia Universului).

Un alt autor, Richard Moran, în cartea "*Ziua de apoi – 10 scenarii ale sfârșitului lumii*", presupune ca fiind posibile următoarele cataclisme majore, care pot fi provocate de următoarele cauze: arme de distrugere în masă; un asteroid care lovește Pământul; erupții vulcanice masive; efectul de seră; era glaciară care s-ar produce cândva; mega-tsunami; epidemii; terorismul cibernetic; invaziile de insecte; erori ale bioingineriei. În sfârșit, Ethel Crow în cartea "*Dezastre*", exemplifică tot felul de dezastre care au avut loc în decursul istoriei omenirii (cutremure, vulcani, uragane, tornade, incendii, explozii, prăbușiri, inundații). Problematika este fără îndoială foarte serioasă și actuală.

Pe de altă parte, se poate remarca următorul aspect: cu cât un eveniment este mai rar, cu atât evenimentul respectiv poate produce distrugeri mai mari, spre exemplu impactul cu un corp cosmic (cu un asteroid) sau glaciația totală...

Răspunsul pe care îl dau oamenii, *înainte* ca aceste catastrofe să se producă, este diferit, dar, în general poate fi clasificat în patru categorii:

- **Ignoranță** : "nu cunosc despre ce este vorba"; "nu-mi dau seama de risc"; "nu cred că această catastrofă se va produce vreodată, iar dacă totuși s-ar produce, nu știu ce aş putea face".
- **Resemnare** : "sunt indiferent, orice s-ar întâmpla, nu este nimic de făcut, deoarece fiind o catastrofă, oricum n-aş putea face nimic".
- **Panică, isterie** : "sunt îngrozit, intru în panică, sunt ca și paralizat la gândul acestei situații catastrofale".
- **Voluntarism, calm** : "acționez pentru a supraviețui, încercând să-mi păstrez calmul, pe cât posibil încerc să mă ajut și să ajut și pe alții".

În definitiv, sfârșitul lumii nu poate avea loc decât o singură dată... Cum și când va avea loc, nu o va ști nimeni, probabil...

Oricum ar fi însă, mai devreme sau mai târziu, pentru fiecare, urmează sau moartea sau... supraviețuirea...

7. BIORITMURILE, METEOROSENSIBILITATEA, ADAPTABILITATEA ȘI MOARTEA

Un aspect interesant îl constituie o posibilă legătură între bioritmuri și moarte...

Ritmurile biologice reprezintă desfășurarea în timp a proceselor și fenomenelor biologice. Bioritmurile pot fi sezoniere, lunare, de zi și de noapte (circadiene), etc. ; bătaile inimii sunt un exemplu de bioritm cu o perioadă mult mai scurtă. Din punct de vedere cantitativ, bioritmurile reprezintă oscilații în jurul unei valori de echilibru (sau a unei valori medii).

Se deosebesc două tipuri principale de oscilații:

- *armonice* ("sinusoidale") sau alcătuite din suprapuneri de oscilații armonice;
- *de relaxare*, neliniare (cel mai frecvent întâlnite).

Semnificația bioritmurilor este neunitară: unele oscilații sunt expresia fenomenelor de autoreglare cibernetică (feed-back), altele sunt întreținute din cauze fiziologice; oscilațiile de relaxare sunt modul natural de funcționare al multor organe (cord, mușchi, nervi, etc.).

După originea lor, bioritmurile pot fi *endogene* (au cauze interne) sau *exogene* (au cauze externe). Tulburările bioritmurilor (de exemplu insomnia ca perturbare a ritmului circadian de veghe și somn) sunt frecvente simptome de boală.

Pe de altă parte, la om, există patru cicluri biologice care influențează diferite funcții sau abilități (conform *Sabo Lucian – "Bioritm 1.0, 2002"*).

➤ Ciclul FIZIC durează 23 de zile.

Afectează funcțiile fizice, cum ar fi: coordonarea, puterea, energia, imunitatea.

➤ Ciclul EMOȚIONAL durează 28 de zile.

Afectează starea emoțională (iubire / ură, optimism / pesimism, pasiune / indiferență, entuziasm / depresie) precum și creativitatea, stabilitatea psihică și sensibilitatea.

➤ Ciclul INTELECTUAL durează 33 de zile.

Afectează logica, memoria, viteza de reacție, abilitatea de a învăța, precizia în calcule.

➤ Ciclul INTUIȚIONAL durează 38 de zile.

Afectează percepțiile inconștiente, presimțirile, instinctele, al șaselea simț. Acest ciclu nu este prea întâlnit în practică.

În ceea ce privește relația dintre cicluri, se poate observa că fizicul și intuționalul sunt opuse, deoarece nu pot coexista simultan. De asemenea, intelectualul este opus emoționalului deoarece primul nu ar trebui să fie influențat de sentimente, la fel cum sentimentele însăși nu ar trebui să fie îngrădite de prea multă rațiune.

Toate cele patru cicluri încep să crească de la zero în momentul nașterii. În afară de ziua de naștere, următoarea zi în care toate ciclurile vor trece concomitent prin zero în același sens, va avea numărul 807576, ceea ce înseamnă o vârstă de 2211 ani și o lună.

(Este de remarcat următorul aspect și anume că... " *Vreme de 2160 de ani, Soarele răsare în aceeași constelație, după care trece la următoarea. În prezent ne aflăm în Era Peștilor și, așa cum știe deja aproape toată lumea, așteptăm să intrăm în Era Vărsătorului.*" – Black J. – "Istoria secretă a umanității" – Editura Nemira, București, 2008. Așadar între cele două perioade, adică între 2211 ani și 2160 ani există o diferență de numai 51 de ani... ceea ce poate avea o anumită semnificație...).

În decursul timpului s-au făcut numeroase cercetări și s-au elaborat metode de studiu, inclusiv programe de calcul (spre exemplu, *Sabo Lucian – "Bioritm 1.0"*; *Godovicyn Mihail – "Biorhythmes for Windows" BLOW v2.31*)

În cazul programului de calcul "*Bioritm 1.0*", amplitudinea bioritmului este dată pe o scară de la 0 la 100, numărul 50 fiind considerat "punct critic"; între 0 – 50 se consideră o "zonă negativă", iar între 50 – 100 se consideră o "zonă pozitivă".

În aceste accepții, se constată următoarele:

- În zilele în care unul dintre bioritmuri se găsește în punctul critic (50), organismul va fi vulnerabil (fie fizic, fie intelectual, emoțional sau intuițional) – pot apare accidente, îmbolnăviri; persoana trebuie să fie prudentă.
- În zilele în care unul dintre bioritmuri se găsește în zona negativă (0 – 49), există un deficit de energie al organismului, diferite bioritmuri se pot însă compensa (fizicul cu intuiționalul și intelectualul cu emoționalul); este o problemă de alegere...
- În zilele în care unul dintre bioritmuri se găsește în zona pozitivă (49 – 100), organismul funcționează optim; de avut în vedere totuși că în general, nu toate bioritmurile se vor afla simultan în această zonă !

În cazul programului "*Biorhythmes for Windows*" *BLOW v2.31* bioritmurile apar sub forma unei sinusoide, perioada critică este zero, iar perioadele negative și pozitive sunt evidențiate de partea negativă sau pozitivă a sinusoidei.

Așa stând lucrurile, se pune întrebarea: poate exista vreo legătură între bioritmuri și moarte ? Pot influența sau pot anticipa acestea în vreun fel anume, momentul morții ? S-ar părea că da.

Astfel, folosind două programe de calcul, care au fost menționate, precum și un număr de date de naștere și de deces, ale unor oameni (atât de sex feminin cât și masculin) cu vârste variind între un an și 88 de ani, s-a ajuns la unele aspecte interesante, care se pot evidenția în mai multe grafice, după cum urmează.

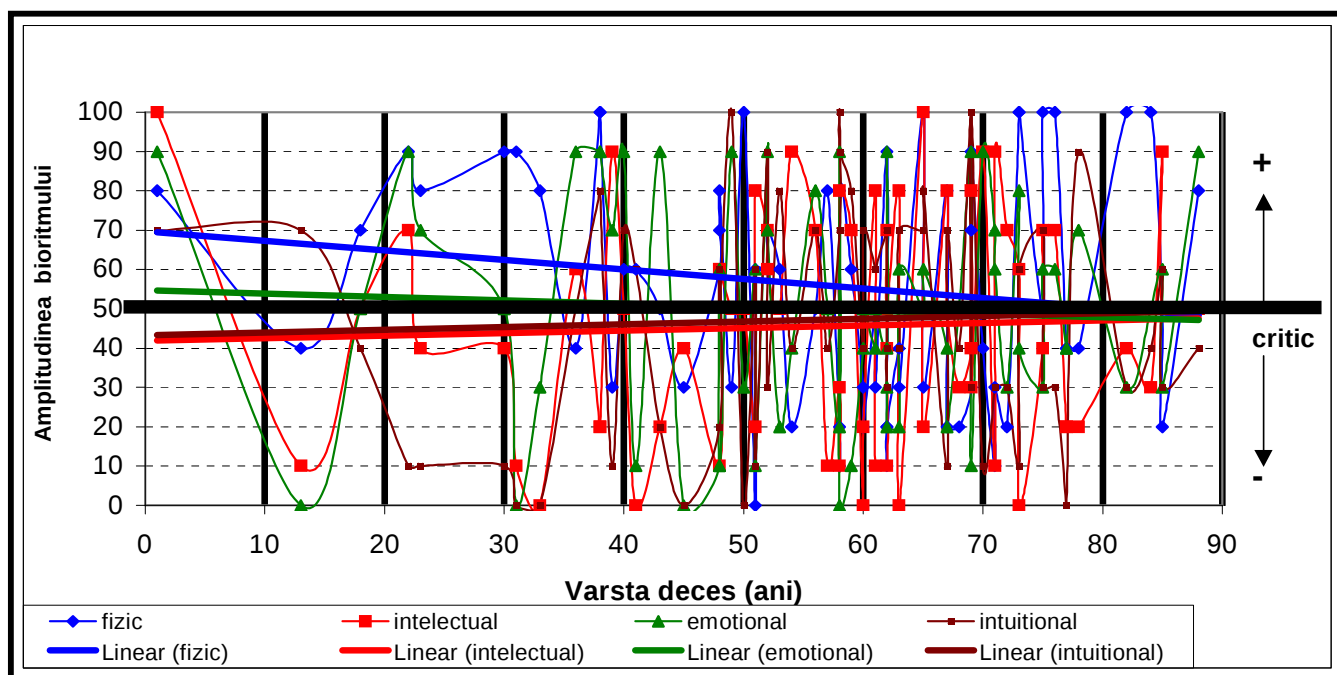

Figura 5 Variabilitatea și tendința medie a bioritmurilor

Din diagrama reprezentată în figura 5 reiese următoarele :

- bioritmul fizic scade odată cu înaintarea în vârstă (de la valoarea de 70, la vârste tinere, spre valoarea de 50 – valoare critică, la bătrânețe; respectiv, cu cât un individ este mai bătrân și cu cât ziua în care bioritmul său fizic se apropie de punctul critic simbolizat de valoarea bioritmului de 50, cu atât probabilitatea de deces a acelei persoane este mai mare, cu alte cuvinte, riscul de a muri atunci când bioritmul are valoarea de 50 este mai mare la bătrânețe decât la tinerețe;
- bioritmurile intelectual și intuțional dimpotrivă, cresc odată cu înaintarea în vârstă (de la valoarea de 40, la vârste tinere, spre valoarea de 50 – valoare critică, la bătrânețe); cu cât un om este mai bătrân, iar ziua în care bioritmurile intelectual și intuțional se apropie de valoarea de 50, așadar valoarea critică, cu atât probabilitatea de deces a acelei persoane va fi mai mare;
- bioritmul emoțional se menține aproximativ constant la toate vârstele, în sensul că, probabilitatea de deces a unei persoane, la toate vârstele, este cu atât mai mare cu cât valoarea bioritmului emoțional este de 50 (valoare critică).

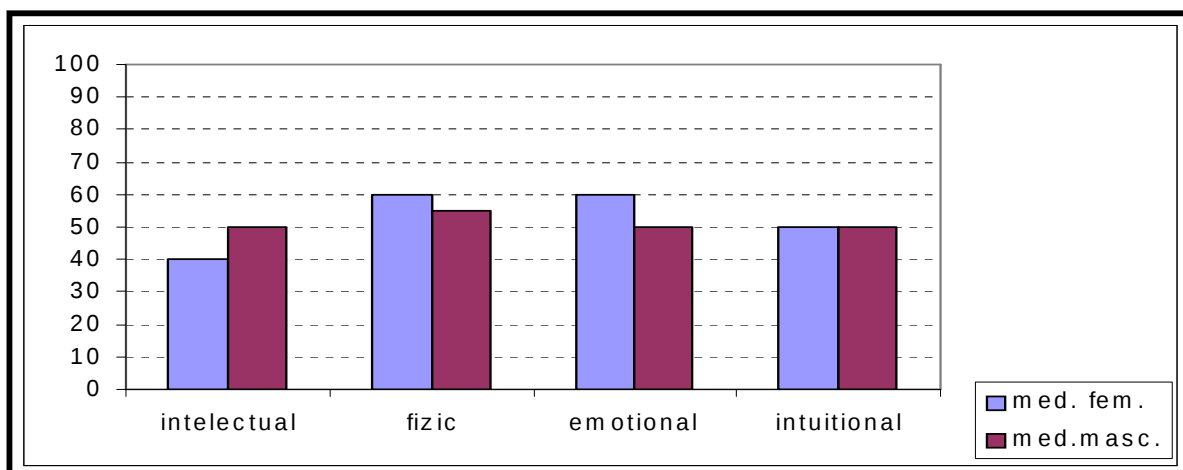

Figura 6 Comparație între bioritmurile medii intelectual, fizic, emoțional, intuițional, din ultima zi de viață a unor femei (med. fem.) și ale unor bărbați (med.masc.)

Din figură reiese că în medie, există o ușoară diferențiere a bioritmurilor la femei față de bărbați, cu excepția bioritmului intuițional: atât la bărbați cât și la femei, moartea s-a produs atunci când, în general, valoarea acestui bioritm a fost de 50 (valoare critică).

Este foarte interesantă situația a două persoane care, în momentul morții au avut o bioritmogramă foarte asemănătoare, deși datele de naștere au fost diferite, după cum urmează:

Nr. crt.	Data naștere	Data deces	zile de viață	sex
53.	24-Ian-1928	17-Iun-2003	27538	masculin
54.	22-Nov-1922	14-Apr- 1998	27537	masculin

Situația bioritmurilor în momentul morții - se observă scăderea progresivă a valorii bioritmului:

fizic	intelectual	emoțional	intuițional
100	70	60	30
100	70	60	30

Din punctul de vedere al compatibilității dintre bioritmuri (compatibilitatea dintre bioritmuri reprezintă șansele de a avea aceeași dispoziție în același timp), situația este următoarea: compatibilitatea fizică **84,1%** ; compatibilitate emoțională: **1,3%** ; compatibilitate intelectuală: **52,4%** ; compatibilitate intuitivă: **37,7%** .

Întrucât cei doi oameni au avut o bună compatibilitate fizică, aceasta ar putea avea drept consecință faptul că durata vieții acelor oameni a fost aproximativ aceeași (27538 de zile de viață și respectiv 27537 de zile de viață), chiar dacă celelalte tipuri de compatibilități (emoțională, intelectuală, intuitivă) a fost diferită.

Utilizând o reprezentare a bioritmurilor sub forma unor sinusoidale, cazul acesta poate fi reprezentat sub forma din figurile 7 și 8.

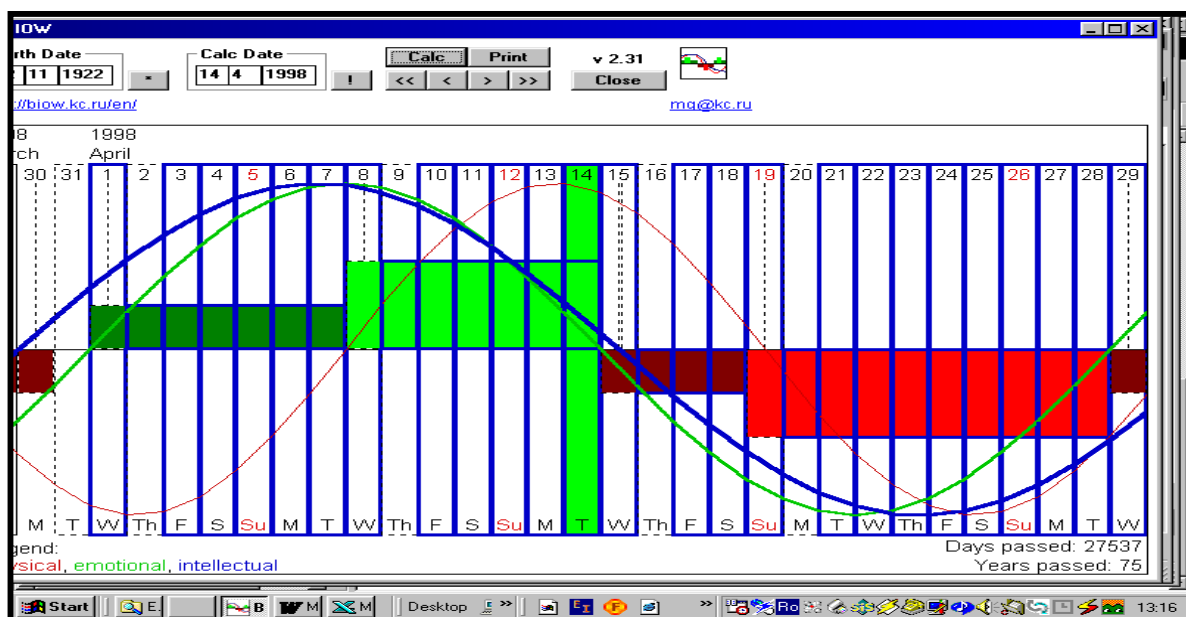

Figura 7 Bioritmograma unei persoane cu 27538 zile de viață (circa 75 ani)

Figura 8 Bioritmograma unei persoane cu 27537 zile de viață (circa 75 ani)

Ar fi interesant, de asemenea, de reprezentat și de comparat bioritmogramele unui copil și ale unui bătrân (figura 9 și figura 10).

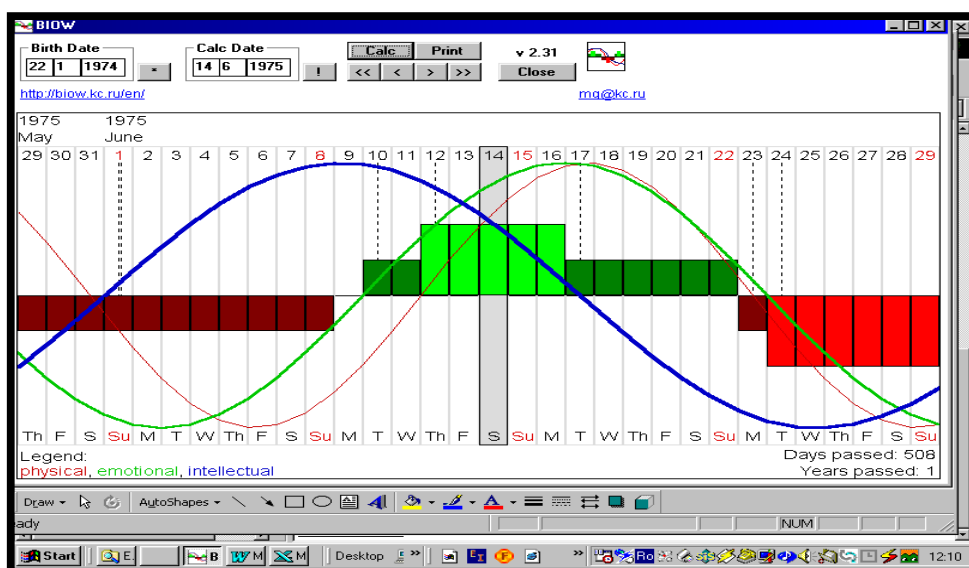

Figura 9 Bioritmograma unui copil cu 508 zile de viață (peste 1 an)

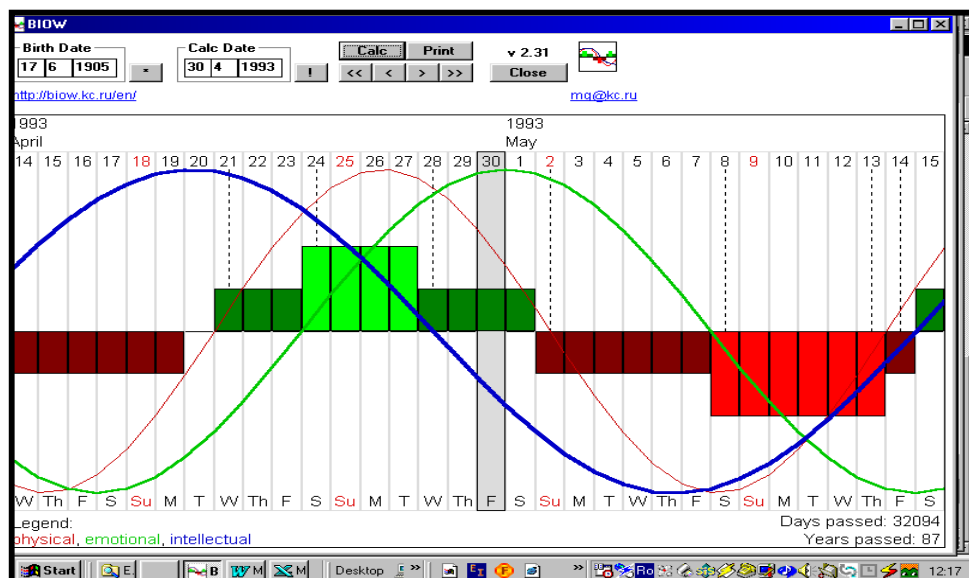

Figura 10 Bioritmograma unui bătrân cu 32094 zile de viață (circa 87 de ani)

virsta	fizic	intelectual	emoțional	intuițional
circa 1 an	80	100	90	70
circa 87 ani	80	50	90	40

Se observă coincidența bioritmurilor fizic și emoțional și diferența bioritmurilor intelectual (100 la copil și 50 – critic la bătrân) și respectiv intuițional (70 la copil și 40 la bătrân). Se observă că bioritmograma bătrânului în ultima zi de viață, poate fi considerată ca fiind semnificativă, dar nu și bioritmograma copilului care este în totalitate pozitivă, ceea ce arată că aceasta nu a anticipat deloc momentul morții în cazul copilului... Cauza morții copilului a avut loc cu totul accidental, fără a avea vreo legătură cu predispoziția indicată de valorile bioritmurilor (a avut însă legătură cu bioritmurile celor ce au avut grijă de acel copil, bioritmurile acelor persoane au fost negative și au "cauzat" indirect moartea copilului).

În concluzie, după toate probabilitățile, bioritmurile reprezintă un indicator foarte sensibil al momentului morții, iar studiul dinamicii acestora poate da indicii destul de importante privind acest moment. Chiar și în cazurile de catastrofe naturale sau/și umane când, aparent, dinamica bioritmurilor unei persoane sau a unor grupuri sociale nu ar avea importanță, o analiză mai atentă a acestora arată că în marea majoritate a cazurilor, această dinamică a bioritmurilor dictează sau influențează comportamentul persoanei sau activitatea grupului social (se formează așa-numitele socioritmuri) și care sunt de regulă corelate cu georitmurile sau ritmurile planetare, determinând indirect, în cele din urmă, moartea... Unii autori semnalează unele corelații dintre bioritmuri și moarte. Spre exemplu Constantin Budeanu și Emanoil Călinescu în cartea "Bioritmurile și viața umană" (Editura Cerma, București, 1992), prezintă următoarele aspecte...

"O primă cercetare statistică s-a referit la 200 decese ale unor persoane cu vârste de peste 70 ani, înregistrate în cursul a patru luni. Din aceste decese, 112 (56 %) au avut loc într-o zi critică, iar 23 (12 %) la 48 – 56 ore după o zi critică."

(Referitor la rezultatele cercetărilor lui H. Willis de la secția de psihologie a Colegiului de Stat din Missouri, 1969-1974)" (pag. 64).

De asemenea...

"În sfârșit, studiind și un eșantion de 78 persoane afectate de crize cardiace, H. Willis a constatat că 49 de cazuri (63 %) s-au produs într-o zi critică a unui din ciclurile F (fizic), E (emoțional), sau I (intelectual), în proporții aproape egale."

Din altă cercetare efectuată în 1981 de un colectiv de medici din Bacău (Barabas N, Nadolschi V, Floareș I – "312 analize sub lupa statisticii matematice", revista "Magazinul", NR. 1264, 26,12.1981, pag. 7) asupra unui număr de 312 decese survenite din cauza bolilor cardiovasculare – insuficiențe și decompensări grave, infarct miocardic, accidente vascular-cerebrale, etc. – a rezultat, printre altele, următorul lucru... *"... cele mai multe decese s-au produs în preajma punctelor esențiale (puncte critice, de maxim și de minim), atât pentru bioritmul fizic cât și pentru cel emoțional."*

Acest lucru l-am constatat eu însumi când am suferit un infarct de miocard în momentul când ciclul fizic a fost minim (7 iunie 2008) (figura 11).

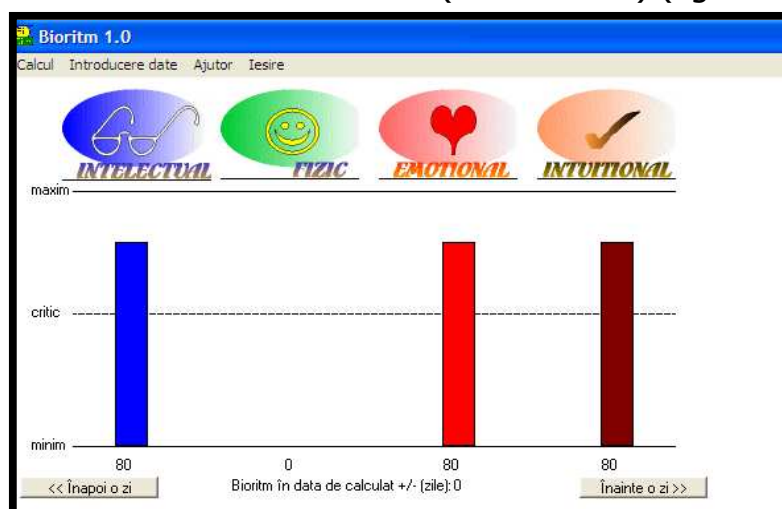

Figura 11 Bioritmograma în cazul unui infarct de miocard acut (ciclul fizic este minim)

În lucrarea citată mai este semnalat un alt aspect și anume al legăturii posibile dintre bioritmuri și accidente de circulație...

"Cele mai multe studii statistice asupra ritmurilor psiho-fizice au analizat corelațiile dintre zilele în care s-au produs accidente de circulație și zilele critice ale conducătorilor mijloacelor de transport. Dintre acestea, cercetările efectuate în Japonia, de pildă, arată că, după un studiu elaborat în 1971, la Tokio, 82 % din numărul accidentelor luate în considerație au avut loc în zilele critice."

Alte aspecte sunt legate de faptul că factorii meteorologici pot influența starea de sănătate sau de boală și de asemenea, acești factori pot influența sau pot favoriza producerea morții.

Dr. Gh. Stoicescu, în articolul "Meteoropatologia" (Revista "Pentru patrie", nr.8 / 1988), scria următoarele:

"Influența vremii asupra sănătății, a fost sesizată de Hipocrate, acum circa 2000 de ani, constatând accentuarea suferinței inimii și a arterelor, a inflamațiilor și alergiilor la creșterea temperaturii și a colicelor și crampelor, la scăderea temperaturii. Secole de observații populare, au corelat vremea ploioasă cu durerile reumatice, frigul cu bolile acute pulmonare, s-au întocmit scheme și recomandări potrivit calendarului. S-au stabilit legături între variația proceselor dinamice ale atmosferei și incidența accidentelor cardiovasculare, a deceselor, precizându-se o influență atât asupra stării fizice cât și a celei psihice. Meteorosensibilitatea, reprezintă simptomatologia unor organisme predispuse la schimbările vremii. Cuprinde manifestările unui organism care nu a reușit să-și compenseze dezechilibrul pe care i l-a produs ansamblul de factori care alcătuiesc starea meteorologică – temperaturi maxime și minime, presiuni atmosferice în scădere, nebulozitate, umiditate, curenți de aer cald și rece, impurități aeriene, sarcini electrice, radioactivitate naturală și artificială. Se apreciază că o persoană din trei este meteorosensibilă. Cele mai simple reacții sunt din partea sistemului nervos vegetativ: astenie, cefalee, indispoziție, iritabilitate, depresiune, scăderea atenției, a capacității de concentrare, somnolență. Persoanele hipersensibile reacționează și potrivit intensității schimbărilor atmosferice la nivelul unor afecțiuni anterioare: fracturi, cicatrici, intervenții chirurgicale, reumatisme, nevrite, inflamații cronice. Nu sunt feriți nici copiii, începând de la vârsta școlară cu primele sensibilități la frig. Femeia este mai meteorosensibilă decât bărbatul. Multor suferințe li se acordă eticheta de meteorotrope, dar predomină prin importanță cele cardiovasculare și pulmonare. Sunt ritmate de evoluția vremii complicații ca angorul sau preinfarctul, infarctul miocardic, congestia cerebrală, emboliile, apoi crizele de astm și pneumopatiile viro-bacteriene. Suicidul, o urgență medicală a decompensărilor severe, este ritmat de factori exogeni ca: scăderea temperaturii, vreme furtunoasă, închisă, descărcări electrice. Vara constant frumoasă nu generează tulburări (în afara căldurilor excesive care suprasolicitează aparatul cardiovascular pentru termoreglare). În schimb, iarna situația este alta. Plafonul coborât, ceața sau pâcla împiedică mișcările aerului din care poluanții aerieni se concentrează în apropierea solului. Urmează starea de "smog" (ceață și praf industrial) dăunătoare astmaticilor. De aceea în țări cu "smog" astmaticilor și suferinzilor de bronșită cronică în timpul sezonului rece li se recomandă doze mici de tetraciclină.

Fenomenul cel mai semnificativ pentru sănătate îl constituie schimbarea vremii, adică trecerea bruscă de la o presiune atmosferică înaltă la una joasă. Apariția infarctelor miocardice la căderea frunzelor, toamna, este o constatare veche.

Frontul atmosferic predispune la tromboză coronariană în orice perioadă a anului și bineînțeles numai la suferinzii de cardiopatie ischemică. După liniștirea vremii și risipirea norilor, cedează și aceste fenomene. Organismul uman este supus și propriului său ciclu de 24 de ore sau circadian. Tensiunea arterială înregistrează maxima fiziologică în orele dimineții și seara, fiind minimă spre miezul nopții. Aceste vârfuri, coincid cu incidența infarctului miocardic, predominant în orele dimineții și serii. De aici, necesitatea administrării medicamentului hipotensor încă de la sculare. În tratamentul crizelor astmatice sunt semnificative oscilațiile volumului respirator. Valorile sunt mai mari la amiază, când bolnavul se simte mai bine, și minime noaptea și spre orele 4 – 5 dimineața, când adrenalina și cortizonul, care se opun spasmului bronșic, au cele mai scăzute valori. În consecință, un preparat bronhodilatator ca miofilina va fi repartizat 1/3 ziua și 2/3 seara. Ulcerul duodenal evoluează în primii ani cu acutizări primăvara și toamna. Aciditatea gastrică, principalul său factor declanșator, evoluează circadian, potrivit unei curbe importante pentru terapeutică. Ea este maximă în cursul nopții, când stomacul, lipsit de alimente, este și mai expus acțiunii sale corozive. De aceea medicația antiacidă va fi luată și seara la culcare."

Mai este de consemnat și faptul că organismului uman are o mare capacitate de adaptare. Câteva aspecte legate de această capacitate de adaptare a organismului uman, sunt prezente în cele ce urmează.

(1) În articolul "Resurse și limite de supraviețuire ale organismului uman" se arată următoarele...

(<http://www.ecursuri.ro/referate/referate.php?report=resurse-si-limite-de-supravietuire-ale-organismului-uman>; www.ecursuri.ro, 2009).

- *"Mediul oferă organismului substanțe, energie și informațiile necesare existenței și evoluției sale. De aceea, fiecare organism uman trebuie să-și armonizeze existența cu diferiți factori de mediu, ca să-și păstreze integritatea fizico-chimică și independența individuală... Adaptarea la mediu este mecanismul complex de apărare a organismului la solicitările determinate de schimbările mediului. Organele implicate în mecanismele de adaptare cuprind toată sfera organismului - sistemele nervos, endocrin, locomotor, etc. Organele interne, inima și vasele de sânge exercită funcții de adaptare în corelație cu alte organe, având în unele cazuri un rol dominant în fenomenele de adaptare a întregului organism. Atenuarea sensibilității față de un stimul reprezintă cea mai simplă manifestare adaptativă..."*

- "Cum se face adaptarea organismului la condițiile de viață subacvatică ? Omul suportă o presiune atmosferică de 760 mm Hg. Presiunea apei crește cu adâncimea, încât la 10 m are o presiune de două atmosfere. În privința densității, apa este de 800 ori mai densă decât aerul. Variațiile presiunii influențează procesele biofizice, biochimice și fiziologice ale organismului în apă. Astfel, adaptarea la condițiile de viață subacvatică se realizează prin următoarele procedee: echilibrarea presiunilor parțiale ale gazelor respiratorii, și a presiunilor din urechea medie, acomodarea globului ocular pentru formarea imaginii pe retină, efortul sistemului locomotor pentru menținerea și redresarea corpului în timpul deplasării și activității sub apă și reglarea nervoasă și hormonală. Oamenii bine adaptați condițiilor de presiune ridicată, cum sunt pescuitorii de perle și corali, se pot scufunda liber până la 18-25 m."
- "Altitudinea de 15000 m reprezintă limita la care pasagerul din avion (fără cabina ermetic închisă) poate supraviețui prin inhalare de oxigen sub presiune. Peste această limită, omul nu poate supraviețui decât în aparate cu cabine închise ermetic... Persoanele perfect sănătoase, antrenate și de vârstă medie (25-45 ani), tolerează bine (pentru o perioadă de timp) și înălțimile mai mari de 7 500 m. În mai multe rânduri alpinștii au atins înălțimea de 8 000 m fără a folosi dispozitive de aprovizionare cu oxigen. La nivelul sistemului respirator are loc o ventilație pulmonară crescută, care are drept urmare o aerare mai bună a sacilor pulmonari, creșterea numărului de globule roșii și a cantității de hemoglobină mărind capacitatea de oxigenare a sângelui."

(2) În ceea ce privește supraviețuirea unui individ fără hrană, în articolul "Cât timp poate supraviețui o persoană fără hrană ?" se arată că...

([http://www.calificativ.ro/CAT TIMP POATE SUPRAVIETUI O PERSOANA FARA HRANAi-a4673.html](http://www.calificativ.ro/CAT_TIMP_POATE_SUPRAVIETUI_O_PERSOANA_FARA_HRANAi-a4673.html))

- "Durata perioadei în care o persoană poate supraviețui fără hrană este puternic influențată de moștenirea genetică, de greutatea corpului și alte criterii ale sănătății, dintre care cel mai important rămâne nivelul de deshidratare al persoanei respective. În general, însă, un om poate supraviețui fără apă și hrană aproximativ 10 zile. În funcție de nivelul de deshidratare perioada este cuprinsă între 1 – 3 săptămâni."
- "Organismul uman are capacitatea de a conserva energia, moderând metabolismul. Deși nu sunt cunoscute foarte bine cauzele dereglării metabolismului, se presupune că o bună parte din acesta este modificat de schimbările care apar în funcționalitatea glandei tiroide. Prin această abilitate a corpului uman poate fi explicată creșterea rezistenței genei producătoare de diabet, care în trecut nu se putea menține în regim de foamete. Medicii s-au întâlnit cu cazuri de înfometare aproape totală datorate unor cure de slăbire foarte stricte sau anorexiei nervoase. Cauzele morții pot fi un atac cardiac sau oprirea funcționalității anumitor organe."

8. CLASIFICAREA MORȚII

1. Din punctul de vedere al etapelor evoluției, moartea poate fi clasificată în următoarele categorii:

a) *moarte clinică* – exprimă o abolire a funcțiilor organismului fără moartea sa celulară, fiind denumită vita minima și este caracterizată prin încetarea funcțiilor circulatorie și respiratorie, prin modificarea electroencefalogrammei, cu "tăcere electrică", prin apariția midriazei (dispar reflexele corneene și pupilare) și prin acidoză metabolică; resuscitarea din această stare se soldează frecvent cu sechele, mai ales neuropsihice, bolnavul riscând să rămână un decerebrat;

b) *moarte biologică, reală sau ireversibilă* – se caracterizează prin alterări definitive ale nucleului celular chiar dacă autoliza citoplasmatică este reversibilă; clinic nu există posibilitatea reanimării sistemului nervos central.

2. Din punct de vedere medico-legal, moartea se clasifică în următoarele categorii:

a) moarte violentă - este o consecință a acțiunii unor agenți externi (mecanici, fizici, chimici, biologici, sociali, psihici), având semnificație socio-juridică și fiind de trei forme (crimă, accident, suicid), iar investigarea ei este de competența medicinei legale;

b) moarte neviolentă – cu cauze patologice sau naturale; moartea patologică, fiind o consecință a acțiunii unor agenți (predominant interni), nu are semnificație socio-juridică; investigația ei este de competența anatomiei patologice;

c) moartea suspectă (obscură, de limită) – este elucidată prin expertiza medico - legală, prin care se determină cauza și mecanismul ei și prin care se încadrează într-una din cele două categorii de mai sus.

3. Considerându-se timpul după care se instalează moartea, aceasta poate fi:

→ *rapidă* – imediat sau la scurt timp după acțiunea traumatică;

→ *tardivă* – după ore sau chiar zile.

4. Alte forme clinice particulare ale stărilor terminale:

- *moartea aparentă* – poate fi reversibilă, atunci când survine acut și este concepută ca o sincopă prelungită; ea corespunde unei profunde deprimări a funcțiilor vitale ale creierului (comă, areflexie), cordului (lipsa pulsului, colaps) sau respirației ce fac dificilă perceperea lor (mai ales clinică), putând crea erori asupra diagnosticului de realitate a morții; moartea aparentă se întâlnește în intoxicații (opiu, somnifere), electrocuții, spânzurare, înecare, hipotermie, epilepsie, isterie, beție, anemii, deshidratări neglijate (sincope holeriforme), inhibiții diverse (șoc traumatic, asfixii, emoții puternice, comoții, etc.);

- *moarte vegetativă* – corespunde unei come depășite (cu moarte cerebrală dar cu păstrarea spontană a funcțiilor cardiace și respiratorii);

- *supraviețuirea artificială* – corespunde unei come depășite dar cu menținerea funcțiilor vitale prin aparatură medicală de tipul respirației asistate (pace-maker cardiac), de tipul dializei renale, etc.

9. FAZELE MORȚII

Fazele morții pot fi clasificate în următoarele categorii:

- *fazele pre – tanatice;*
- *fazele trans – tanatice;*
- *fazele post – tanatice.*

1) **Fazele pre – tanatice**

(Prezentare preluată din cartea "Medicina legală", coordonator Beliş Vladimir, 1992)

Organismul parcurge mai multe etape și anume:

a) Preagonia – este o etapă premergătoare agoniei, în care manifestările psihice sunt selectiv specifice, fiind condiționate de factori individuali.

Factorii determinanți ai manifestărilor psihice sunt:

- constituția și vârsta (bătrânii acceptă moartea cu indiferența omului învins de o mare oboseală);
- traumatismele (logoree, agitație, mișcări dezordonate, hipermnezie invadatoare – panorama vieții trecute);
- bolile netraumatice (anxietate);
- bolile consumtive (resemnare);
- înghețul (calm, euforie, amorțeală, senzație de planare),
- alienațiile (după zeci de ani de izolare completă de mediu, brusc, timp de câteva ore relatează evenimente petrecute în perioada de izolare, apoi mor);
- felul bolii (de exemplu cu trei, patru ore anterior de sincopa cardiacă se poate resimți o senzație plăcută de liniște, somnolență);
- structura psihică, respectiv concepțiile filozofice și religioase.

Din punct de vedere fiziopatologic, stările de luciditate și euforie pot fi interpretate ca fiind reacții de apărare în fața morții iminente. Durata manifestărilor este în funcție de felul bolii, vârstă, constituție.

b) Agonia (*în limba greacă – luptă, întrecere*) – este o etapă ireversibilă de trecere de la viață la moartea clinică, în care fenomenele biologice sunt treptat anihilate de cele tanatologice. Printre manifestările clinice și paraclinice se pot enumera: dispariția funcțiilor psihice; pierderea contactului cu lumea sau realitatea imediată; apariția de imagini trunchiate și incoerente; haos psihic; retrairi onirice; imobilitate totală; facies hipocratic; dispariția simțurilor – primul care dispare este văzul (muribunzii se plâng de întuneric din cauza anoxiei corticale); anestezie completă; pierderea senzației corporale; scăderea și alterarea haotică a funcțiilor vegetative (respirații rapide, superficiale, neregulate, aritmie cardiacă, bradicardie progresivă, cianoză, răcirea extremităților, transpirații reci, hipotermie).

Formele clinice ale agoniei sunt:

- agonie cu delir (uneori cu acte de violență), în boli febrile, meningoencefalite;
- agonie (aparent) lucidă în bolile cardio – vasculare;
- agonie alternantă, în boli acute, boli psihice.

Cauzele pot fi diverse – uzura funcțională, autointoxicații, hipoxia și hipercapnia corticală. Controlul cortical este pierdut, organismul nu mai este un tot unitar, supraviețuirea datorându-se mecanismelor filogenetice mai vechi.

Durata agoniei, în funcție de cauza morții, poate fi:

- absentă (în zdrobiri ale capului, unele morți subite);
- scurtă (în asfixii, intoxicații supraacute, hemoragii);
- lungă (ore, zile – în boli cronice).

c) Moartea clinică – este o etapă care se manifestă (clinic și paraclinic) prin dispariția funcției respiratorii și a celei cardiace, prin dispariția activității reflexe, prin electroencefalogramă plată (liniște electrică). Durata acesteia este variabilă, iar dacă metodele de terapie intensivă se aplică într-un interval de timp cuprins între două până la cinci minute de la instalarea ei, moartea clinică poate fi reversibilă.

Moartea clinică este definită în felul următor (Wikipedia, enciclopedia liberă, http://ro.wikipedia.org/wiki/Moarte_clinic%C4%83):

“Moartea clinică reprezintă o situație aflată la limita dintre viață și moarte, de cele mai multe ori fiind vorba despre pacienți aflați în situații critice din punct de vedere medical, având funcțiile vitale biologice - activitatea cardiacă și respirația - abolite pentru anumite perioade de timp. Moartea clinică reprezentând de fapt perioada de timp în care organismul mai poate reacționa la diverși stimuli interni sau externi care pot determina reluarea activității automate a miocardului (mușchiul inimii) și a respirației, respectiv a centrilor nervoși cardio-respiratori, situați în trunchiul cerebral. Reluarea activității automate ale acestor centri, care descarcă ritmic impulsuri nervoase către mușchii ce coordonează circulația sanguină (miocard), respectiv respirația (musculatura intercostală și diafragma) reprezintă resuscitarea propriu zisă, intervalul de resuscitare (de la oprirea funcțiilor vitale până la reluarea lor) reprezentând de fapt fenomenul cunoscut sub numele de moarte clinică. Intervalul de resuscitare sau durata de timp în care un organism poate fi în moarte clinică, depinde de viabilitatea celulei nervoase, fenomenul devenind ireversibil în momentul în care centrii nervoși cerebrali sunt lipsiți de aportul de oxigen pe o perioadă de timp ce depășește 5-10 minute. Durata timpului după care mai este posibilă resuscitarea cardio-respiratorie variază în funcție de vârstă, sex, diverse boli sau tare ale organismului, precum și în funcție de împrejurarea care a determinat evenimentul declanșator. Există situații când pacienți considerați decedați prin submersie (înece) în apă rece, au putut fi resuscitați după perioade de timp considerate inițial depășite pentru resuscitare, adică de ordinul orelor. Aceasta explicându-se prin faptul că la o temperatură scăzută, nevoia de oxigen a celulelor nervoase este mult diminuată, ceea ce permite supraviețuirea lor un timp mai îndelungat. Faptul că oameni aflați în moarte clinică relatează diverse fenomene (desprinderea de trup, vizualizarea unor imagini sau diverse alte percepții), se poate explica prin activitatea centrilor corticali, care rămâne prezentă în toată perioada intervalului de resuscitare.”

d) Moartea cerebrală (corticală) – este o etapă reprezentată prin moartea ariilor corticale care conduc funcțiile psihice. Manifestările clinice și paraclinice sunt semnalate prin încetarea oricărei activități corticale, electroencefalograma este o linie izoelectrică.

e) Coma depășită (viața menținută, supraviețuirea artificială) – este o etapă reprezentată prin moarte corticală cu menținerea funcțiilor vegetative care se realizează numai în condiții de terapie intensivă.

f) Viața vegetativă – menținerea spontană a funcțiilor vegetative în condițiile deficiențelor extrem de grave ale conștiinței.

2) Fazele trans – tanatice

Fazele trans – tanatice sunt așa-numitele "trăiri la limită" sau "experiențe ale morții". Câteva caracteristici ale etapelor "trăirii la limită", conform cu numeroase declarații ale unor oameni și apărute în diverse articole și cărți (printre cele mai cunoscute fiind spre exemplu, cărțile doctorului *Raymond Moody*, ca și cartea doctorului *Eugen Celan* – *"Viața după pragul morții"* – 1991), ar putea fi următoarele:

1. Etapele incipiente.

- ♦ *"Inexprimabilitatea"* – cei care au trecut prin această experiență, a "trăirii la limită", nu se pot exprima, rezumând experiența doar la aproximarea a ceea ce au trăit.
- ♦ *"Audierea diagnosticului"* – pacienții declară că au auzit medicii sau alte persoane prezente anunțând moartea lor.
- ♦ *"Autoscopia"* și în general *"experiența în afara corpului"* – persoana se regăsește în postura de a contempla propriul corp din exterior, ca și cum ar fi un spectator sau o a treia persoană în cameră, observând personajele sau evenimentele ca pe o scenă de teatru.

"I-am văzut aducându-mă din nou la viață. Era cu adevărat uimitor. Nu eram foarte sus; era ca și cum aș fi fost pe un suport, dar nu eram deasupra acelora; doar peste ei. Am încercat să le vorbesc, dar nimeni nu mă putea auzi, nimeni nu mă asculta".

(http://www.almeea.com/Paranorma/Experiente_in_moartea_clinica.php)

- ♦ *"Sentimentele de calm, singurătate și pace"* – foarte mulți oameni descriu și senzații extrem de plăcute survenite în primele momente.
- ♦ *"Senzații auditive stranii"* – multe mărturii fac aluzie la senzații auditive stranii, survenite în momentul morții sau în apropierea ei (de exemplu "bâzâit deosebit de penibil", "zbârnâit de sonerie" sau "o specie de muzică, foarte frumoasă și foarte misterioasă").
- ♦ *"Perceperea tunelului obscur"* de multe ori, concomitent cu senzațiile auditive stranii, muribunzii au senzația că sunt ridicați foarte repede pe sus și trec printr-un fel de spațiu obscur (cavernă, puț, cuvă, împrejmuire, tunel, horn, vid, canal, vale, cilindru...).

2. Etapele "manifeste"

- ♦ *"Corpul spiritual și incomunicabilitatea"* – muribunzii descoperă că după ce au părăsit corpul fizic, au un alt corp, un "corp spiritual"; cu toate eforturile disperate pentru a-i înștiința pe cei prezenți de situația creată, nu reușesc, nimeni nu îi aude, nu mai pot comunica...

Spre exemplu, în *"Cartea tibetană a morților"*, se scrie:

"O nobil fiu, posesorul acestui gen de corp va vedea locurile (ce i-au fost familiare pe pământ) și pe părinții săi așa cum se văd în vis. Îți vezi părinții, prietenii, și le vorbești și nu primești răspuns. Atunci, văzându-i plângând împreună cu familia, te gândești: "Sunt mort, acum ce mă fac ?" și simți o mare durere, la fel ca un pește scos din apă și aruncat pe cărbuni încinși. În acest moment vei resimți toată această suferință."

(*"Cartea tibetană a morților"*, trad. H.Al. Căbuți, col. rev. Arca, Arad, 1992, pag. 87).

♦ *"Senzația imponderabilității"* – mulți martori menționează impresia de plutire sau senzația de imponderabilitate, de alunecare în derivă atunci când vorbesc de noul corp ("entitate spirituală"), care este capabil de a vedea pe alții și de a le pătrunde complet gândurile, dar în schimb aceștia nu îl pot nici vedea, nici auzi, orice comunicare cu ființele umane este astfel suspendată.

♦ *"Atemporalitatea; impresia de cunoaștere integrală"* – s-ar părea că este vorba de... "o absență de timp", suma tuturor cunoștințelor (trecute, prezente și viitoare) se unesc într-un fel de stare atemporală, care le permite accesul la conștiința universală, dar, la revenirea în viață, se instalează nevoia de "a uita" cunoștințele astfel căpătate.

♦ *"Percepțiile"* – în noul corp, percepția este totodată asemănătoare și în același timp distinctă cu ceea ce se manifestă în corpul fizic (există cu precădere simțul văzului și auzului, dar lipsesc mirosul, gustul, echilibrul – kinestezia și de asemenea simțul termic, deși în unele cazuri se amintește de o agreabilă căldură).

♦ *"Solitudinea" (izolarea)* – chiar dacă individul decorporalizat posedă capacitatea de a penetra gândurile celorlalți, de a vedea ceea ce se petrece în jurul său, faptul că nimeni dintre cei prezenți nu îl poate nici vedea, nici înțelege în această fază a derulării evenimentelor, duce la instalarea unui sentiment de completă solitudine, de izolare.

3. Etapele "de contact"

♦ *"Întâlniri cu ceilalți"* – sunt situații în care individul decorporalizat întâlnește alte entități ce vin în întâmpinarea sa și care se pot prezenta sub formă de spirite, adesea ale părinților sau prietenilor decedați ori alte entități spirituale.

"Doctorul m-a părăsit și a spus rudelor mele că eram pe moarte... Mi-am dat seama că toți acești oameni se aflau acolo, mi se părea că erau mulți, plutind în jurul plafonului camerei. Toți aceștia erau oameni pe care îi cunoscusem în decursul vieții, dar care trecuseră în viața de dincolo înaintea mea. Am recunoscut-o pe bunica și pe o fată pe care o cunoscusem când eram în școală, și pe multe alte rude și prieteni... Aveam o stare de fericire și am simțit că ei veniseră să mă ocrotească sau să mă călăuzească". (Dr. Raymond Moody, Jr., *"Viața după viață"*, <http://www.almeea.com/Paranormal>).

♦ *"Lumina strălucitoare" sau "Ființa de lumină"* – inițial are o iluminare pală, pentru ca apoi intensitatea sa să crească progresiv, până la valori extreme, "supraterestră", apărând ca o "radiație albă" sau de o claritate absolută, dar ceea ce este caracteristic constă în faptul că, deși are o extremă intensitate, ea nu este obositoare, nu jenează vederea, nu împiedică recunoașterea și identificarea distinctă a obiectelor și decorului ce populează scena derulării evenimentelor; de asemenea, ea se percepe ca și "personificată", sesizabilă sub forma unei entități, a unei personalități deosebit de puternice, care după apariție intră în comunicare cu muribundul; are loc un transfer al gândirii, fără obstacol; lumina acționează ca un ghid...

Spre exemplu...

"Majoritatea oamenilor descriu această experiență ca o arătare de lumină, care își sporește strălucirea cu repeziciune; și cu toții o simt ca pe o ființă personală, plină de căldură și iubire, față de care noul răposat este atras cu un fel de atracție magnetică."

"Este o lumină aparte, cum nu se află nicăieri pe pământ. De fapt, eu nu am văzut o persoană în această lumină, și totuși lumina aceasta are o anumită însușire, cu siguranță că are. Este o lumină a înțelegerii desăvârșite și a dragostei desăvârșite".

(Dr. Raymond Moody, Jr., *"Viața după viață"*, <http://www.almeea.com/Paranormal>).

În "Cartea Egipteană a Morților" , se scrie...

*"Intrând prin Porțile spre Dincolo, trec
Și pătrund în locurile cele mai îndepărtate din Cer.
Mă inundă Lumina, Inima mea strălucește
Căci Numele meu este:*

"Cel-care-Adâncurile-abisale-le cunoștea". "

("Cartea Egipteană a Morților", trad. M. Genescu, Editura Sophia, Arad, 1993, pag. 93, 94)

4. Etapele de explorare

♦ *"Retrospectiva vieții (panorama vieții, viziune panoramică a vieții)"* – este o viziune panoramică a întregii vieți trecute a individului. În timp ce pentru unii derularea s-a produs secvențial, moment de moment, pentru alții desfășurarea a avut dinamica unei percepții globale, simultane, a întregii vieți. Acest fenomen al desfășurării vieții nu durează un interval de timp prea mare – câteva minute.

♦ *"Localități luminoase"* – unii martori declară că au avut imaginea unor "localități luminoase" pe care le-au putut vizita.

♦ *"Întâlniri cu entități spirituale apatice"* – "... aceste entități sunt plasate într-un spațiu sumbru, în care alternează numai tonuri de gri și negru, terne și triste. Peste tot domină un sentiment de deprimare. Unii martori au constatat că aceste entități fac în van efortul de a comunica cu persoanele în viață...".

5. Etapele finale (terminale)

♦ *"Ajutoare în ultimul moment"* – "... în toate aceste cazuri ei au putut vedea o lumină care le-a venit în ajutor în ultimul moment"; "... au fost sustrași morții printr-o precisă finalitate...".

♦ *"Pragul morții; frontiera sau limita; pragul dintre viață și moarte"* – "...În apropierea morții, au întâlnit ceea ce puteau numi o frontieră sau limită"... de exemplu: "o întindere de apă, o ceață gri, o ușă, un gard, un câmp sau o simplă linie de demarcație"...,

"... apare un moment care poate fi numit ca <<pragul dintre viață și moarte>>, care nu a fost depășit de nici unul dintre cei anchetați".

Ajunși în acest stadiu, sunt două posibilități: **revenirea sau întoarcerea; evoluția post – tanatică:** a entității spirituale și a corpului fizic.

❖ **Revenirea**

"Alternativa" rămânerii față de cea a "revenirii" apare în unele declarații ca fiind o dilemă în care se întâlnesc argumente pro și contra:

► argumente pro : presiunea unor obligații pământești; o dorință fierbinte de a se reîntoarce; acord dat de Divinitate sau de Entitatea Luminoasă; cererea sau conjurarea celor din jurul persoanei muribunde;

► argumente contra: stare de bine, de securitate și de seninătate; dorința de a scăpa de grijile, necazurile, durerile pământești.

Alte aspecte:

- revenirea la viață este, în unele cazuri, un rezultat al aplicării tehnicilor de resuscitare cardiorespiratorie; trebuie precizat că un om revine rareori la viață dacă nu a respirat timp de cinci minute; respirația gură la gură este executată corect dacă toracele se distinde cu minim 3-4 cm; între două insuflări căile respiratorii trebuie lăsate libere pentru ca aerul să iasă spontan afară prin elasticitatea cutiei toracice; în caz de stop respirator și cardiac, respirația artificială nu este suficientă și trebuie însoțită de masajul cardiac extern; (<http://www.xtrem.ro/articole/113/resuscitarea-cardio-respiratorie.html>)
 - momentul revenirii coincide cu parcurgerea tunelului, când personajul se simte rechemat și parcurge din nou tunelul în sens invers;
 - procesul și momentul revenirii nu pot fi deosebite, deoarece indivizii își amintesc episodul ca o simplă redeșteptare în propriul corp după o trezire din somn;
 - revenirea în propriul corp s-a produs printr-o bruscă proiectare, prin readucerea lor din starea de autoscopie și plutire în care se găseau.
- Sunt alte două aspecte de semnalat în legătură cu mărturiile diversilor oameni care au trecut prin "experiența morții":
- Problema mărturiei: "... li se pare zadarnic de a încerca să o exprime (datorită limbajului și a ironiei la care se expun)".
 - Restaurări psihice și urmări asupra conduitei în viață:
 - se instalează o nouă viziune asupra morții, dispărând frica de moarte, pe de o parte, pe de alta, nimeni nu caută activ moartea, se formează noi perspective asupra morții;
 - conștiința câștigă în profunzime; se acordă o mare importanță iubirii pentru oameni și pentru viață precum și cercetării lumii, a existenței și în general se acordă o mare importanță cunoașterii.
- În cazul în care nu are loc revenirea la viață, urmează a doua posibilitate: evoluția post - tanatică a entității spirituale și respectiv a corpului fizic.

3) Fazele post – tanatice

1. Evoluția post – tanatică a entității spirituale

(Prelucrare după cartea "Viața dincolo de moarte" de Yog Ramacharacka)

În conformitate cu studiile făcute de unii cercetători, par a se desprinde următoarele etape sau faze pe care le parcurge entitatea spirituală după ce s-a produs efectiv moartea biologică.

(1) *Faza de tranziție* – reprezintă în general continuarea sau prelungirea unor secvențe din fazele pre – tanatice și trans – tanatice.

(2) *Prima fază de inhibiție sau latentă ("Somnul sufletului")* – este caracterizată prin:

"Pacea, liniștea, tăcerea, siguranța, ocrotirea – însușiri ale somnului sufletului din planul astral".

(3) *Faza de dezinhibiție ("Trezirea")* – este caracterizată astfel:

"În clipa trezirii sale, sufletul se află eliberat de toate obstacolele și cu << ochii >> deschiși, el privește scena noii sale activități din planul astral."

(4) *Faza de activitate (" excitație și asimilație")* – este:

"... perioada sau starea de formare a modelului sau a formei care vor sluji manifestării în plan material"... într-o viitoare existență fizică, în cazul în care entitatea spirituală este angajată într-un proces de tip încarnare – moarte – reîncarnare.

(5) *Faza de comunicare și modelare* – este caracterizată printr-un schimb intens de informații și de restructurări. Există mai multe aspecte ale comunicării, spre exemplu:

- comunicarea între cei "rămași în viață" și spirit (entitatea spirituală);
- comunicarea între "el" și alte entități spirituale:
 - mai "jos" decât "el" (aflate pe un nivel de evoluție inferior);
 - aflate la același nivel de evoluție;
 - aflate la niveluri de evoluție superioare.

(6) *A doua fază de inhibiție sau latență (al doilea somn) sau faza de sedimentare și restructurare* – este caracterizată prin aceea că slăbește activitatea și comunicarea, existând tendința spre "odihnă".

De la această fază, există alternativele:

(7 a) *Contactarea (renașterea într-o nouă viață)* – reîncarnarea, o nouă experiență.

(7b) *Prelungirea* – se continuă existența în planurile astrale, fie la nesfârșit, fie până la destrămarea totală a entității spirituale, fie are loc integrarea entității spirituale într-o altă entitate spirituală superioară.

Lumea aceasta în care se desfășoară evoluția entității spirituale este diferită de cea fizică (terestră).

Această evoluție se desfășoară în diverse planuri (planul fiind înțeles ca reprezentând o condiție, o anumită activitate; în orice punct al spațiului putând fi o mulțime de planuri de acțiune).

Aceste planuri pot avea diverse forme, de exemplu:

- planul substanțial (ca nivel fundamental);
- planuri suprasubstanțiale – energetice (ca niveluri "excitate");
- planuri astrale – informaționale (ca niveluri subtile, rafinate, fiind clasificate în planuri inferioare și respectiv superioare și care, mai departe, pot fi împărțite în subplanuri și mai departe putând exista și subdiviziuni ale subplanurilor).

În aceste planuri se desfășoară o activitate intensă (de exemplu: se manifestă stările primitive ale sufletului; sunt trăiri religioase din astral; se întâlnesc "raiurile" și "iadurile" astrale; se întâlnesc suflete legate de "pământ"; se întâlnesc diverse învelișuri astrale, etc.), greu de descris și de înțeles.

Remarcă

Nu toate etapele descrise la fazele trans-tanatice și post-tanatice ale evoluției entității spirituale sunt obligatorii și sunt parcurse de orice individ, unele dintre aceste etape pot lipsi și chiar pot lipsi în totalitate în funcție de procesul în care este implicat individul sau entitatea spirituală.

2. Evoluția post-tanatică a corpului fizic

(Prelucrare după diverse cărți de medicină legală)

În timp ce entitatea spirituală desprinsă de corpul fizic își continuă evoluția în planurile astrale, corpul fizic suferă mai multe transformări. Prima fază reprezintă de fapt stabilirea momentului morții. Se întâlnesc două concepții:

a) se definește momentul morții ca fiind moartea creierului, deoarece, ceea ce creează personalitatea umană este conștiința existenței proprii în cadrul unor relații sociale, conștiința vieții sociale și nu existența pur biologică;

b) a doua concepție este reprezentată de faptul că se consideră moartea organismului în totalitate.

În general, diagnosticul morții ia în considerare următoarele elemente:

a) *respirația* : nu se observă mișcări respiratorii;

b) *sistemul cardiovascular*: nu se percep bătăile cordului; traseu EKG plat (electrocardiograma plată);

c) *sistemul nervos*: abolirea tuturor reflexelor, ultimul care dispare fiind reflexul corneean.

Moartea începe odată cu tulburările oxidative la nivelul tisular. Odată cu încetarea procesului oxidativ celular apar fenomenele tanatologice, modificări ce duc la dezintegrarea structurii celulare prin procese chimice distructive, care transformă substanțele proteice în formații simple organice, până la elemente de bază (carbon, sodiu, potasiu, calciu, etc.). Fazele următoare sunt reprezentate de procese tanatologice care, după modul lor de instalare, sunt precoce și tardive. Acestea sunt următoarele:

1) *Răcirea corpului* – nu are loc odată cu încetarea activității metabolice; această răcire fiind în funcție de temperatura pe care o avea subiectul (individul) în momentul morții și de temperatura mediului ambiant.

2) *Deshidratarea* - apare ca o consecință a încetării circulației sanguine. Prin deshidratare cadavrul pierde în greutate circa 10 – 18 grame/kg/zi.

3) *Lividitățile cadaverice (pete cadaverice)* – sunt o modificare exclusiv tanatologică, fiind o consecință a încetării circulației sanguine prin vase în zonele declive necompensate.

Apariția și aspectul evolutiv morfologic al lividităților, se realizează în trei etape:

✓ *Faza hipostatică* – sângele umple toate vasele din părțile declive, pe tegumente apar pete cadaverice întâi mici și de diverse forme, apoi confluând într-o pată, pe suprafață mare, de culoare vânătă.

✓ *Faza de difuziune* – apare după circa 15 ore până la 24 de ore de la instalarea morții și este consecința difuziunii plasmei sanguine care se combină cu pigmentul hemoglobinic hemolizat impregnând țesuturile. Pata are caracter permanent. Țesuturile au o culoare roșietică - albastră pe toată suprafața în care s-a instalat lividitatea.

✓ *Faza de inhibiție* – apare după circa 18 ore de la instalarea morții, coincidând cu momentul în care începe putrefacția. Culoarea petelor și țesuturilor variază spre roșu vișiniu, trecând spre nuanțe verzui, odată cu apariția sulfhemoglobinei, primul produs al putrefacției. Hidrogenul sulfurat, degajat prin procesul de putrefacție, se combină cu hemoglobina și mioglobina dându-le o culoare verzui-gălbuie.

4) *Rigiditatea (întepenirea cadavrului)* – este o modificare certă de moarte și apare în trei faze evolutive. Rigiditățile se instalează de obicei la două sau trei ore după moarte, începând cu mușchii feței, trecând apoi la mușchii gâtului, la membrele superioare la 6 – 12 ore după moarte, iar după 24 ore se instalează la toate grupele musculare; de obicei rigiditatea predomină la mușchii flexori. Rapiditatea instalării ca și intensitatea rigidității pot fi modificate de numeroși factori (intoxicații, diverse afecțiuni, traumatisme, tetanos, boli cardiovasculare, etc.).

5) *Autoliza* – reprezintă procesul incipient de alterare celulară, începând imediat cu încetarea metabolismului celular. Acest proces asemănător macrobiozei este condiționat de o activitate enzimatică. Activitatea enzimatică acționează anarhic odată cu instalarea morții.

6) *Putrefacția* – reprezintă procesul complex biologic distructiv care transformă substanțele proteice în elemente de bază anorganice; se realizează printr-o floră microbiană complexă, (multe specii fiind saprofite), care au un rol hotărâtor.

Procesul începe în cavitatea abdominală, sursa cu floră microbiană cea mai mare (colon, rect) sau are un caracter generalizat în stările septicе. Procesul de dezintegrare biochimică, început de flora aerobă este continuat, după 48 de ore de bacteriile anaerobe.

Apoi, procesul de dezintegrare este urmat de eliberarea de substanțe gazoase (hidrogen sulfurat, hidrogen, metan, azot, dioxid de carbon, etc.).

Evoluția și rapiditatea putrefacției este condiționată de *factori endogeni* (mai rapidă în procesele inflamatorii, stări septicе, insuficiențe, stări comatoase acute) și de *factori sau condiții exogene* : temperatura propice este cuprinsă între 20 ° C și 25 ° C, dar cea joasă o oprește, ca și cea ridicată prin distrugerea sau împiedicarea înmulțirii florei microbiene; de aici o evoluție rapidă a putrefacției în mediul umed, cu sol poros, care permite aerarea, și scăzută în mormintele adânci și terenurile argiloase.

OBSERVAȚIE

În unele cazuri, aceste faze, nu sunt urmate riguros. Printre aceste cazuri sunt de semnalat următoarele:

a) modificări cadaverice conservatoare:

- *mumifierea* – este o modalitate de conservare a cadavrelor; mumificarea poate fi atât naturală cât și artificială;
- *adipoceara* – fenomen conservator care se întâlnește mai ales la cadavrele staționate în solurile umede, cum ar fi solurile argiloase.

Alte modalități de conservare se întâlnesc la cei care mor în terenuri cu turbă (lignifiere), în ape reci sau ghețuri (congelare), mai rar conservare prin calcifiere, etc.

b) modificări cadaverice rapide: - dacă există condiții sau factori care conduc la accelerarea dezintegrării cadavrului; astfel pot fi:

- *factori fizici* (acțiunea mecanică – supunerea cadavrului la presiuni mari, acțiunea termică – “arderea” cadavrului, iradierea intensă, electrocutarea ce duce la carbonizarea cadavrului, ori dezintegrarea organismului printr-o explozie puternică);
- *factori chimici* (“dizolvarea” cadavrului prin acțiunea unor substanțe acide sau bazice puternice, cum ar fi acidul sulfuric, acidul clorhidric, hidroxidul de sodiu, etc.);

- *factori biologici* (diverse boli, cum ar fi cancerul, sau fagia, adică atunci când organismul sau cadavrul este folosit drept hrană, cu alte cuvinte, este consumat de către alt organism);
- *factori geocosmici* (diverse catastrofe naturale, impactul cu obiecte cosmice, activitate vulcanică, seisme, etc.);
- *factori sociali* (acționează indirect prin intermediul agenților amintiți mai sus).

7) *Fenomene post-tanatice tardive (cu o durată mai îndelungată).*

Odată instalată moartea, odată parcurse fazele tanatice, este posibil ca după acestea să producă o serie de fenomene, spre exemplu :

- fenomene sociale – de genul "amintire", "ritualuri religioase", "opera lăsată în urmă", "descendenți", etc.;
- fenomene exotice sau paranormale – "contacte" cu spiritul mortului (convorbiri cu "morții" din "ședințele" de spiritism); materializarea mortului ("fantomă"); apariții onirice (de "previziune", "comunicare").

*

Așadar, acestea ar fi etapele sau fazele parcurse de către un om atunci când moare. (Pentru o privire de ansamblu, se poate vedea anexa 2, "Fazele morții – schemă"- pag. 84).

Precum s-a menționat, aceste etape nu sunt parcurse integral de către orice om, dar ceea ce se poate spune este că fiecare om parcurge unele sau altele dintre etapele prezentate. Legat de experiențele morții apropiate și de etapele parcurse de entitățile spirituale sunt numeroase controverse.

Printre argumentele ce se aduc "contra" sau "pentru" a veridicității acestor experiențe ale morții apropiate (sau trăirile la limita vieții) și ale etapelor parcurse de către entitățile spirituale după moarte, se pot enumera următoarele:

1) *Argumente "contra"* – se formulează diverse explicații:

- a) prin farmacologie – acțiunea diverselor medicamente sau droguri;
- b) prin fiziologie – lipsa de oxigen;
- c) prin neurologie – alterări suferite de sistemul nervos;
- d) prin psihologie – efectele izolării.

Explicațiile sau argumentele se referă la acțiunea sinergetică a fenomenelor din natură: farmacologică (efectele unei substanțe numite encefalina), fiziologică (efectele lipsei de oxigen sau a glucozei), neurologică (deteriorări ale sistemului nervos), psihologică (efectele izolării, sugestia și autosugestia), biocibernetice și neurocibernetice (dereglări ale sistemelor psihosomatice), culturale (educație religioasă sau din diverse domenii ale culturii, tipul de personalitate, etc.), instinctul de autoconservare (de a nu fi "anihilat"), etc. și care conduc la stările exotice descrise de martori. Efectul final este fie moartea inevitabilă și... atât, fie revenirea la viață pentru o perioadă de timp oarecare...

Așadar, după moarte NU mai urmează nimic, decât descompunerea cadavrului, reintegrarea în ciclurile biogeochimice.

Celebrul savant **Carl Sagan** scria, în cartea "Creierul lui Broca", p.439:

*"Trăirile acestea produse de droguri, ca și revelațiile din pragul morții, pot fi oare generate de vreun fel de cablaj neuronal, cu semnificație neutră din punctul de vedere al evoluției, defecte care, din întâmplare produc alterări ale percepției lumii înconjurătoare? ... este o posibilitate extrem de puțin plauzibilă... ; ... singura alternativă ar fi că fiecare ființă umană, fără excepție, a trăit cândva o experiență asemănătoare cu aceea a călătorilor care se reîntorc de pe tărâmul morții, cu senzația de zbor, cu ieșirea de la întuneric la lumină, o experiență în care, cel puțin câteodată, se poate percepe vag o figură eroică, scăldată în lumină și aureolă. Există o singură experiență pe care am împărtășit-o cu toții și care corespunde acestei descrieri: **nașterea**."*

2) Argumente "pentru" – se aduc diverse exemple sau dovezi:

- a) argumente supranaturale (ale credinței, existența multor religii care susțin "viața de apoi "...);
- b) experiențele cu pacienți muribunzi (declarații și experiențe la limita vieții);
- c) probe fotografice ale muribunzilor și cadavrelor (fotografierea a ceea ce ocultişti numesc ectoplasmă);
- d) unele fenomene fizico-mecanice (de exemplu scăderea greutatei cadavrului imediat după instalarea morții);
- e) argumente parapsihologice (de exemplu fenomenele de tip psihokinetic);
- f) fenomene exotice ("comunicarea" cu spiritele, "fantome", etc.);
- g) metempsihoza – reîncarnarea (declarațiile unor persoane supuse hipnozei sau declarațiile unor copii care susțin că ar fi trăit în epoci anterioare actualei lor vieți).

Pe de altă parte, în general, fiecare dintre cele două tipuri de concepții, respectiv "*Moartea eternă*" și "*Dincolo de moarte*", au de explicat, de argumentat, din perspectivă proprie, poziția celeilalte.

Astfel, adepții concepțiilor de tipul "*Moartea eternă*" ar trebui să explice convingător, de ce, dacă după moarte nu mai urmează nimic decât descompunerea organismului și eventual perpetuarea amintirii ori a realizărilor individului din timpul vieții, descendinței, etc., există totuși o multitudine de cazuri (declarații diverse, mărturii, etc.) care arată că totuși după moarte mai urmează "ceva", să explice inclusiv existența credințelor în "viața de după moarte". Dimpotrivă, adepții concepției "*Dincolo de moarte*" ar trebui să explice de ce dacă toți oamenii, după ce mor, "ceva" din ei supraviețuiește, aceasta nu mai este, totuși, atât de evident ca și moartea însăși, ca și însuși organismul "mort", cadavrul... De asemenea trebuie să explice însăși existența concepțiilor de tipul "*Moartea eternă*" și anume, de ce s-au formulat, din moment ce, dacă după moarte urmează "ceva", fiecare ar trebui să fie conștient de aceasta și să știe că moartea nu este un sfârșit absolut, de ce adică sunt atâția oameni care cred că totuși moartea este sfârșitul vieții...

Aceste argumente "contra" și "pentru" ca și dificultățile de rezolvare a problemei, par a sugera faptul că această problemă reprezintă o nedeterminare, ceva, poate analog principiului de nedeterminare al lui Heisenberg din mecanica cuantică sau mai curând aceste alternative sunt complementare supunându-se principiului complementarității al lui **Niels Bohr**.

Niels Bohr scria, legat de complementaritate (*"Fizica și problema vieții"*, în *"Fizica atomică și cunoașterea umană"*, pag. 128):

"... noțiunea de complementaritate se referă direct la poziția noastră de observatori, într-un domeniu experimental în care aplicarea univocă a noțiunilor folosite pentru descrierea fenomenelor, depinde esențial de condițiile de observare."

Așadar, referitor la cele două mari categorii de concepții, *"Moartea eternă"* și *"Dincolo de moarte"*, se poate presupune următorul lucru:

- fie putem cunoaște oricât de mult viața dar nu vom ști mai nimic despre moarte (sau ignorăm moartea, sau suntem convingși că moartea este sfârșitul vieții);
- fie, dimpotrivă, vom cunoaște moartea oricât de mult (vom fi convingși de continuarea vieții după moarte, adică viața va continua dincolo de moarte sub o formă sau alta), dar atunci nu vom cunoaște mai nimic despre viață...

Altfel spus, cine cunoaște viața, cine se dedică vieții, adică cine trăiește fiecare clipă cu intensitate, cine se agită, cine suferă sau cine se bucură, ei bine, acești oameni vor cunoaște prea puțin moartea... Vor ști multe lucruri despre viață, dar vor ști puține lucruri despre moarte... Pur și simplu nu vor cunoaște ce este moartea și cum este moartea în profunzime. Dimpotrivă, cei care cunosc moartea, fie din experiență proprie (au avut diverse accidente sau au fost grav bolnavi dar au scăpat cu viață), fie din experiența altora (au avut multe rude decedate, mulți prieteni decedați, au citit multe cărți despre moarte, au participat la tot felul de conflicte, sunt medici legiști, etc.), cine se gândește mereu la moarte, ei bine, acești oameni nu prea mai au timp să se gândească la viață, să trăiască, să viseze, să spere... Vor ști multe lucruri despre moarte, dar vor ști puține lucruri despre viață... Cale de mijloc se pare că nu există... Nu se poate cunoaște și viața și moartea în același timp.

Viața și moartea sunt forme ale unei realități mai profunde, mai complexe. Altfel spus, cele două tipuri de concepții, *"Moartea eternă"* și respectiv *"Dincolo de moarte"* nu se exclud, ci sunt complementare, fiecare punând accent pe diverse aspecte ale existenței. Depinde din ce perspectivă observăm viața și moartea.

Așadar, referitor la etapele sau fazele morții, descrise succint mai înainte, se poate spune că acestea sunt posibil adevărate sau pot deveni efectiv adevărate pentru o persoană ori, dimpotrivă, sunt cel puțin în parte false pentru o altă persoană, în funcție de sistemele de valori ale persoanelor respective ca și de forma și de gradul lor de vitalitate.

Fiecare persoană își creează și apoi trăiește într-o realitate virtuală și între aceasta și realitatea fizică (realitatea obiectivă), putând exista diverse interferențe. Altfel spus, fiecare dintre aceste concepții "au dreptate" și fiecare "se înșeală". Pe de altă parte, se mai poate presupune ceva și anume: poate că nu toți oamenii supraviețuiesc după moarte, astfel încât ar fi posibil să existe două categorii sau două tipuri de oameni, respectiv oameni muritori și oameni supraviețuitori. Dar nu există nimic care să demonstreze că oamenii supraviețuitori, după moarte, nu vor decade (nu vor degenera) în oameni muritori...

Oamenii supraviețuitori s-ar putea clasifica mai departe în: cei ce se reîncarnează și respectiv cei ce nu se reîncarnează și rămân într-o stare deosebită, numită "ultraviață". Oamenii supraviețuitori ar putea fi "mutanți", respectiv un gen de oameni cu caracteristici noi din punctul de vedere al supraviețuirii după moarte...

Firește, se pot formula diverse întrebări, printre care: ce ne face să credem că lucrurile ar sta chiar așa ? După ce criteriu s-ar face departajarea în "oameni muritori" și "oameni supraviețuitori" ? De ce ar sta lucrurile așa ? Ce consecințe ar avea ?

Existența celor două mari categorii de concepții, "*Moartea eternă*" și "*Dincolo de moarte*", faptul că există oameni care declară că au avut "experiențe la limita vieții", alții care declară că "au scăpat de la moarte" dar că nu au simțit nimic, acestea precum și alte aspecte, ar conduce la o ipoteză tulburătoare și anume că o parte din oameni "supraviețuiesc", iar alții nu... "Departajarea" oamenilor muritori de cei supraviețuitori probabil că depinde de foarte mulți factori, de foarte multe criterii (genetice, cosmice, morale, etc.)... Poate fi vorba și de un gen de "selecție naturală" (la nivel paranormal, probabil). Ce consecință ar avea este greu de precizat... Există și o foarte frumoasă legendă, "*Dioscurii – Castor și Pollux*". Pollux era fiul lui Zeus și al frumoasei Leda, soția lui Tyndareos regele Spartei și care căpătă de la tatăl său nemurirea, iar Castor era muritor, fiind fiul lui Tyndareos și al frumoasei Leda. Erau întotdeauna împreună și îi lega o dragoste fierbinte. Într-o luptă cu verii lor Lynkeus și Idas, Castor a fost rănit de moarte. Pollux, după ce îl ucise pe Lynkeus, începu o luptă pe viață și pe moarte cu Idas, dar Zeus opri lupta trimițând un fulger scânteietor cu care prefăcu în cenușă și pe Idas și trupul lui Lynkeus.

Pollux îl rugă pe Zeus, tatăl său să îl lase să moară împreună cu fratele lui, Castor.

Zeus se arătă fiului său și îl puse să aleagă: ori să trăiască în veci tânăr printre zeii luminoși din Olimp, ori să trăiască întotdeauna împreună cu fratele lui, însă o zi în împărăția de beznă a lui Hades și altă zi pe Olimpul luminos. Pollux nu vroi să se despartă de fratele său și împărtăși soarta acestuia. Cei doi frați rătăcesc o zi pe câmpiile întunecate ale împărăției umbrelor celor morți, iar altă zi viețuiesc laolaltă cu zeii în palatul lui Zeus...

Legenda aceasta, ca și alte legende și mărturii, par a sugera că unii oameni sunt muritori, iar alții, supraviețuitori. Și totuși, cum se recunosc oamenii muritori de către cei nemuritori ? S-ar părea că fiecare *simte* aceasta (într-un fel sau altul), eventual are anumite intuiții care îl determină să recunoască într-un anumit fel că aparține unei categorii sau alta de oameni...

Personal am avut câteva "experiențe la limita vieții", dar nu am simțit nimic, absolut nimic... Timpul cât am trecut prin această "stare terminală" a fost gol, un fel de gol în memorie... A fost nimic, nimic, nimic... Nu am avut nici măcar un semn, cât de mic din partea celor morți și pe care i-am cunoscut, care mi-au fost apropiați... În urma acestor experiențe aș putea fi tentat să cred că, într-adevăr, moartea este sfârșitul vieții și după aceasta nu mai urmează nimic... Pe de altă parte, îmi amintesc că, fiind copil, aveam intuiția că aș mai fi trăit cândva, nu știu unde, atât doar, că aș mai fi trăit, cândva, undeva, iar relatările altor oameni referitoare la "experiențe la limită" și alte trăiri de acest gen (reîncarnare, comunicări cu spiritele morților, etc.), mă fac să iau în considerație posibilitatea supraviețuirii după moarte... Dar cum ar avea loc sau cum ar fi această supraviețuire, ei bine este mai greu de înțeles deocamdată... Așadar, între cele două variante: fie că nimeni nu supraviețuiește după moarte, fie că toți supraviețuiesc după moarte, o a treia posibilitate ar fi că numai unii oameni supraviețuiesc morții, ceilalți, nu... Care să fie adevărul ?

10. MISTERUL SUPRAVIEȚUIRII

Dacă moartea este sfârșitul absolut al vieții sau dacă moartea este numai o etapă, este o problemă dificilă și chiar mai mult, reprezintă o nedeterminare: nu va exista niciodată vreo garanție, vreo dovadă certă care să confirme una sau alta dintre aceste posibilități. Apar tot felul de probleme dintre cele mai dificile, spre exemplu: ce îi determină pe unii oameni să ucidă alți oameni (cazurile de omucidere) sau să se omoare pe ei înșiși (cazurile de sinucidere) în timp ce alți oameni se jertfesc pentru alții, îi salvează pe alții sau doresc cu tot dinadinsul să trăiască și luptă pentru a supraviețui ?

Câteva exemple (dintre multe altele): un om află că este bolnav de cancer, se aruncă de la etajul treisprezece al clădirii spitalului unde se afla internat dar când ajunge aproape de pământ, strigă să fie salvat; un bătrân paralizat luptă cu disperare să trăiască; altul se sinucide din plictiseală, altul că a pierdut toată averea la jocuri de noroc, altul din teamă că va îmbătrâni, unul, după ce luptă cu disperare pentru a supraviețui, se sinucide într-un acces de demență sau de descurajare...

Sunt și sinucigașii de tip "kamikatz" care pun mai presus de viață, onoarea sau credința...

În treacăt fie spus, tipurile principale de sinucidere sunt:

- *egoist și anemic* (de exemplu dacă nu se îndeplinesc aspirațiile persoanei, dacă persoana este amenințată, dacă persoana este terorizată, dacă nivelul moral al persoanei este foarte coborât, incluzând și tot felul de vicii, etc., aceasta se sinucide), fiind caracteristice societăților moderne, unde indivizii devin din ce în ce mai autonomi față de presiunea colectivă;
- *altruist* (persoana se sinucide pentru altul, pentru a-l salva pe altul, din datorie, onoare, eroism, etc.), acest tip de sinucidere se manifestă în societățile primitive sau în cele militare în care omul este strâns integrat în societate.

Mai sunt și situațiile în care o anumită persoană se sinucide întrucât nu mai poate suporta durerile fizice (în cazurile de cancer spre exemplu) sau durerile psihice (tot felul de dezamăgiri sau suferințe sentimentale).

Așadar cum se explică faptul că unii oameni au o voință de a trăi atât de puternică pentru sine cât și pentru alți oameni, salvându-i de la moarte și dimpotrivă, unii oameni au o tendință continuă de a contempla moartea, au un adevărat complex al morții, provocând fie moartea altora, fie propria moarte ? S-ar părea că în fiecare om, există câteva tendințe fundamentale care exprimă în ultimă instanță un anumit grad de organizare psihosomatică rezultate fie ereditar, fie date de către mediul de viață și social, de experiența de viață, etc. Printre aceste tendințe se numără următoarele: *biofilia* (voința de a trăi, iubirea vieții); *biofobia* (frica de viață, ura vieții); *bioapatia* (indiferența față de viață); *tanatofilia* (atracția către moarte, producerea morții proprii sau a altora); *tanatofobia* (frica de moarte, ura morții); *tanatoapatia* (indiferența față de moarte).

Sunt modalități diverse sub care se pot prezenta aceste tendințe și din acest punct de vedere există următoarele categorii de oameni:

♦ **Categoria "unilaterală"** – una dintre tendințele amintite este predominantă, iar celelalte sunt diminuate.

♦ **Categoria "duală"** – cea mai frecventă, în care două tendințe sunt accentuate iar celelalte sunt diminuate; în cadrul acestei categorii există trei tipuri:

- *tipul "bioantrop"* – se clasifică în următoarele subtipuri:
- subtipul paradoxal: biofilie și biofobie (iubire dar și teamă de viață);
 - subtipul mediu: biofilie și bioapatie (viața nu este chiar indiferentă, dar nici nu o "iubește" foarte mult);
 - subtipul degenerat: biofobie și bioapatie (teamă sau indiferență pentru viață);
- *tipul "tanatoantrop"* – se clasifică în următoarele subtipuri:
- subtipul paradoxal: tanatofilie și tanatofobie (atrakție către moarte dar și teamă de moarte; produce moartea altora dar se teme de propria moarte – cazurile de omucidere);
 - subtipul mediu: tanatofilie și tanatoapatie (oscilează între atrakția către moarte și indiferență față de moarte; "produce" moartea altora, iar propria moarte îi este indiferentă - criminalii);
 - subtipul degenerat: tanatofobie și tanatoapatie (oscilează între frica de moarte și indiferența față de moarte; îi este indiferentă moartea altora, dar îi este frică de propria moarte; potențialii criminali).
- *tipuri mixte* : sunt mai numeroase și pot fi schematizate într-o matrice, în care, pe direcția verticală sunt așezate biofilia, bioapatia și biofobia, iar pe orizontală, tanatofilia, tanatoapatia și tanatofobia.

TENDINȚE → ↓	<i>I) Tanatofilie</i>	<i>II) Tanatoapatie</i>	<i>III) Tanatofobie</i>
<i>1) Biofilie</i>	Eroism	Optimum de activitate	Iubire extremă de viață; vitalitate; luptă; erotism (biotropie)
<i>2) Bioapatie</i>	Nevroze	Rutină; resemnare; (atropie)	Dezorganizare
<i>3) Biofobie</i>	Psihopatie (tanatotropie)	Sinucidere	Depresii

De exemplu, cazul 1) biofilie și III) tanatofobie, generează iubire extremă de viață, vitalitate, luptă, erotism, reprezintă "biotropia" - "direcția impusă de viață" fără menajamente (la intersecția liniei 1 cu coloana III), ș.a.m.d.

Conform acestei matrici există doi poli și un punct mediu:

- **biotropia** (*biofilia și tanatofobia*) – iubirea extremă de viață;
- **tanatotropia** (*tanatofilia și biofobia*) – atrakția extremă de moarte și tot felul de boli psihice;
- **atropia** (*bioapatia și tanatoapatia*) – indiferență față de viață și față de moarte în egală măsură; rutina, resemnarea.

Ca urmare a acestor tendințe, vitalitatea individului este optimă atunci când acesta manifestă biofilie și tanatoapatie; vitalitatea este în exces, când individul manifestă biofilie și tanatofobie – manifestă deci biotropie - ; vitalitatea este în deficit în restul situațiilor, atingând un deficit accentuat în cazul în care individul manifestă biofobie și tanatofilie – manifestă deci tanatotropie, iar în cazurile în care manifestă biofobie și tanatoapatie se produce sinuciderea (respectiv sunt șanse foarte mari ca individul să se sinucidă).

Când există preponderent bioapatie și tanatoapatie (indiferență față de viață și față de moarte, așadar când individul manifestă atropie), persoana respectivă, nu și-a pus conștient nici problema vieții, nici problema morții, viața și moartea nu reprezintă vreun complex sau nu are vreo valoare în mintea acelei persoane; vitalitatea individului este instabilă, cu o evoluție imprevizibilă. De remarcat că aceste tendințe nu sunt statice, date odată pentru totdeauna, sunt dinamice, se pot schimba odată cu evoluția individului pe plan psihic, somatic, social, economic... Aceste tendințe se pot determina (în cazul în care nu sunt evidente, prin comportament), prin diferite teste sau observații, măsurători, etc., și se poate interveni pentru controlarea lor.

♦ Categoria "multilaterală" – trei sau mai multe tendințe se compun determinând o rezultantă complexă.

În altă ordine de idei, din punct de vedere social, există o măsură a tranziției, adică a modificărilor de vitalitate, o măsură a raportului dintre "mortalitate și natalitate". În general diferența dintre numărul nașterilor și numărul deceselor, la o mie de locuitori de exemplu, nu este zero, fiind mai mare sau mai mică decât zero. Aceasta ar indica fluctuații de vitalitate ale unui grup social, alături de morbiditate – ca măsură a vulnerabilității indivizilor la acțiunea diverșilor agenți (în special patologici, dar putând fi și de altă natură) ceea ce pune imperativ problema supraviețuirii. Indiferent de concepția despre moarte, persistă pentru toate societățile, pentru toate culturile, pentru toți indivizii, ideea de supraviețuire, fie ca specie, fie ca individ (inclusiv pentru sinucigași).

Conform Dicționarului Explicativ - DEX (<http://www.dex.md/supravie%C5%A3ui>) supraviețuirea este definită astfel:

" SUPRAVIEȚUIȚ, supraviețuiesc. - A scăpa cu viață dintr-o nenorocire; a rămâne în viață după moartea cuiva sau după o catastrofă, un cataclism etc. A rămâne, a scăpa. *A dăinui*, a continua să existe, să dăinuiască în memoria cuiva..."

Așadar, supraviețuirea are mai multe înțelesuri... Supraviețuirea înseamnă:

- continuarea existenței speciei umane (indiferent de numărul sau calitatea indivizilor ce compun specia la un moment dat);
- viață după moarte (așa-numita hiperviață sau ultraviață);
- viață la limite extreme (limite de temperatură, de presiune, de compoziție chimică a atmosferei, de radioactivitate, etc.);
- depășirea morții în cazurile în care în mod normal ar fi trebuit să se producă (revenirea la viață în situații "imposibile", de exemplu în cazul unor catastrofe naturale);
- prelungirea vieții în unele situații (de exemplu prin transplant de organe);
- menținerea funcțiilor vitale prin aparatură medicală (supraviețuire artificială);
- amintire, realizări, descendenți (supraviețuire culturală, ereditară – indirectă sau improprie);

Pe de altă parte, supraviețuirea se referă:

- fie la corpul fizic (supraviețuirea corporală, fizică);
- fie la corpul spiritual (supraviețuirea spirituală);
- fie la cultură (supraviețuirea culturală; amintiri; realizări; ritualuri; tradiții);
- fie la ereditate (supraviețuire genetică, descendenți).
- fie la construcții materiale (supraviețuirea unor edificii).

Pentru unii autori (spre exemplu Șerban Derlogea – *"Manual de supraviețuire"*), supraviețuirea înseamnă "... *să scapi cu viață dintr-un accident, catastrofă sau nenorocire*". În acest sens, autorul prezintă diverse metode de a supraviețui în diferite situații, cum ar fi calamitățile naturale, incendiile, foametea, accidentele de circulație, etc.

"Principiile de bază ale acestei cărți (*"Manual de supraviețuire"*) sunt:

- *bazează-te pe tine (și nu pe alții, spre exemplu, pe autorități);*
- *fii gata să te descurci în orice situație, folosind în primul rând mintea;*
- *improvizează ce-ți trebuie din orice găsești (fără să ai pregătite echipamente adecvate);*
- *când încerci să scapi – gândește-te și la ceilalți."*

(http://derlogea.ro/_fd/survival/extras_prefata.html)

În ultimă instanță însă, existența incontestabilă a supraviețuirii sub diversele ei forme, pare să arate că aceasta este de fapt un principiu al vieții.

Legat de supraviețuire, se pot face tot felul de presupuneri. Iată un exemplu. Să presupunem că legea conservării substanței și energiei se poate extinde și pentru informație, astfel încât să se poată afirma că pentru orice sistem, în orice proces, cantitățile de substanță, energie, informație se conservă, că nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă, nici măcar informația, ci se transformă (conservarea generalizată). În treacăt fie spus, în Vechiul Testament, Ecleziaștul a remarcat că "... *nimic nu e nou sub Soare...*" și că "... *ce a fost, va mai fi...*", adică un aspect particular al conservării generalizate, cel al conservării informației - informația nu se pierde și nu se creează, ci se transformă (ca și substanța și energia). Și mai departe, tot așa cum există echivalența dintre masă (substanță) și energie – stabilită de către Albert Einstein, respectiv $E = m \times c^2$, în care: E – energia, m – masa, c^2 – pătratul vitezei luminii în vid, tot așa ar trebui să existe o echivalență între cantitatea de informație și respectiv cantitățile de substanță și de energie (echivalența generalizată). Într-adevăr, oricine poate observa că pentru a obține o informație, trebuie să consume o anumită cantitate de energie. Pentru a realiza și a susține o anumită ordine (care este o formă de informație) este necesar de asemenea să se consume o anumită cantitate de energie... Și exemplele pot continua... Se poate spune că energia se transformă în informație, altfel, fără acea energie, informația nu ar fi existat și invers, informația se poate transforma în energie, spre exemplu, informația stocată în structura chimică a unor combustibili (cărbuni, lemne, petrol, gaz metan), se poate transforma în energie termică prin ardere... Așadar, dacă este valabilă echivalența generalizată, atunci ar însemna că, în situația în care se produce moartea unui organism oarecare, în particular când se produce moartea unui om, aceasta ar însemna, conform cu conservarea generalizată, următorul aspect și anume: cantitățile de substanță, energie și informație conținute de organism înainte de moarte să fie aceleași cu cantitățile de substanță, energie, informație, după moarte. Pe de altă parte, un organism uman conține o cantitate uriașă de informații, informații stocate în celule, țesuturi, organe, în creier, etc., informații care nu se mai regăsesc în organismul mort, în cadavru. Dar, conform echivalenței generalizate, ar trebui ca informațiile acestea să se echivaleze, să se transforme în energie și / sau substanță.

Și s-ar putea și s-ar părea că este ceea ce se și întâmplă: cantitatea de informație stocată și care în general reprezintă pe de o parte ereditatea sau informația genetică și pe de altă parte reprezintă personalitatea individului sau informația psihosomatică și psihosocială, se transformă în mare parte în energie, într-o formă de energie care este reprezentată de un anume fel de câmp, ce poate fi denumit spre exemplu *câmp ultraviolet*. Câmpul, precum se știe, se definește ca fiind o anumită zonă sau regiune spațio-temporală caracterizată de anumite proprietăți, în care se manifestă anumite activități sau se exercită anumite acțiuni. Acest câmp, care poate fi denumit și ultraviolet, se propagă în spațiu sub formă de unde speciale, denumite, spre exemplu, holunde, care conțin programe sau informații. Tot așa cum undele electromagnetice de diverse frecvențe, emise de diferite stații de radio și de televiziune se propagă în spațiu și sunt purtătoare a diverselor programe sau informații, tot așa, dar la un nivel de complexitate cu mult mai ridicat, aceste holunde sunt purtătoarele programelor care descriu diverse personalități umane...

Dar nu numai atât, se poate spune că, în general, holoundele sunt purtătoarele programelor sau a informațiilor fundamentale pe baza cărora se face structurarea oricărui organism... Aceste holunde, se propagă în spațiu (tridimensional sau cu alte dimensiuni, ori alte forme de spațiu)... Și în timp ce corpul fizic suferă transformările amintite mai înainte (la paragraful despre fazele morții), omul sau personalitatea lui, mai curând, supraviețuiește mai departe sub formă de ultraviolet. Așadar supraviețuirea ar rezulta de fapt din niște legități sau principii ale existenței – presupuse deocamdată (conservarea generalizată, echivalența generalizată).

Eugen Macovschi, creatorul *teoriei biostructurale* a vieții, scria:

*"Dar mai este ceva. Cum câmpul magnetic al unui solenoid nu dispare instantaneu în clipa întreruperii curentului electric care l-a generat, ci continuă să mai existe câțva timp, nu este exclus ca și câmpul noesic să continue să persiste câțva timp, după destrămarea materiei noesice care l-a generat. Dacă acest timp este relativ lung și dacă acest câmp noesic este specific pentru fiecare om în parte, materia noesică prezentând o **"specificitate personală"**, ajungem la o concluzie de-a dreptul fantastică, dar poate totuși reală, că după moartea omului continuă să persiste în spațiu până se stinge, câmpul lui noesic, capabil în anumite condiții să acționeze asupra altor oameni."*
(Eugen Macovschi – *Substratul material al gândirii abstracte*, pag. 123).

Materia noesică, în concepția lui Eugen Macovschi, este caracterizată prin noesistructură și este superior organizată, fiind o dezvoltare a materiei biosice caracterizată prin biostructură. Aceasta conține și materia moleculară, ca suport al vieții; condiționează gândirea abstractă, iar câmpul noesic este datorat materiei noesice. Altfel spus, câmpul noesic reprezintă gândirea...

Desigur că pot exista apoi diverse posibilități de evoluție ale ultravieții:

- Acest câmp (ipotetic) pe care l-am denumit ultraviolet și care se propagă în spațiu (poate că și în timp) sub forma unui gen de unde denumite holunde, acest câmp, așadar, poate fi captat de către embrioni, respectiv de către organisme în formare și poate să se convertească în substanță, energie, informație, evoluând într-o nouă existență ("reîncarnare").

- Poate să se anihileze (așadar după moarte urmează o..."moarte" definitivă).
- Poate să-și continue existența ca atare un timp foarte îndelungat ("viața veșnică după moarte").
- Se poate combina cu alte câmpuri (ultravieți), respectiv poate interfera cu alte câmpuri.
- Poate să se degradeze, ori dimpotrivă, să se rafineze.
- Poate migra pe alte corpuri cerești, ori chiar în alte dimensiuni.

Toate aceste posibilități de evoluție, sunt, probabil, legate de anumite reguli de selecție sau de potențialele specifice ale fiecărui câmp (ultravieți). De fapt credința sau necredința în divinitate și viața de după moarte, anumite principii morale, etc. se traduc, de fapt, în anumite forme ale potențialului acestui câmp (ultravieți) care îl descriu și îi determină comportamentul și evoluția. Așadar credința sau apartenența la una dintre concepțiile despre moarte, reprezintă un mod de a ghida holoundele în evoluția ultravieții.

Astfel un individ care era un adept al unei concepții de tipul "*Moartea eternă*", va genera după moarte holounde care vor fi ghidate de către aceste concepții, respectiv va avea "șanse" să nu revină într-o altă viață (să se reîncarneze), el va evolua sub formă de câmp (ultravieți), evoluția sa fiind, sub această formă, imprevizibilă (figura 11).

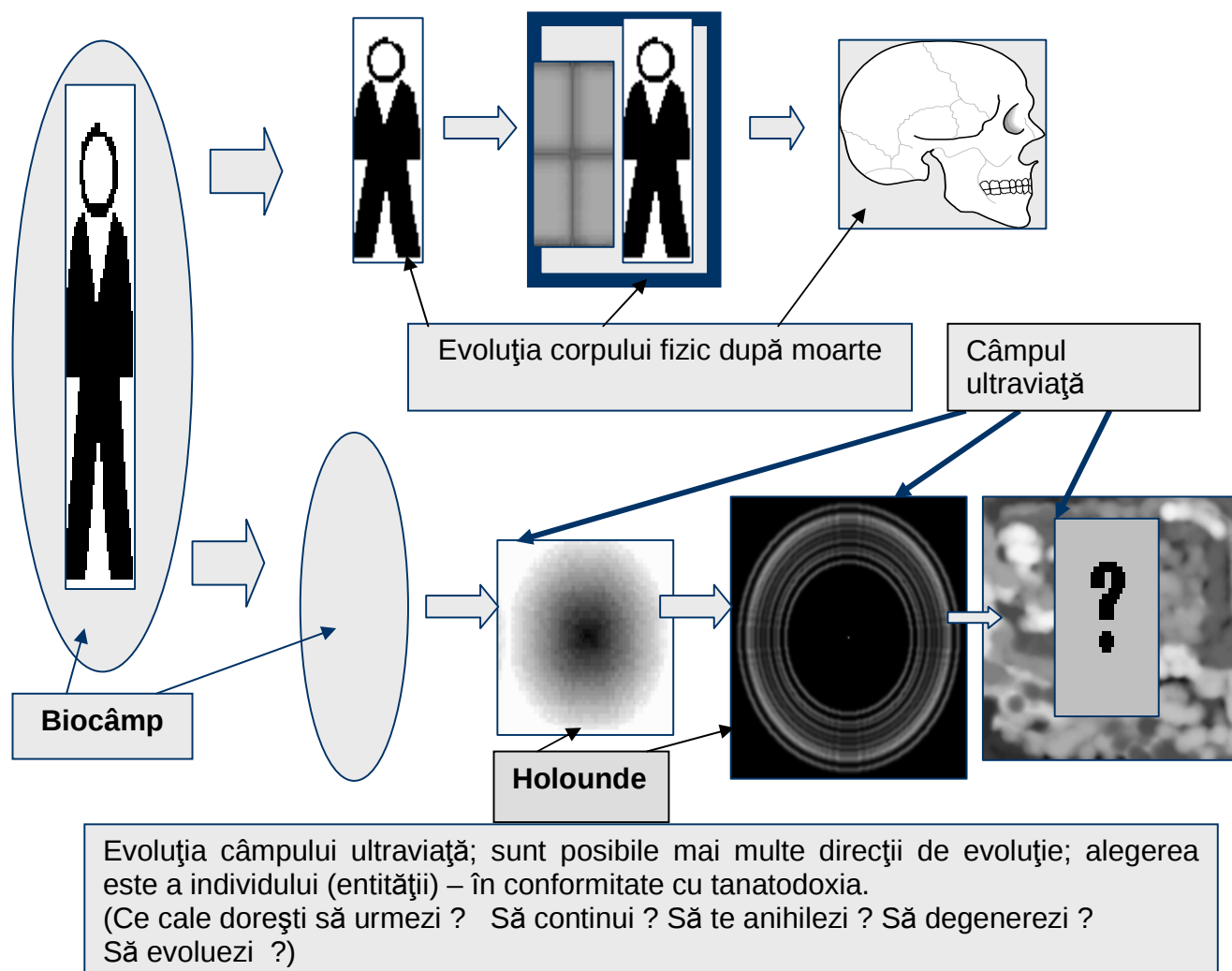

Figura 12. Evoluția corpului fizic și a câmpului ultravieți după moarte

Există, pe de altă parte și o situație limită, situație denumită "Morții Pământului" și anume situația în care, printr-un cataclism cosmic sau geologic sau ecologic sau nuclear ori datorită invaziei unor ființe extraterestre, s-ar putea pune capăt existenței omenirii ca specie, cu alte cuvinte, toți oamenii ar muri. Ce ar însemna aceasta ?

În continuarea presupunerilor de mai înainte, ar însemna că, drept urmare, în urma acestui cataclism ar rezulta o multitudine de ultravieți, respectiv o acumulare de informații transformate într-o anumită formă de energie, compactată într-un interval spațio-temporal restrâns, adică ar echivala cu un fel de explozie. Aceasta ar conduce implicit la restructurări, la reorganizări, de fapt la un nou început și apoi la un alt tip de evoluție...

Pe de altă parte, mai este un aspect: creșterea populației. Ce ar putea însemna aceasta, conform cu presupunerile precedente ? Creșterea populației înseamnă noi organisme, așadar înseamnă o creștere a informațiilor stocate în organisme și conform cu echivalența generalizată și conservarea generalizată, înseamnă de fapt o scădere a substanței și a energiei globale, a planetei, lucru remarcat de toată lumea (toți oamenii își dau seama că resursele materiale și energetice ale planetei sunt diminuate)...

Creșterea populației, a numărului de organisme, are ca urmare, printre altele, pe de o parte, scăderea resurselor materiale și energetice, pentru ca în ansamblu, cantitățile de substanță, energie și informație ale planetei să se mențină constante dar, pe de altă parte, mai înseamnă generarea de noi câmpuri-ultraviolete. Aceasta înseamnă că, de fapt, aceste câmpuri-ultraviolete, au capacitatea fie de a se divide, fie de a se compune...

Așa încât este posibil ca, de-a lungul timpului, o parte dintre câmpurile-ultraviolete să se fi scindat în alte câmpuri-ultraviolete și acestea (prin echivalența generalizată) să revină în starea degenerată de "corp fizic" (reîncarnare), ceea ce a condus la creșterea accelerată a populației constatată în ultimul timp, iar această creștere a populației mai înseamnă și o creștere a vitalității globale a omenirii.

Ca urmare vor exista mai multe posibilități: fie o reorganizare, o restructurare la nivel global, fie o diminuare a creșterii populației, fie explorarea de noi resurse energetice și resurse de materii prime pentru a contrabalansa creșterea informațională, oricum se pune problema supraviețuirii, iar aceasta implică restructurări, reorganizări, noi începuturi... Pentru că, sub o formă sau alta, supraviețuirea există, dar descrierea acesteia, legitățile la care se supune, parametrii de care depinde, sunt probleme care se vor rezolva în viitor. În sfârșit, un ultim aspect: *nemurirea*. Aceasta ar implica încetarea sau suspendarea morții. Este oare posibil ? Ar însemna ca, la un moment dat, procesele de transformare ale substanței, energiei, informației să înceteze, iar substanța, energia, informația să ajungă la un echilibru. Pe de altă parte s-ar pune problema nemuririi "vieții încarnate" pe de o parte și a "vieții neîncarnate" (a "ultravieții"), pe de altă parte.

Ambele situații de nemurire ar fi posibile dacă ar exista un mod de a regla optim sau de a controla eficient procesele de transformare ale substanței, energiei, informației.

În **concluzie**, conform presupunerilor precedente, *moartea* ar reprezenta de fapt un proces sau o formă de transformare a informațiilor (stocate în organism) într-o anumită formă de energie (subtilă) – eventual și în substanță (subtilă) – iar *supraviețuirea* reprezintă o formă de energie subtilă (câmp numit ultravioletă) care poate reveni sau nu în stări degenerate, așadar se poate transforma în substanță, energie și informație degenerată ("corp fizic"). În timpul "vieții obișnuite" se acumulează informații din mediu, apoi are loc iar moartea (transformarea în energie subtilă); aceste procese se supun unor legi. Nemurierea ar fi posibilă, pe de altă parte, dacă ar exista posibilitatea de a regla, de a controla procesele care au loc atunci când are loc transformarea substanței, energiei, informației...

NOTE

1. În cadrul studiului fenomenelor paranormale care apar în cazurile terminale și în cazurile de moarte clinică și de evoluție "după moarte" (dar care apar de regulă și în timpul vieții), sunt de semnalat următoarele aspecte:

→ Rolul observatorului, rolul cercetătorului care studiază aceste fenomene – acest rol este foarte activ (observatorul perturbă dar poate fi și perturbat la rândul lui de aceste fenomene exotice, spre deosebire de studiul fenomenelor normale, în care observatorul perturbă fenomenele dar, în general, nu este perturbat de fenomenele așa-numite normale).

→ Sunt anumite procedee de declanșare a unor tipuri de fenomene paranormale, cum ar fi: credința; iubirea și în general sentimentele altruiste intense, care generează fenomene paranormale "benefice"; ura – care generează fenomene paranormale "malefice"; diferite traumatisme sau boli și în general un stres deosebit sau cu un anumit sens sau cu o anumită semnificație; antrenamente specifice motivate și de lungă durată – exerciții de respirație, posturi alimentare, poziții speciale sau "asane", etc.; predispoziții ereditare, așadar de natură genetică și în general constituția psihosomatică și genetică; mediul de viață și stilul de viață...

→ Printre fenomenele paranormale asociate cu moartea se pot enumera: aparițiile (fantomile, spre exemplu), comunicarea cu spiritele morților (spiritismul); psihokineza, experiența morții apropiate, clarviziunile și clauditiunile, reîncarnarea, etc.; aceste fenomene paranormale observate și raportate de un număr mare de scriitori, savanți, cercetători, arată că există multe alte zone necunoscute ale Universului care, printr-o cercetare asiduă și lipsită de prejudecăți, vor putea fi cunoscute, mai devreme sau mai târziu. În acest sens s-ar putea spune, în legătură cu aceste fenomene, că poate ne aflăm în aceeași situație ca și savanții din secolul al XIV-lea sau al XV-lea care studiau fenomenele electrice sau calorice și nu aveau la vremea aceea o teorie sau o paradigmă elaborată, încercând să dea diferite explicații. Abia după acumularea unui număr foarte mare de fapte, de idei și după elaborarea unor teorii sau a unor paradigme adecvate s-a putut da o explicație satisfăcătoare fenomenelor electrice sau calorice. Poate că se întâmplă ceva asemănător și în cazul fenomenelor paranormale – încă nu s-a elaborat o teorie sau o paradigmă satisfăcătoare, dar poate că nu peste mult timp se va elabora și atunci și aceste fenomene vor fi tot atât de "normale" ca și fenomenele termice, electrice, magnetice, nucleare...

➔ Este de subliniat că fenomenele paranormale dezvoltate de-a lungul timpului la oameni dar și la alte organisme, sunt datorate în special supraviețuirii (instinctului supraviețuirii sau principiului supraviețuirii). Altfel spus, organismul își dezvoltă mai multe modalități de a supraviețui și anume o serie de capacități paranormale. Toate capacitățile paranormale ale unui individ, au diverse cauze concrete, printre care se pot aminti: cauze genetice (ereditare), cauze accidentale (în urma unor traume suferite – otrăviri, leziuni corporale grave provocate de factori externi violenți, șocuri emoționale violente, provocate de diverse nenorociri) și cauze provocate – respectiv individul își dezvoltă conștient o serie de capacități paranormale, spre exemplu prin programe de antrenament. Este de semnalat că nașterea se poate considera ca fiind o traumă și în consecință, copiii, au anumite capacități paranormale mai bine conturate, dar care se pot pierde cu timpul dacă nu sunt consolidate.

➔ Violența este un fenomen complex care, în ciuda multor studii și observații sistematice continuă să rămână, în multe privințe, departe de a fi elucidat în totalitate; de ce și cum apare violența sunt probleme care urmează să fie lămurite în totalitate, în viitor, violența fiind una dintre cauzele majore ale morții...

2. Lyall Watson, în cartea "*Moartea ca linie a vieții*" scria...

"Morții fără trup s-ar putea acumula în jurul nostru sub o formă pe care suntem incapabili s-o identificăm. Nu este ușor să percepi neobișnuitul, ceea ce n-are nume. Există oameni care susțin că pot vedea morții; îi considerăm nebuni și îi privim chiorâș – dar poate că au, într-adevăr, această posibilitate." (pag.174).

Într-adevăr, de ce nu ? În fond cunoașterea se dezvoltă continuu, ceea ce se știa cu câteva veacuri în urmă, considerăm acum că era puțin și poate chiar naiv, ceea ce știm acum nu este nicidecum sfârșitul cunoașterii... Ceea ce se va ști peste câteva veacuri, va fi poate ceva extraordinar... Seneca scria că...

"Va veni o vreme când aceste lucruri, care astăzi sunt necunoscute, vor ieși la lumină prin trecerea timpului și printr-o cercetare perseverentă. Urmașii noștri se vor mira cum eram atât de neștiutori în lucruri atât de clare."

(" Quaestiones Naturales, VII, citat din Florin Gheorghită – " O.Z.N. O problemă modernă", Editura Junimea,1973, București, pag. 131).

Urmașii noștri se vor mira, poate, de neștiința noastră în lucruri atât de clare, dar și noi ne mirăm de știința lor în lucruri atât de puțin clare... De fapt, câte lucruri nu sunt pe care mintea mea și a altora, nu le percepe, nu le știe sau nu le bănuiesc măcar ?...

3. Mai sunt însă și multe alte întrebări, spre exemplu...

Ce emoții se manifestă cu precădere în cazul morții ? Dar al supraviețuirii ? Aceste emoții sau sentimente ar putea fi corelate cu așa-numitele relații interpersonale (în care este inclusă și empatia ca un caz extrem de relație interpersonală)... În general, precumpănesc emoțiile negative de genul TRISTEȚE, FRICĂ, REGRET, etc. dar, se pot manifesta și emoțiile pozitive, SATISFACȚIA și BUCURIA spre exemplu, în situația în care o persoană puternic antipatizată a murit (cum ar fi un criminal în serie sau un tiran)...

În cazul supraviețuirii, precumpănesc dimpotrivă, emoțiile pozitive, cum ar fi BUCURIA, IUBIREA, SATISFACȚIA, SURPRIZA...

În acest context, Francis Bacon, în cartea "Eseuri sau sfaturi politice și morale", Editura Științifică, București, 1969, scria la capitolul "Despre moarte", (pag. 17–19), următoarele...

"Oamenii se tem de moarte, după cum copiii se tem să meargă prin beznă; și, după cum această teamă firească la copii crește, datorită poveștilor, tot așa se întâmplă și cu cealaltă teamă."

"Se cuvine să facem observația că nu există nici o pasiune atât de slabă în sufletul omului încât să nu supună și să nu stăpânească frica de moarte; și, ca atare, moartea nu este un dușman atât de groaznic, de vreme ce omul are cu el atâția slujitori care pot câștiga bătălia împotriva ei."

*Dorința de răzbunare triumfă asupra morții; dragostea o disprețuiește; onoarea năzuiește către ea; jalea aleargă spre ea; frica o anticipează; și chiar, citim că după sinuciderea împăratului Otho, mila (care este ce mai delicat dintre simțăminte) a îndemnat pe mulți să se omoare și ei din simplă compasiune față de suveranul lor, și ca să arate că sunt cei mai credincioși oameni ai săi. Seneca adaugă chiar dezgustul și plictiseala: **Cogita quamdiu eadem feceris; mori velle, non tantum fortis, aut miser, sed etiam fastiosus potest.** Cineva poate voi să moară, chiar dacă nu ar fi nici viteaz, nici nenorocit, ci numai din sila de a face mereu unul și același lucru. Nu se cuvine în mai mică măsură să observăm cât de puțin sunt afectate sufletele mari de apropierea morții: ele se arată la fel până în ultima clipă."*

"Stoicii au făcut, fără îndoială, prea mult caz de moarte și, prin marile lor pregătiri, în vederea ei, au făcut-o să apară mai înspăimântătoare." (pag. 18).

"Este tot atât de natural să mori pe cât este să te naști; și poate că atunci când se naște omul simte tot atâta durere ca și atunci când moare."

*"Moartea mai are și darul de a deschide poarta către buna reputație și de a stinge invidia: **Extinctus amabitur idem** (Cel pizmuț în viață va fi iubit după moarte)."*

Nu trebuie uitat, pe de altă parte, că teama de moarte a avut un rol însemnat în istoria culturii și civilizației...

"Frica de moarte ne va însoți mereu pentru că e important pentru supraviețuirea rasei umane."

(Cum îmblânzim moartea - interviu cu sociologul american Ron Roberts, Florin Șlapac, <http://www.revista-tomis.ro>)

11. DESPRE REÎNCARNARE

Reîncarnarea este concepția potrivit căreia, după moartea fizică a unui individ, spiritul acestuia supraviețuiește, iar după un anumit timp, renaște într-un alt corp... Dar acest ciclu de viață, moarte, renaștere, nu are loc la infinit, are loc numai atâta timp cât este necesar pentru ca individul să învețe anumite principii, anumite norme, până când se purifică și se poate contopi cu un spirit absolut; dar nu se poate contopi cu acest spirit, atâta timp cât este impur, cât este influențat de lumea iluziilor, adică de lumea fizică obișnuită...

Pentru a se purifica este așadar nevoie să se nască de mai multe ori și în fiecare dintre vieți, individul trebuie să învețe câte ceva. Sunt foarte multe cărți care tratează chestiunea aceasta...

Sunt de remarcat totuși, printre altele, trei aspecte ale reîncarnării: temporalitatea și spațialitatea, posedarea (cauzalitatea) și comunicarea (conexiunea).

- Temporalitatea. Spre exemplu în cartea lui J. Martin Sorge – *"Reîncarnarea dintr-o nouă perspectivă. Călătorii în ținuturile atemporale și spațiale ale sufletului"*, este analizată legătura care există între reîncarnare și timp (sau mai precis trăirea temporală). În general reîncarnarea respectă principiul ireversibilității timpului, în sensul că în toate referirile care se fac la reîncarnare, acestea se produc întotdeauna numai în viitor nu și în trecut... Adică, o persoană care a decedat în anul... 1945 să zicem, se va reîncarna întotdeauna numai în viitor, spre exemplu în anul 2067, nu în trecut, să zicem în anul 1678 !... Toate relatările se referă așadar la trăiri care au avut loc în trecutul persoanei care afirmă că a mai existat într-o altă viață !... Niciodată o persoană nu a afirmat vreodată că a mai trăit cândva, în viitorul său !... Ireversibilitatea timpului este prin urmare un principiu fundamental de care se ține cont atunci când se vorbește de reîncarnare.

Pe de altă parte, se mai pune și problema spațialității. Într-adevăr, în ce fel de spațiu s-ar găsi spiritele sau sufletele care urmează să se reîncarneze ?

Yog Ramacharaka, vorbește în cartea sa *"Viața dincolo de moarte"* despre niște... "planuri astrale" în care s-ar găsi sufletele după moarte și în timpul pregătirilor care au loc în vederea reîncarnării. Cert este însă că problematica aceasta a timpului și a spațiului pe care o deschide reîncarnarea, este foarte interesantă și posibil de a se dezvolta.

- Posedarea (cauzalitatea). Sunt, de asemenea unele cărți care tratează acest aspect, al posedării – adică al reluării de către o entitate spirituală a unui corp fizic (organism uman). Spre exemplu, cartea lui Loyd Auerbach, *"Reîncarnarea"*, tratează, printre altele și această chestiune.

Cum are loc reîncarnarea ? În definitiv, entitatea spirituală care se reîncarnează va dispune de un corp fizic (organism), care are anumite caracteristici genetice, se află într-un anumit grup social, într-o anumită epocă istorică, într-un anumit mediu, etc.

Ori problema este că acest corp fizic va fi preluat de entitatea spirituală și va dispune de acel corp fizic așa cum va dori. Pe de altă parte sunt situații de posedare, de preluare a corpului fizic, de către entități spirituale rele... Dar, se întreabă Loyd Auerbach...

"Pot aceste forme de gândire sau alte entități să ne invadeze conștiința și să preia controlul sau să ne afecteze comportarea fără o aprobare, cel puțin tacită, a conștientului și subconștientului nostru ?"

Și răspunsul este...

"Dacă există, există dovezi care ne permit să răspundem nu".

- Comunicarea (conexiunea). A fost și este o problemă larg dezbătută, aceea a contactului dintre spiritele decedaților și oameni (de diverse vârste și condiții sociale). Alături de aceste contacte se produc o multitudine de alte fenomene paranormale. Așadar se pot deosebi mai multe probleme.

Este problema reamintirii, a contactului dintre un om care încearcă să re trăiască în trecut, într-o epocă în care a viețuit cândva (se pretinde că s-a realizat aceasta prin așa numita regresie hipnotică – individul a fost hipnotizat și apoi, prin anumite tehnici specifice, a fost îndrumat de către hipnotizator, să ajungă sau să regreseze în trecut, într-o anumită epocă).

Apoi este problema contactului cu spiritele decedaților – și în acest sens sunt posibile mai multe procedee cum ar fi contacte telepatice cu astfel de spirite sau prin intermediul unor aparate – înregistrări pe benzi magnetice (așa după cum se pretinde că ar fi făcut savantul Konstantin Raudive, spre exemplu, care ar fi înregistrat pe benzi magnetice, voci ale unor persoane decedate – Harry Jeannerod , *"Există viață după moarte ?"*).

Se pare însă că mai sunt și alte genuri de contacte, contacte exotice cum ar fi fantomele, care ar reprezenta o entitate spirituală aparținând unui om care ar fi decedat în condiții, de regulă, foarte dureroase și foarte suspecte (ardere de viu, explozii, spânzurare, înjunghiere, împușcare, chinuri, etc.) și care continuă să treacă prin lumea materială ca și cum nu ar fi decedat !...

Dar se pot pune întrebări, cu adevărat fantastice, în această chestiune și anume, spre exemplu, este oare posibil, să zicem, un contact telepativ între o persoană din prezent și o persoană care a decedat demult, să zicem, în evul mediu ? Se poate realiza un contact telepativ între o persoană din prezent și o persoană din viitor, care, așadar, se va naște peste sute de ani, când persoana din prezent a decedat demult ?...

Și chiar mai mult, se poate ca o persoană din prezent, prin sugestii telepatice, sau prin clarviziune, să salveze de la moarte o persoană din trecut sau din viitor ?

(Un astfel de fenomen paranormal ar putea exista și s-ar putea numi... cronopatie...)

Iată întrebări care vor rămâne fără răspunsuri, în următorii ani...

12. MAI PRESUS DE TEAMA DE MOARTE - VIITORUL MORȚII, VIITORUL SUPRAVIEȚUIRII

1. Conform conservării generalizate într-un sistem sau în cadrul unui proces, cantitățile de substanță, energie, informație se conservă; spre exemplu pentru a se obține informații se cedează energie sau substanță; altfel spus, nu se poate obține informație fără să se consume energie sau substanță. Cu cât consumul de energie sau de substanță este mai mare, cu atât informația este mai mare sau este mai profundă. Se cunoaște de către toată lumea ce cantități imense de energie se folosesc la acceleratoarele de particule pentru a se obține, în cele din urmă, niște informații legate de particulele elementare...

În timpul formării unui organism, au loc procese complicate. Conform echivalenței generalizate (cantitățile de substanță, energie, informație sunt echivalente și se pot transforma reciproc), o cantitate de informație (genetică în special) se transformă în substanță (în primul rând) și energie. În consecință, organismul se dezvoltă (își mărește masa).

Pe de altă parte, evoluând, o parte din informația genetică transformată și care, pe parcursul evoluției se degradează, se pierde, este compensată prin informație de alt gen, obținută sau absorbită din mediu (mediul de viață, mediul social – respectiv prin educație, cultură, etc.) și care este stocată.

Când are loc moartea, aceasta se produce datorită încălcării de către organism a legii conservării generalizate, printr-un surplus sau deficit de substanță, energie, informație. Chiar și în cazul accidentelor, moartea produsă este cauzată de un deficit de informație a individului, (individul nu a avut informația necesară pentru a-i permite să evite accidentul, încălcându-se prin aceasta legea conservării generalizate).

Fiecare organism are în momentul nașterii, o anumită caracteristică, respectiv are o capacitate anumită de stocare a substanței, energiei, informației. Atunci când se depășește această capacitate de stocare a substanței, energiei, informației, se produce moartea... Informațiile existente în organism, se transformă cu precădere în forme de energie și substanță subtile, adică se generează un anumit gen de câmp, numit câmp ultraviață.

În fond un organism "*se hrănește cu entropie*", după expresia lui *E. Schrödinger*, adică ia din entropia mediului pe care îl degradează, altfel spus, absoarbe informații din mediu dar, pe de altă parte și creează informații. Dar acest gen de *câmp – ultraviață* este în același timp și un proces complex, iar această trecere din procesul de "ultraviață" în procesul de "viață" și invers, poate avea mai multe semnificații, printre care aceea de generare și acumulare de informații, precum și o rafinare a informațiilor. S-ar părea că se realizează un hipersistem viață – ultraviață caracterizat printre altele de o conexiune specială: dacă scade viața, crește ultraviața, iar entropia mediului cosmic rămâne constantă; dacă crește viața, poate că crească ultraviața, dar, în același timp, scade entropia mediului cosmic.

(Se consideră că mediul cosmic este un sistem finit, astfel încât, are sens noțiunea de entropie).

Aceasta arată că:

- viața se poate transforma integral în ultraviață, entropia mediului cosmic rămânând aproximativ constantă;
- viața poate crește (se poate dezvolta) și implicit și ultraviața, până la o anumită limită impusă de entropia mediului cosmic (respectiv depinde de degradarea mediului cosmic);
- ultraviața poate degenera în viață, în funcție de entropia mediului cosmic (trebuie să existe o entropie a mediului cosmic suficient de scăzută care să fie compatibilă cu entropia scăzută a ultravieții, altfel spus, ultraviața nu se transformă sau nu degenează în viață într-un mediu cosmic dezorganizat)...

Din păcate, o exprimare mai clară nu este posibilă în acest caz. Este necesar un efort de imaginație și intuiție...

2. Presupuneri care s-au făcut și se fac referitoare la viitorul morții și la viitorul supraviețuirii, se pot clasifica în trei variante...

- Varianta optimistă. Durata vieții va crește, ca urmare a influenței benefice a descoperirilor științifice și a dezvoltării tehnologiei. Spre exemplu dezvoltarea tehnicilor de anabioză va permite eventuala prelungire a vieții... Anabioza, conform cu definiția din cartea "*Mică enciclopedie de biologie și medicină*", înseamnă... "desfășurarea lentă sau chiar întreruperea funcțiilor vitale în anumite condiții nefavorabile de mediu, (de exemplu uscăciunea extremă, deshidratarea țesuturilor, înghețarea), care antrenează alterări reversibile ale stării fizico-chimice în celulă."

În ultimele decenii s-a dezvoltat un domeniu al biologiei numit criobiologie, care studiază acțiunea biologică a frigului și utilizarea lui în medicină (studiază viața la temperaturi foarte scăzute). Actualmente, s-au efectuat unele tentative în SUA asupra unor persoane cu boli incurabile, în speranța că vor putea fi readuse la viață atunci când medicina va găsi o terapie adecvată... O altă modalitate de prelungire a vieții o constituie tehnicile dezvoltate de ingineria genetică, respectiv tehnicile de clonare, care pot, eventual, să prelungească durata vieții, să elimine o serie de boli ereditare (care constituie de fapt surse sau cauze ale morții). Creșterea globală a populației și implicit odată cu aceasta scăderea resurselor minerale, energetice, alimentare ale planetei, s-ar putea compensa prin extinderea spațiului vital, spre exemplu prin colonizarea mediului oceanic sau cosmic... Colonizarea spațiului se face la început "pas cu pas": colonizarea mediului oceanic, apoi mediul cosmic apropiat – Luna, planetele apropiate, apoi întreg sistemul solar, galaxia... și totodată are loc și transformarea omului – prin tehnicile de inginerie genetică, dar nu numai...

Hermann Kahn se opune celor care cred în sfârșitul lumii, al omenirii, prin înmulțirea populației, epuizarea resurselor, dezechilibrele ecologice, enunțând ideea progresului tehnic neîntrerupt și creșterea organică. După acest savant, "*până în anul 1776 se întâlnește epoca societăților de tip preindustrial; anul 1776 marchează declanșarea revoluției industriale; după două secole, în 1976 începe tranziția spre societăți de tip super-industriale și post-industriale; anul 2176 înseamnă începutul expansiunii post-industriale pe întreaga planetă. Se are în vedere posibilitatea ca omenirea, grație progresului tehnic, creativității infinite a minții, să rezolve toate problemele, inclusiv problema creșterii populației.*"

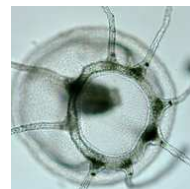
În ceea ce privește limita sau durata vieții omului... *"se considera în 1953 că limita biologică ar fi 73,9 ani, limită cu mult depășită azi; alți autori propun limite mult mai mari de 90 de ani și chiar mai mult; totuși se poate spune că speranța de viață a crescut considerabil... și va crește în continuare, astfel încât omul ar putea trăi chiar și 150 de ani !"*

(Trebici V., "Populația Terrei")

Speranțe pentru nemurire...

În altă ordine de idei, s-a descoperit că există o meduză... nemuritoare, o meduză de numai cinci milimetri lungime, din specia *Turritopsis nutricula*, care trăiește în apele calde tropicale. Meduza este unicul animal din lume capabil să-și inverseze complet ciclul vieții. Aceasta reușește să trăiască pururea tânără... *"datorită unui proces de dezvoltare a celulelor, denumit transdiferențiere, în care celulele se transformă dintr-un tip în altul"*...

(<http://www.descopera.ro/>,
<http://www.realitatea.net/>, IANUARIE 2009)

Unii savanți se străduiesc să studieze în amănunt acest proces de dezvoltare a celulelor și să îl adapteze pentru organismul uman...

- Varianta pesimistă. Se referă la faptul că omul nu va putea rezolva problemele cu care se confruntă (probleme demografice, creșterea stresului vieții, reducerea resurselor de hrană, de energie, de materie primă, poluarea) și prin urmare șansele de supraviețuire ale omului ca individ și ca specie vor fi minime... Diverse catastrofe naturale sau antropogene, eventual contactul cu o civilizație extraterestră, toate acestea, vor micșora și mai mult șansele de supraviețuire ale speciei umane.

În acest context sunt tot felul de profeți care propovăduiesc sfârșitul lumii, mai devreme sau mai târziu... Spre exemplu, ultima profeție a lui Nostradamus arată...

*"Când marele număr șapte va fi complet
Jocurile vor începe lângă Mormânt
Nu departe va fi celălalt mileniu
Când morții se vor ridica din mormintele lor."*
(Catrenul 10/74)

Aceasta înseamnă că... *"Tot ceea ce umanitatea credea că va dura se va pierde în negura timpului. Suntem doar o parte a unui întreg și vom înceta să mai existăm."*

Când va avea loc asta ? Când va avea loc... Armageddonul ?...

Se pare că în anul... 7074 !...

(Din cartea lui Mario Reading, "Nostradamus, profețiile complete, 2001 – 2105", traducerea R. Pușdercă, Edit. Litera International, București, 2006).

În legătură cu sfârșitul lumii, sunt tot felul de posibilități... Lumea se poate sfârși fie datorită unui război în care s-ar folosi toate armele de distrugere în masă – spre exemplu s-ar detona bombe chimice, bacteriologice, nucleare... În acest caz lumea s-ar sfârși într-un timp foarte scurt...

Alte posibilități, în acest sens ar fi: erupția unor mari vulcani, căderea unor asteroizi, diverse epidemii, schimbările climei (fie o nouă glaciațiune, fie încălzire globală), precum și creșterea populației, ceea ce are ca efect scăderea resurselor energetice, a resurselor de materii prime și a resurselor alimentare.

Ceea ce se estimează actualmente, conform unui raport întocmit de Organizația Națiunilor Unite, este că populația globală se află într-o continuă creștere... Până în anul 2050, populația planetei va fi de 9 miliarde de oameni... (<http://www.descopera.ro/>, "Pământul va avea de suportat 9 miliarde de oameni", 2008, sursa Pravda).

Într-un articol intitulat "*Cum ne vom petrece sfârșitul lumii ?*", autor Cecilia Stroe (<http://www.descopera.ro/>), sunt prezentate mai multe scenarii privind sfârșitul lumii... Spre exemplu, datorită topirii ghețarilor, se vor scufunda insule, peninsule și chiar continente... Într-un viitor nu prea îndepărtat se va intra într-o nouă glaciațiune... Impactul cu un asteroid ar putea fi catastrofal... Creșterea bruscă a populației unei regiuni într-o perioadă de timp relativ scurtă, scăderea resurselor alimentare, energetice și de materii prime, diverse epidemii, diverse accidente tehnologice, cum ar fi explozia unor centrale nucleare electrice, crizele economice de lungă durată, toate acestea vor conduce la evenimente tragice de mari proporții, evenimente care vor surveni pe neașteptate...

Ar mai fi de adăugat două posibile catastrofe: catastrofa genetică (o degradare a structurii genetice a speciei umane) și catastrofa psihologică (psihicul uman, la un moment dat, nu va mai putea face față solicitărilor de tot felul și va involua).

Conform unor cercetători, dacă omenirea ar înceta brusc să mai existe, datorită unei cauze oarecare (catastrofă cosmică, terestră, provocată, etc.), atunci orice urmă a umanității nu va mai exista, după circa 100000 de ani.

"Nu va rămâne decât plasticul, asta în condițiile în care nu va exista o formă de viață care să îl poată procesa."

(<http://www.descopera.ro/> "Cum va arăta Pământul fără oameni", 11.06.2009 sursa Pravda)

De multe ori s-au făcut tot felul de profeții despre sfârșitul lumii, dar de fiecare dată, realitatea a fost alta ! Au fost desigur multe catastrofe, dar omenirea a supraviețuit... Așa că nu mai cred sub nici o formă în poveștile astea cu sfârșitul lumii ! Sunt tot felul de încercări ale diverselor grupuri de interese, religioase sau politice sau de altă natură care, prin tot felul de amenințări și zvonuri despre sfârșitul lumii, încearcă să inducă în populație o stare de tensiune, de stres, de teamă... Psihicul uman este foarte sensibil la amenințarea de orice fel și reacționează în diferite moduri, de cele mai multe ori prin teamă, panică, sau dimpotrivă prin violență, mai rar prin calm și acțiune pozitivă... În acest sens amenințarea indusă de... sfârșitul lumii a fost întotdeauna folosită de diverse grupuri de interese pentru scopuri cât se poate de lumești !

Așa că, în ceea ce mă privește, nu mă mai interesează poveștile astea care se referă la sfârșitul lumii... Fiindcă, dacă se va produce, oricum nimeni nu va ști, pentru că toți vor fi morți, nu va mai fi nimeni care să confirme asta, va fi exact cum a fost acum... cinci miliarde de ani, când nici măcar o singură vietate nu exista ! Dimpotrivă, dacă nu se va produce, atunci totul nu a fost decât un mare bluf... În ambele cazuri, nu trebuie nimeni să își facă probleme ! În ceea ce privește regretele, ei bine de mai multă vreme încerc să mă comport astfel încât să nu am regrete... Regretul sau părerea de rău, este o imputare pe care o faci pentru o acțiune ratată (am ratat ocazia de a vizita cutare loc sau de a face un anumit lucru sau am ratat ocazia de a fi intervenit într-o anumită situație, sau că nu am spus cutare lucru, etc.) dar asta nu înseamnă decât că, în fond, suntem oameni, cu defecte și calități, nu suntem perfecți, greșim și dacă greșim, o facem pentru că nu suntem perfecți, dar ne putem totuși perfecționa... Regretul mai înseamnă, pe de altă parte, și o situație tragică, independentă de noi (pierderea unei persoane, a unei sume de bani, a unui animal sau a unui obiect la care țineam), dar care pierdere nu ni se poate imputa, regretăm, dar nu putem face nimic... În ambele situații, regretul este de fapt o formă de suferință... Dar asta este teorie... În concluzie, dacă ar fi sfârșitul lumii, pe de o parte că nu ar mai fi timp să mai am regrete și pe de altă parte, la ce bun să mai am regrete din moment ce totul se va sfârși ?... În acest context este și ceva bun, totuși, în toată povestea asta – este un fel de semnal de atenționare și anume, sunt atenționat ca, de acum încolo, ar fi bine să fac ceea ce vreau să fac, astfel încât în viitor, când iar se va mai vorbi de sfârșitul lumii, să nu regret nimic și chiar dacă, în definitiv, va fi cu adevărat sfârșitul lumii, să plec din această lume cu sufletul împăcat !!...

- Varianta neutră. În această variantă, pur și simplu nu se știe dacă omenirea va avea sau nu un anumit sfârșit sau dimpotrivă, va continua să se dezvolte sau să stagneze la un moment dat... Totul este imprezvizibil, orice predicție este hazardată datorită complexității acestei lumi și ca atare, nu este cazul ca omenirea nici să se resemneze, dar nici să se extazieze prea mult...

Omenirea este o parte a acestui Univers și va avea, prin urmare, destinul acestuia...

Pe de altă parte, în definitiv, se poate demonstra teoretic că este posibil să murim în orice clipă, dar practica ne arată că fiecare om și în general, fiecare ființă, are un destin...

Când se va sfârși o lume, o altă lume se va naște...

Așadar, a cunoaște moartea este ceva foarte complicat, foarte profund, necesitând eforturi deosebite. Deși pare un fenomen simplu, moartea este dimpotrivă, unul dintre cele mai complexe fenomene...

Georges Brabarin, în "Cartea morții" scria...

"S-a spus despre moarte că ar fi ca un somn. E prea mult și nu este de ajuns. Stare plăcută, amorțeală, euforie... seamănă cu acea parte a somnului care se-nvecinează cu voluptatea. Ea are o insesizabilă mișcare de du-te-vino, ritmul vertiginos al unui balansoar ideal și urcă atât de sus, încât la urmă nici nu mai coboară." (pag. 221).

Pe de altă parte, Osho avea dreptate atunci când spunea...

"Se va întâmpla de multe ori - va veni tristețea, va veni fericirea - de multe ori vei cunoaște succesul, de multe ori vei pierde. De multe ori vei simți depresia, de multe ori vei simți culmea fericirii. Observând toate aceste dualități, încet încet vei observa că tu ești mai presus de toate aceste perechi de lucruri.

Așa este și cu perechea viață - moarte. Așa este cu perechea minte - corp. Așa este cu perechea lume - nirvana... tu ești ceva care le transcende: observatorul. Observatorul care nu s-a născut niciodată și care nu va muri niciodată."

(http://it.geocities.com/budhaland/despre_moarte.html - "Discursul lui Osho despre frica morții")

La fel, avea dreptate Marcus Aurelius atunci când afirma...

"Salvarea vieții constă în aceasta, în a cerceta totul în amănunțime, a vedea care este partea sa materială, care e partea sa formală: cu întregul tău suflet să faci dreptate și să rostești adevărul. Ce rămâne în afară de a te bucura de viață alăturând un lucru bun de altul astfel încât să nu lași nici cel mai mic spațiu între ele ?"

(Marcus Aurelius – "Meditații. Către mine însumi ", pag. 191, Editura Incitatus, trad. Alexandru Diaconovici, București, 2002).

Să ne aducem aminte mereu de acest sfat...

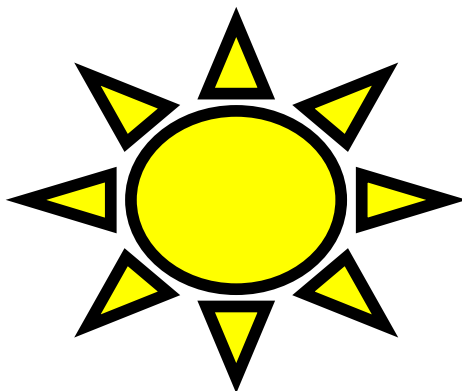

Dar, mai presus de moarte și de supraviețuire, stau ideile... Ideile de liniște, de pace, de împăcare cu sine, de împăcare cu alții, de speranță, de armonie, de calm, de încredere în **infinita bunătate și înțelepciune divină...**

ORIUNDE ȘI ORICÂND SE POATE ÎNTÂMPLA ORICE ȘI ORICUM...

ȘI VA FI BINE...

CINE A ÎNCETAT SĂ MAI SPERE, A ÎNCETAT SĂ MAI TRĂIASCĂ !...

CONCLUZII

1. Există mai multe concepții despre moarte (sau tanatodoxii) care indică fie vitalitatea unui individ sau vitalitatea unui grup social sau vitalitatea unei culturi, fie complexitatea relațiilor interpersonale, fie disponibilitatea de declanșare a unor fenomene paranormale, îndeplinind două funcții (în viața individului sau a unui grup social): o funcție de autoreglare și o funcție paranormală. Tanatodoxia (concepția despre moarte) are rolul de adaptor și reglator energetic la mediu și de contactor sau excitator paranormal.
2. Modalitățile personale de a concepe moartea sunt aspecte particulare ale concepțiilor despre moarte.
3. Sub aspect juridic moartea, (respectiv conștiința morții), are mai multe variante (omuciderea, sinuciderea, canibalismul, etc.).
4. Există o multitudine de cauze ale morții și de riscuri legate, printre altele, de catastrofele naturale și umane.
5. Între ritmurile biologice și momentul morții, se pare că există o legătură profundă; bioritmurile pot influența indirect moartea; ținând cont și de cunoașterea bioritmurilor, moartea ar putea fi evitată în anumite cazuri.
6. Din punct de vedere al etapelor evolutive, moartea poate fi clasificată în mai multe categorii (moarte clinică, moarte biologică, moarte violentă, moarte suspectă).
7. Sunt mai multe faze ale morții (pre-tanatice, trans-tanatice, post-tanatice).
8. Se poate presupune, ipotetic, că *moartea* reprezintă un proces sau o formă de transformare a informațiilor (stocate în organism) într-o formă de energie "subtilă" (eventual și de substanță "subtilă"), iar *supraviețuirea* reprezintă o formă de energie "subtilă" (sau câmp fizico-informațional numit și "ultraviată") care poate reveni sau nu în stări degenerate (așadar se poate transforma în substanțe, energii și informații degenerate, adică în ceea ce numim, "corp fizic"). Într-un anumit sens, se poate spune că adevărata viață începe după moarte... Se mai poate spune că ultraviata reprezintă viața pură, viața neprihănită...
9. A cunoaște moartea, ca și supraviețuirea, este ceva foarte complicat, foarte profund, necesitând eforturi deosebite... Poate că viitorul va elucida aceste enigme legate de moarte și de supraviețuire...
10. Încă nu s-a elaborat o teorie sau o paradigmă cuprinzătoare sau satisfăcătoare asupra fenomenului morții precum și asupra fenomenelor paranormale asociate, dar poate că, în viitor, se va elabora. Atunci și aceste fenomene vor fi tot atât de "normale" ca și fenomenele electrice, magnetice sau cuantice, spre exemplu... De ce nu ?...

Poate că va veni vremea când toți oamenii vor deveni... nemuritori...

În definitiv cine nu îndrăznește mult, să nu se aștepte la mult !...

***PACEA ȘI SPERANȚA SĂ FIE ÎN TOATE FIINȚELE CARE AU EXISTAT, EXISTĂ
SAU VOR EXISTA ÎN ACEASTĂ LUME !...***

✱

*1975 –1981, 1997–2001, București, revizuit, 2004-2009 - București, Adâncata, România
Cu bine,*

Dr. Chim. Constantin Borgia

BIBLIOGRAFIE

- Anăstăsoaie V, Grigoriu C, Scripcaru C** – *"Ghid practic de medicină legală pentru juriști"*, Editura Contact Internațional, Iași, 1993.
- Auerbach L** - *"Reîncarnarea"*, Editura Vivaldi, București, 1995
- Bacon Francis** – *"Eseuri sau sfaturi politice și morale"*, Editura Științifică, București, 1969,
- Barbarin G** – *"Cartea morții"* – Editura TEDIT F.Z.H., 1995.
- Bălțeanu D, Alexe R** – *"Hazarde naturale și antropogene"* Editura Corint, București, 2001.
- Beliș Vladimir (coordonator)** – *"Medicină legală"*, Editura Teora, București, 1992.
- Biberi I** – *"Viața și moartea în evoluția universului"*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971.
- Black J.** – *"Istoria secretă a umanității"* – Editura Nemira, București, 2008
- Bohr Niels** – *"Fizica atomică și cunoașterea umană"*, Editura Științifică, București, 1969.
- Braunstein F, Pepin J-F** – *"Marile doctrine"*, Editura Antet, București, 1997.
- Budeanu Constantin Călinescu Emanoil** - *"Bioritmurile și viața umană"*, Editura Cerma, București, 1992.
- Celan E** – *"Viața după pragul morții"*, Editura Teora, București, 1991.
- Cotrău L** – *Prefață la volumul "E. A. Poe – Prăbușirea casei Usher"*, Editura Univers, București, 1990.
- Crow E** – *"Dezastre"*, Editura Z 2000, București, 2000
- Derlogea S** – *"Manual de supraviețuire"*, Editura Amaltea, București, 2006.
- Eminescu M** – *"Poezii"*, Editura Minerva, București, 1975, pag.283
- Ene L** – *"Ninja"*, Editura Iris, 1991.
- Godovicyn Mihail** - *"Biorhythmes for Windows"(BIOW) v2.31*, <http://biow.kc.ru/>, 2005.
- Goleman Daniel** - *"Inteligența emoțională"*, Editura Curtea Veche, București, 2001, trad. Irina-Margareta Nistor
- Jeannerod H** – *"Există viață după moarte ?"*, Editura Atlantis, Ploiești, 1995.
- Kun N, A** – *"Legende și miturile Greciei antice"*, Editura Științifică, București, 1964.
- Kubler-Ross, Elisabeth** – *"Despre moarte și a muri"*, Editura Elena Francisc Publishing, București, 2008, (trad. M. Pirușcă).
- Lyall Watson** – *"Moartea ca linie a vieții. Biologia morții"*, Editura Humanitas, București, 1994.
- Macovschi Eugen** – *"Substratul material al gândirii abstracte", în "Sisteme în științele naturii", coordonator Malița M,* Editura Academiei, București, 1979.
- Marcus Aurelius** – *"Meditații. Către mine însumi"*, Editura Incitatus, București, 2002.
- Martin Sorge J** – *"Reîncarnarea dintr-o nouă perspectivă"*, Editura Vestala, București, 1994.
- Mândrescu N** – *"Omul în fața unor catastrofe naturale"*, Editura Tehnică, București, 1984.
- Moody R** – *"La vie apres la vie"*, Ed. Robert Laffont, Paris, f.a., trad. Stoica R.
- Moron R** – *"Ziua de apoi – 10 scenarii ale sfârșitului lumii"*, Grupul editorial Corint, București, 2003.
- Mums C** – *"Enciclopedia morții"*, Editura Orizonturi, București, 2006.
- Panati C** – *"Cartea sfârșiturilor"*, Editura Orizonturi, Editura Sirius, București, 2005.
- Peake Antony** – *"Există viață după moarte ?"*, Editura LITERA, București, 2009.
- Postelnicu P.** – *"Cibernetica și conexiunea inversă"*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1981.
- Ramacharacka Yog** – *"Viața dincolo de moarte"*, Editura Lotus, București, 1991.

- Reading Mario** - *"Nostradamus, profețiile complete, 2001 – 2105"*, Edit. Litera International, București, 2006, trad. R. Pușdercă,
- Quai I, Terbancea M** – *"Introducere în teoria și practica medico-legală"*, vol. I, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978.
- Sabo, Lucian** – *"Bioritm 1.0 - program destinat calculului bioritmului și a compatibilității"*, revista CDForum, iunie, 2002.
- Sagan C** – *"Creierul lui Broca – De la Pământ la stele"*, Editura Politică (Colecția Idei Contemporane), București, 1989.
- Sander S** – *"Apocalipsa – Sfârșitul lumii – 21 de posibile catastrofe"*, Editura Andreas Print, București, 2005
- Săhleanu V, Stugren B** – *"Mică enciclopedie de biologie și medicină. Concepte, concepții, controverse."*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- Scripcaru Gh, Terbancea M** – *"Patologie medico-legală"*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.
- Selye H** – *"Știința și viața"*, Editura Politică, București, 1984.
- Simensky Th** - *"Un dicționar al înțelepciunii"*, vol. III, Editura Junimea, Iași, 1973.
- Soulier J-P** – *"Enigma vieții. Reflecțiile unui biolog asupra vieții și morții"*, Editura Medicală, București, 1991.
- Spînoiu D. G** – *"Cunoașterea de sine și succesul"*, Editura Albatros, București, 1980.
- Stroe Cecilia** - *"Cum ne vom petrece sfârșitul lumii ?"* <http://www.descopera.ro/>, 2009.
- Trebici V.** - *"Populația Terrei"*, Editura Științifică, București, 1991.
- Vallet Odon**, - *"Primele religii"*, Editura Univers, București, 2007
- *** - *"Dicționar filozofic"* – Editura Politică, București, 1978
- *** - *"UNDP/UNDRO – Disaster Management. Manual Draft"*, 1991.
- *** *"Cartea tibetană a morților (BARDO THÖDOL)"*, trad. H.Al. Căbuți, colecția revistei Arca, Arad, 1992, pag. 87.
- *** *"Cartea Egipteană a Morților"*, trad. M. Genescu, Editura Sophia, Arad, 1993, pag. 93, 94.
- *** http://it.geocities.com/budhaland/despre_moarte.html - *"Discursul lui Osho despre frica morții"*, 2007
- *** <http://www.descopera.ro/>, *"Pământul va avea de suportat 9 miliarde de oameni"*, 2008
- *** http://ro.wikipedia.org/wiki/Moarte_clinic%C4%83, 2009.
- *** <http://www.ecursuri.ro/referate/referate.php?report=resurse-si-limite-de-supravietuire-ale-organismului-uman>; www.ecursuri.ro, 2009)
- *** http://www.calificativ.ro/CAT_TIMP_POATE_SUPRAVIETUI_O_PERSOANA_FARA_HRANAia4673.html, 2009
- *** http://www.almeea.com/Paranorma/Experiente_in_moartea_clinica.php - Almeea – site de spiritualitate si paranormal.
- *** Cum împlânzim moartea - interviu cu sociologul american Ron Roberts, Florin Șlapac, <http://www.revista-tomis.ro>).
- *** <http://www.sanatostun.ro> - Anais – *"Diminuarea stresului"*, 2009
- *** <http://www.descopera.ro/> "Cum va arăta Pământul fără oameni", 11.06.2009

ANEXE

Anexa 1

**MOARTEA ȘI SUPRAVIEȚUIREA – ÎNTRE CERTITUDINE ȘI IPOTEZĂ –
SINTEZĂ**

Anexa 2

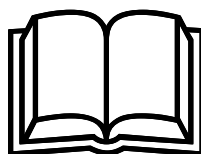
FAZELE MORȚII - SCHEMĂ

Anexa 3

CERCETAREA MORȚII

TEXTS IN ENGLISH

- *ABSTRACT / PREFACE /*
- *DEATH AND SURVIVAL – BETWEEN CERTAINTY AND HYPOTHESIS -*
SYNTHESIS /

ANEXA 1

MOARTEA ȘI SUPRAVIEȚUIREA – ÎNTRE CERTITUDINE ȘI IPOTEZĂ - SINTEZA -

INTRODUCERE

Despre moarte s-a scris și se va mai scrie, fără îndoială, moartea fiind inevitabilă, sfârșitul vieții oricui. Problema este însă dacă moartea este sfârșitul absolut al vieții unui om sau dacă, după moarte mai urmează ceva, supraviețuiește ceva din om, altceva desigur decât amintirea sau descendenții acestuia. Pe de altă parte sunt oameni care nu se interesează deloc de moarte chiar și atunci când se întâmplă să le moară cineva apropiat. Acești oameni sunt profund implicați în viața de zi cu zi ori au alte preocupări, iar gândul morții nu îi preocupă... Însă nu se știe niciodată când această stare psihică poate să dispară și să îi ia locul cea mai profundă depresie... Studiul morții este deosebit de complex, de laborios, cere eforturi deosebite și nu se finalizează întotdeauna cu ceva esențial: sunt încercări - reușite sau nereușite. Totuși, orice încercare cred că este importantă.

CLASIFICAREA ȘI SEMNIFICAȚIA CONCEPȚIILOR DESPRE MOARTE

Există mai multe concepții despre moarte sau tanatodoxii (în limba greacă: *thanatos* - moarte; *doxa* - opinie), care pot fi clasificate în funcție de ideea centrală în jurul căreia se dezvoltă argumentarea, astfel (figura 1):

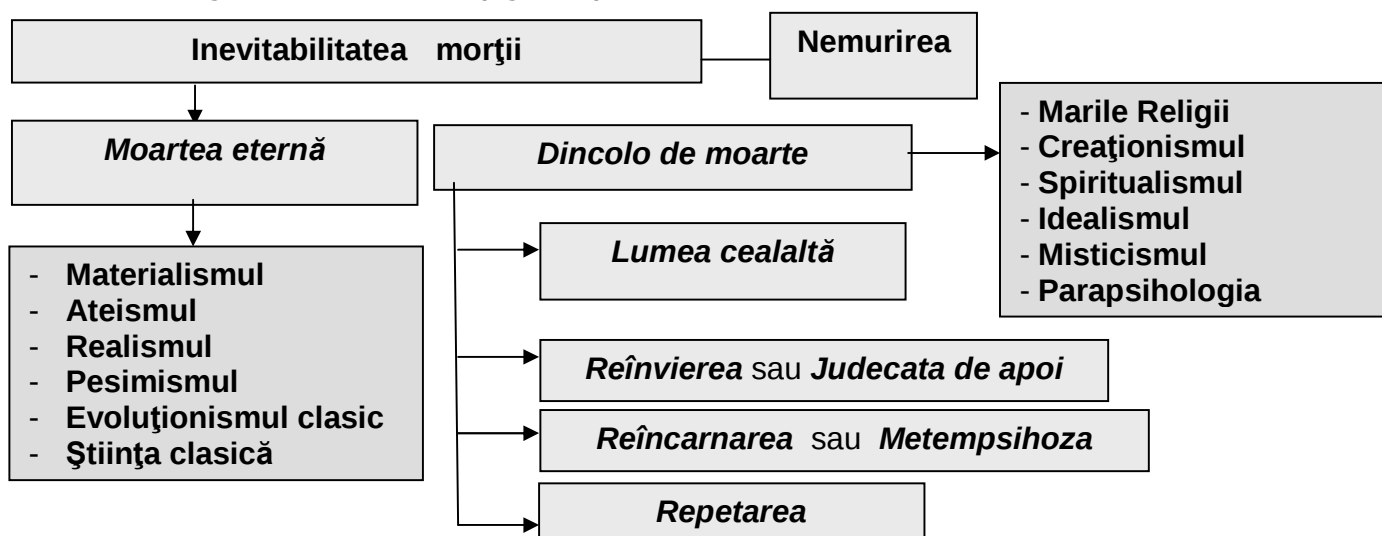

Figura 1 Clasificarea concepțiilor despre moarte

a) " Inevitabilitatea morții " - în fapt, aproape toate concepțiile despre moarte sunt de acord că moartea este de neevitat, aceasta putând fi cel mult amânată.

b) "Moartea eternă" - sunt concepțiile potrivit cărora moartea este sfârșitul "absolut" al organismului, acesta parcurge o fază de descompunere (rapidă sau lentă) după ce în prealabil parcurge alte câteva etape (agonie, moarte clinică, etc.); ceea ce rămâne în urmă nu sunt decât amintirile, descendenții, realizările pe plan cultural, social, etc.

c) " Dincolo de moarte " - conform acestei concepții moartea nu reprezintă decât o etapă, o fază; are loc separarea corpului fizic de suflet și spirit. Această concepție are mai multe variante.

c₁) "Lumea cealaltă" - conform acestei variante, după moarte, sufletul este "descătușat" de trup și se găsește într-o altă lume, "lumea de apoi", o lume a spiritelor, în care continuă să existe etern.

c₂) "Reînvierea" sau "Judecata de apoi" - conform acestei variante, se arată că după moarte și după o selecție făcută de către instanțele superioare divine, o parte dintre cei care au murit și care au ajuns la un anumit nivel moral, au respectat anumite reguli de conduită, anumite ritualuri, vor învia, iar ceilalți, "neselecționați", care au păcătuit într-un fel sau altul, nu vor reînvia. Așadar, după moartea omului, sufletul acestuia se separă de corp și "așteaptă" o anumită dată, un anumit moment în vederea unei așa-zise judecăți, când va învia (va fi la fel ca și mai înainte). Această variantă despre existența după moarte se referă, se pare, numai la persoanele care au acumulat o oarecare experiență în decursul vieții (dar nu și la bolnavii mintali, handicapați din naștere, nou-născuți decedați la puțin timp după naștere, etc.), așadar aceia dintre oameni care au ajuns la "conștiința de sine".

c₃) "Reîncarnarea" sau "Metempsihoza" - conform acestei variante, se arată că, după moarte și după ce are loc separarea corpului fizic de "corpul spiritual" (spiritul) și apoi, după ce spiritul petrece un timp în alte planuri existențiale în care se purifică, acesta, spiritul, este "captat" de către un alt corp fizic care se naște, de către un alt organism și reia apoi experiența vieții "întrupate" sau "încarnate" conform unui principiu numit *karma*, potrivit căruia evoluția în viața "actuală" este condiționată într-o anumită măsură de viața precedentă - respectiv viața unei anumite persoane, va fi influențată, într-un fel sau altul, de tot binele sau de tot răul pe care l-a făcut într-o viață anterioară; în alte variante corpul fizic poate lua, pe lângă forma umană și forma unui animal sau chiar a unei plante, în funcție de diverși factori dependenți în ultimă instanță de principiul amintit, respectiv de *karma*.

c₄) "Repetarea" (eterna reîntoarcere) - variantă referitoare la repetarea identică a vieții, de nenumărate ori.

d) "Nemurirea" - este o concepție care se referă la prelungirea nedefinită a vieții (o viață infinită).

Tanatodoxia indică fie forma și gradul de vitalitate al unui individ, al unui grup social sau al unei culturi, fie complexitatea relațiilor interpersonale, fie disponibilitatea de declanșare a unor fenomene paranormale, îndeplinind două funcții (în viața individului sau a unui grup social): o funcție de autoreglare și o funcție paranormală. Tanatodoxia (concepția despre moarte) are rolul de adaptor și reglator energetic la mediu și de contactor sau excitator paranormal.

MODALITĂȚI PERSONALE DE A CONCEPE MOARTEA (CONȘTIINȚA MORȚII)

Modalitățile personale de a concepe moartea sunt aspecte particulare ale concepțiilor despre moarte. Stresul provocat asupra unui individ de moartea unei persoane diferă în funcție de natura relației interpersonale existente între acești indivizi, respectiv de natura interesului care există între acești indivizi. În fapt individul își formează concepția despre moarte în primul rând din experiență, observând moartea altora. În funcție de caracterul individului, există diferite modalități de a concepe moartea (tanatodoxia individuală), printre care pot fi remarcate următoarele.

1. Ca o atitudine în fața necunoscutului, individul ignoră, ridiculizează ori încearcă să explice moartea.
2. Individul se resemnează, acceptă moartea ca pe ceva implacabil (de neevitat), îi ajută pe alții să depășească situații dificile.
3. Individul se înspăimântă, se îngrozește, trăiește într-o permanentă teroare, într-o permanentă tensiune psihică gândindu-se la moarte.

4. Individul crede în viața de apoi și în reînviere și se roagă, acceptând moartea ca pe ceva trecător și chiar, în urma acestei credințe, poate face adevărate acte de "eroism" jertfindu-se pentru diferite cauze sau, paradoxal, pentru a salva alte vieți.
5. Individul crede că moartea este o etapă, un sfârșit al unei vieți, după care urmează o altă viață într-o altă reîncarnare.
6. Individul caută moartea – se sinucide – considerând că viața nu merită să fie trăită și în consecință, preferă să moară; sau fiind răpus de oboseală, deziluzie, durere, boală, etc., caută moartea crezând că aceasta va pune capăt "stresului" vieții.
7. Individul are conștiința propriei morți, iar aceasta îi produce sentimente copleșitoare (regret, angoasă, stupoare, etc.) determinându-l să se implice în diferite activități religioase.
8. Individul nu acceptă propria moarte în ciuda tuturor dovezilor provenite din experiență, angajându-se în diverse activități.
9. Individul deși are conștiința morții, o detestă.
10. Individul, în ciuda experienței, deși are conștiința morții altora, nu are totuși conștiința propriei morți și se comportă în consecință (ca și cum moartea nu ar exista, ar fi o iluzie, ca și când el ar fi nemuritor).
11. Individul acceptă moartea cu indiferență.
12. Individul crede că după moarte nu mai urmează nimic, că nimic nu are importanță în lume, că totul nu este decât deșertăciune și se comportă ca atare (distracții, droguri, comite diferite infracțiuni, mergând până la crimă, etc.).

Între conștiința morții proprii și conștiința morții altuia există deosebiri dar și întrepătrunderi, aceste două forme ale conștiinței morții fiind, de fapt, subordonate, în ultimă instanță interesului: al interesului pentru sine și al interesului pentru altul. În ultimă instanță, conștiința morții (proprii și a altuia) se pare că funcționează ca un reglator al energiei de care dispune fiecare individ.

Dacă această conștiință a morții nu este suficient formată sau cristalizată, este posibil ca reglarea energiei să nu se realizeze eficient și drept urmare au loc perturbări energetice (respectiv fie pierderi de energie, fie acumulări de energie) ceea ce conduce la disfuncționalități în comportamentul individului și chiar afectează starea sa de sănătate.

Astfel, de exemplu, dacă prin moartea cuiva apropiat, un individ nu se obișnuiește cu moartea sau nu o înțelege, dacă nu are formată o conștiință a morții, atunci există două opțiuni: fie se sinucide, fie după depresie urmează psihopatia (alterarea personalității, boală psihică).

ASPECTE JUDICIARE ȘI CAUZE ALE MORȚII - HAZARD, RISC, VULNERABILITATE

Sub aspect judiciar, moartea și respectiv conștiința morții, are mai multe variante:

- omuciderea (inclusiv pruncuciderea) – moartea unei persoane este cauzată premeditat sau accidental de către o altă persoană (sau mai multe), care au diverse interese în legătură cu suprimarea persoanei respective; uneori chiar lipsa interesului (indiferența) poate cauza moartea prin neacordarea ajutorului unei persoane aflate în stare critică, de către alte persoane, alteori moartea este produsă de către persoane cu afecțiuni psihice;
- sinuciderea – reprezintă o autoagresiune cu scopul producerii morții;
- euthanasia – omorul la rugămintă (în cazuri de boli incurabile, senilitate);
- limitarea nașterilor – este suprimarea unor vieți "potențiale", un fel de "moarte dinaintea nașterii" (cum este cazul avorturilor);
- canibalismul – producerea morții și apoi consumarea corpului victimei;
- transferul de organe – provocarea morții și apoi folosirea organelor victimei pentru diverse transplanturi.

Toate aceste aspecte sau situații judiciare indică de fapt o dereglare a tanatodoxiei – de regulă indivizii care comit astfel de infracțiuni sunt indivizi care au o conștiință a morții difuză, haotică, pentru aceștia moartea le este indiferentă, nu are nici cea mai mică valoare, nici pentru ei, nici pentru alții deși, din contra sunt și situații când au conștiința propriei morți dar nu acordă vreo importanță morții altora – acești indivizi au un surplus de energie nestructurată.

Printre cauzele generale care produc moartea, se pot enumera:

- ✓ *agenți mecanici* – care provoacă traumatisme (cerebrale, cardio-vasculare, ori lezări ale altor organe vitale, prin cădere, prin împușcare, asfixii (strangulare, înec, accidente rutiere);
- ✓ *agenți fizici* – termici (prin căldură – ardere, prin frig – înghețare); electrici (electrocuție); radioactivi (expunere la radiații);
- ✓ *agenți chimici* – otrăviri (cu substanțe anorganice sau organice);
- ✓ *accidente medicamentoase* ;
- ✓ *agenți biologici* – viruși, bacterii, microbi, trofisme;
- ✓ *factorii psiho – sociali* – determină indirect moartea (omucideri, sinucideri, etc.).

Cauzele care produc moarte în masă pot fi cataclismele naturale (impactul cu unele corpuri cosmice, erupții vulcanice, cutremure de pământ, inundații, tsunami, alunecări de teren și avalanșe, incendii, uragane), poluarea, războaiele, sinucideri în masă, epidemiile, etc.

Principalele riscuri sunt legate de catastrofele naturale și cele umane. Acestea prezintă vulnerabilități ridicate, iar hazardul este variabil, de la puțin probabil, la mediu probabil și chiar foarte probabil (figura 2).

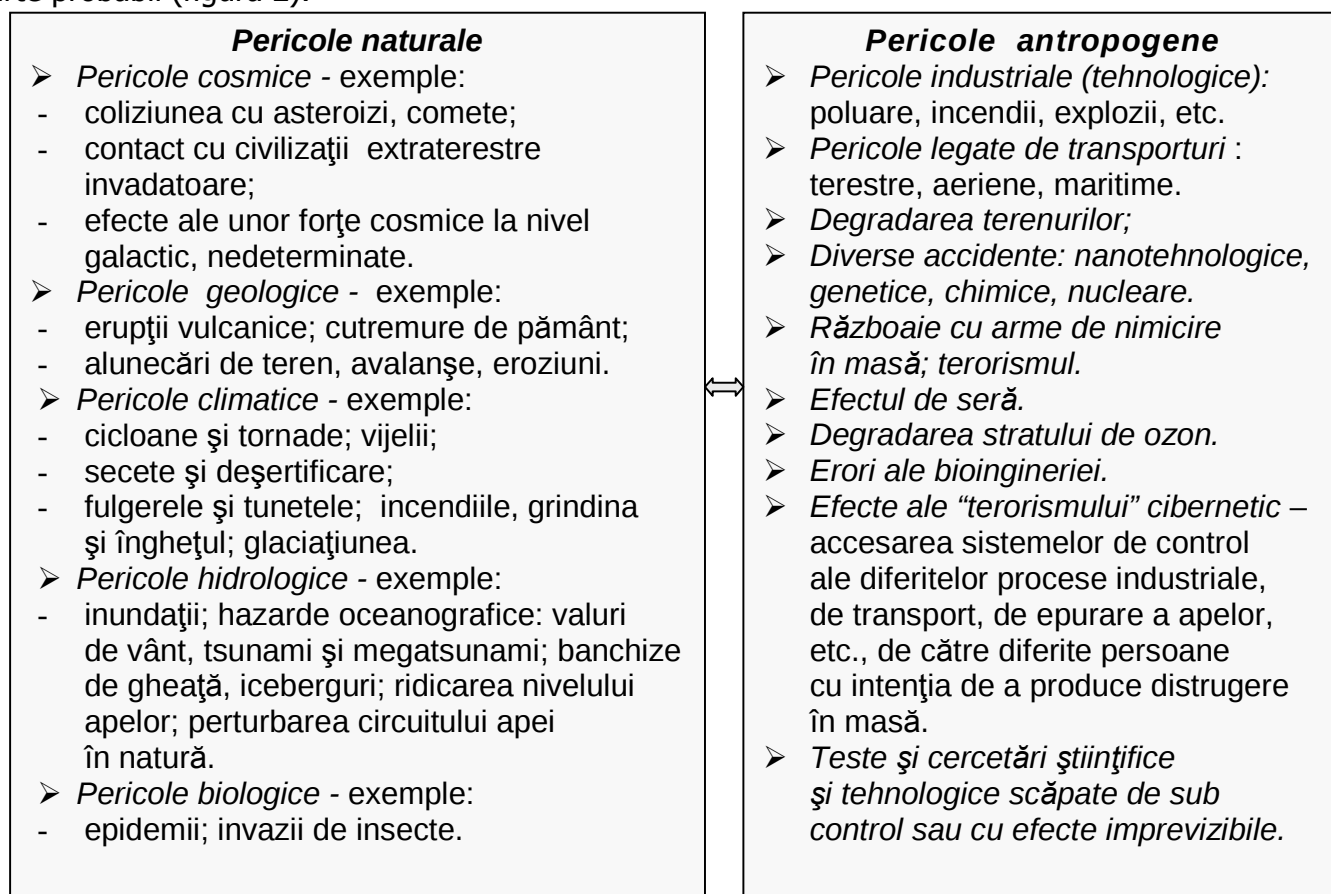

Figura 2 Pericole naturale și antropogene

Răspunsul la aceste catastrofe, *înainte* de a se produce, din partea oamenilor este diferit, cum ar fi spre exemplu: ignoranță, resemnare, panică, isterie, voluntarism, calm. Oricum ar fi însă, mai devreme sau mai târziu, pentru fiecare urmează sau moartea sau... supraviețuirea...

CLASIFICAREA ȘI FAZELE MORȚII

- Din punctul de vedere al etapelor evoluției, moartea poate fi clasificată în următoarele categorii:
 - a) *moarte clinică* – exprimă o abolire a funcțiilor organismului fără moartea sa celulară fiind denumită vita minima și este caracterizată prin încetarea funcțiilor circulatorie și respiratorie, prin modificarea electroencefalogramei, cu "tăcere electrică", prin apariția midriazei (dispar reflexele corneene și pupilare) și prin acidoză metabolică; resuscitarea din această stare se soldează frecvent cu sechele, mai ales neuropsihice, bolnavul riscând să rămână un decerebrat;
 - b) *moarte biologică, reală sau ireversibilă* – se caracterizează prin alterări definitive; clinic nu există posibilitatea reanimării sistemului nervos central și a celorlalte funcții vitale.
- Din punct de vedere medico-legal, moartea se clasifică în următoarele categorii:
 - a) moarte violentă - este o consecință a acțiunii unor agenți externi (mecanici, fizici, chimici, biologici, sociali, psihici), având semnificație socio-juridică și fiind de trei forme (crimă, accident, suicid), iar investigarea ei este de competența medicinei legale;
 - b) moarte neviolentă – cu cauze patologice sau naturale; moartea patologică, fiind o consecință a acțiunii unor agenți (predominant interni) nu are semnificație socio-juridică; investigația ei este de competența anatomiei patologice;
 - c) moartea suspectă (obscură, de limită) – este elucidată prin expertiza medico - legală, prin care se determină cauza și mecanismul ei și prin care se încadrează într-una din cele două categorii de mai sus.
- După timpul în care se instalează moartea, aceasta poate fi:
 - *rapidă* – imediat sau la scurt timp după acțiunea traumatică;
 - *tardivă* – după ore sau chiar zile.
- Alte forme clinice particulare ale stărilor terminale: *moartea aparentă, moarte vegetativă supraviețuirea artificială*.

Fazele morții pot fi clasificate în următoarele categorii:

- fazele pre – tanatice;
- fazele trans – tanatice;
- fazele post – tanatice.

Referitor la cele două concepții, "*Moartea eternă*" și "*Dincolo de moarte*", se poate presupune următorul lucru: fie putem cunoaște oricât de mult viața dar nu vom ști mai nimic despre moarte (fie ignorăm moartea, fie suntem convinși că moartea este sfârșitul vieții) ori, dimpotrivă, vom cunoaște moartea oricât de mult (vom fi convinși de continuarea vieții după moarte, adică viața va continua dincolo de moarte sub o formă sau alta), dar atunci nu vom cunoaște mai nimic despre viață... Viața și moartea sunt forme ale unei realități mai profunde, mai complexe. Altfel spus, cele două concepții, "*Moartea eternă*" și respectiv "*Dincolo de moarte*" nu se exclud, ci sunt complementare, fiecare punând accent pe diverse aspecte ale existenței. Așadar, referitor la etapele sau fazele morții, descrise succint mai înainte, se poate spune că acestea sunt posibil adevărate sau pot deveni efectiv adevărate pentru o persoană ori, dimpotrivă, sunt cel puțin în parte false pentru o altă persoană, în funcție de sistemul de valori al persoanelor respective ca și de forma și de gradul lor de vitalitate.

MISTERUL SUPRAVIEȚUIRII

Dacă moartea este sau nu sfârșitul absolut al vieții sau dacă moartea este o etapă, un sfârșit relativ al vieții, este o problemă dificilă și chiar mai mult, reprezintă o nedeterminare: nu va exista niciodată vreo garanție, vreo dovadă certă care să confirme una sau alta dintre aceste posibilități. Indiferent de concepția despre moarte, persistă pentru toate societățile, pentru toate culturile, pentru toți indivizii, ideea de supraviețuire, fie ca specie, fie ca individ (inclusiv pentru sinucigași). Supraviețuirea are mai multe înțelesuri, spre exemplu: este o continuare a existenței speciei umane (indiferent de numărul sau calitatea indivizilor ce compun specia la un moment dat); este viață după moarte (așa-numita hiperviață sau ultraviață); este viață la limite extreme (de presiune temperatură, compoziție chimică a atmosferei, radioactivitate, etc.); este o depășire a morții în cazurile în care în mod normal ar fi trebuit să se producă (revenirea la viață în situații "imposibile", de exemplu în cazul unor catastrofe naturale); este o prelungire a vieții în unele situații (de exemplu prin transplant de organe); este menținerea funcțiilor vitale prin aparatură medicală (supraviețuire artificială); este amintire, realizări, descendenți (supraviețuire culturală, ereditară – indirectă sau improprie); etc. Existența incontestabilă a supraviețuirii sub diversele ei forme, pare să arate că aceasta este de fapt un principiu al vieții. Legat de supraviețuire, se pot face tot felul de presupuneri. Iată un exemplu. Să presupunem că legea conservării substanței și energiei se poate extinde și pentru informație, astfel încât să se poată afirma că pentru orice sistem, în orice proces, cantitățile de substanță, energie, informație se conservă, că nimic nu se pierde sau se câștigă, nici măcar informația, ci se transformă (conservarea generalizată). În treacăt fie spus, în Vechiul Testament, *Ecleziastul* a remarcat că "... *nimic nu e nou sub Soare...*" și că "... *ce a fost, va mai fi...*", adică un aspect particular al conservării generalizate, cel al conservării informației - informația nu se pierde și nu se creează, ci se transformă (ca și substanța și energia). Și mai departe, tot așa cum există echivalența dintre masă (substanță) și energie – stabilită de către *Albert Einstein*, respectiv $E = m \times c^2$, în care: E – energia, m – masa, c^2 – pătratul vitezei luminii în vid, tot așa ar trebui să existe o echivalență între cantitatea de informație și respectiv cantitățile de substanță și de energie (echivalența generalizată). Dacă așa ar sta lucrurile, ar însemna că atunci când are loc moartea unui organism, a unui om, ar însemna, conform cu conservarea generalizată, că, respectiv, cantitățile de substanță, energie și informație conținute de organism înainte de moarte să fie aceleași cu cantitatea de substanță, energie, informație, după moarte. Pe de altă parte, un organism uman conține o cantitate uriașă de informații stocate în celule, țesuturi, organe, în creier, etc., informații care, în parte, nu se mai regăsesc în organismul mort, în cadavru. Pe de altă parte, conform echivalenței generalizate, ar trebui ca aceste informații să se echivaleze, să se transforme în energie și / sau substanță. Și s-ar putea și s-ar părea că este ceea ce se și întâmplă: cantitatea de informație stocată și care în general reprezintă pe de o parte ereditatea sau informația genetică și pe de altă parte reprezintă personalitatea individului sau informația psihosomatică și psihosocială, se transformă în mare parte în energie, într-o formă de energie care este reprezentată de un anume fel de câmp, ce poate fi denumit spre exemplu câmp ultraviață. Precum se știe, câmpul se definește ca fiind o anumită zonă sau regiune spațio-temporală cu anumite proprietăți, în care se manifestă anumite activități sau se exercită anumite acțiuni. Acest câmp, denumit și ultraviață, se propagă în spațiu sub formă de unde speciale, denumite spre exemplu holonde, care conțin informații transformate sau echivalate cu energie, denumite și psihoengrame. Tot așa cum undele electromagnetice de diverse frecvențe, emise de diferite stații radio și televiziune se propagă în spațiu și sunt purtătoare a diverse programe, informații, etc., tot așa, dar la un nivel de complexitate cu mult mai ridicat, aceste holonde sunt purtătoare a diverse psihoengrame.

Acestea sunt în fond programe care descriu personalități umane (dar nu numai, în general a organoengramelor, respectiv a programelor, a informațiilor de structurare a oricărui organism, a oricărei ființe) și se propagă în spațiu (tridimensional sau cu alte dimensiuni, ori alte forme de spațiu). Și în timp ce corpul fizic suferă o multitudine de transformări, omul sau personalitatea lui, mai curând, supraviețuiește mai departe sub formă de câmp ultraviată. Așadar supraviețuirea ar rezulta de fapt din niște legități sau principii ale existenței care sunt presupuse deocamdată (conservarea generalizată, echivalența generalizată). Desigur că pot exista apoi diverse evoluții ale ultravieții:

- Acest câmp (ipotetic) pe care l-am denumit *ultraviată* și care se propagă în spațiu (poate că și în timp) sub forma unui gen de unde denumite holounde, acest câmp, așadar, poate fi captat de embrioni, respectiv de organisme în formare și poate să se transforme în substanță, energie, informație, evoluând într-o nouă existență ("reîncarnare").

- Poate să se anihileze (așadar după moarte urmează o... "moarte" definitivă).
- Poate să-și continue existența ca atare un timp foarte îndelungat ("viața veșnică după moarte").
- Se poate combina cu alte câmpuri (ultravieți), respectiv poate interfera cu alte câmpuri.
- Poate să se degradeze, ori dimpotrivă, să se rafineze.
- Poate migra pe alte corpuri cerești, ori chiar în alte dimensiuni.

Toate aceste posibilități de evoluție, sunt, probabil, legate de anumite reguli de selecție sau de potențialele specifice ale fiecărui câmp (ultravieți). De fapt credința sau necredința în divinitate și viața de după moarte, anumite principii morale, etc. se traduc, în anumite forme ale potențialului acestui câmp (ultraviată) care îl descriu și îi determină comportamentul și evoluția. Așadar credința sau apartenența la una dintre concepțiile despre moarte, reprezintă de fapt un mod de ghidare a holoundelor în evoluția ultravieții. Astfel un individ care aparținea tipului "*Moartea eternă*", va genera după moarte holounde care vor fi ghidate de către această concepție, respectiv va avea "șanse" să nu revină într-o altă viață (să se reîncarneze), el va evolua sub formă de câmp (numit câmp ultraviată), evoluția sa fiind, sub această formă, imprevizibilă (figura 3).

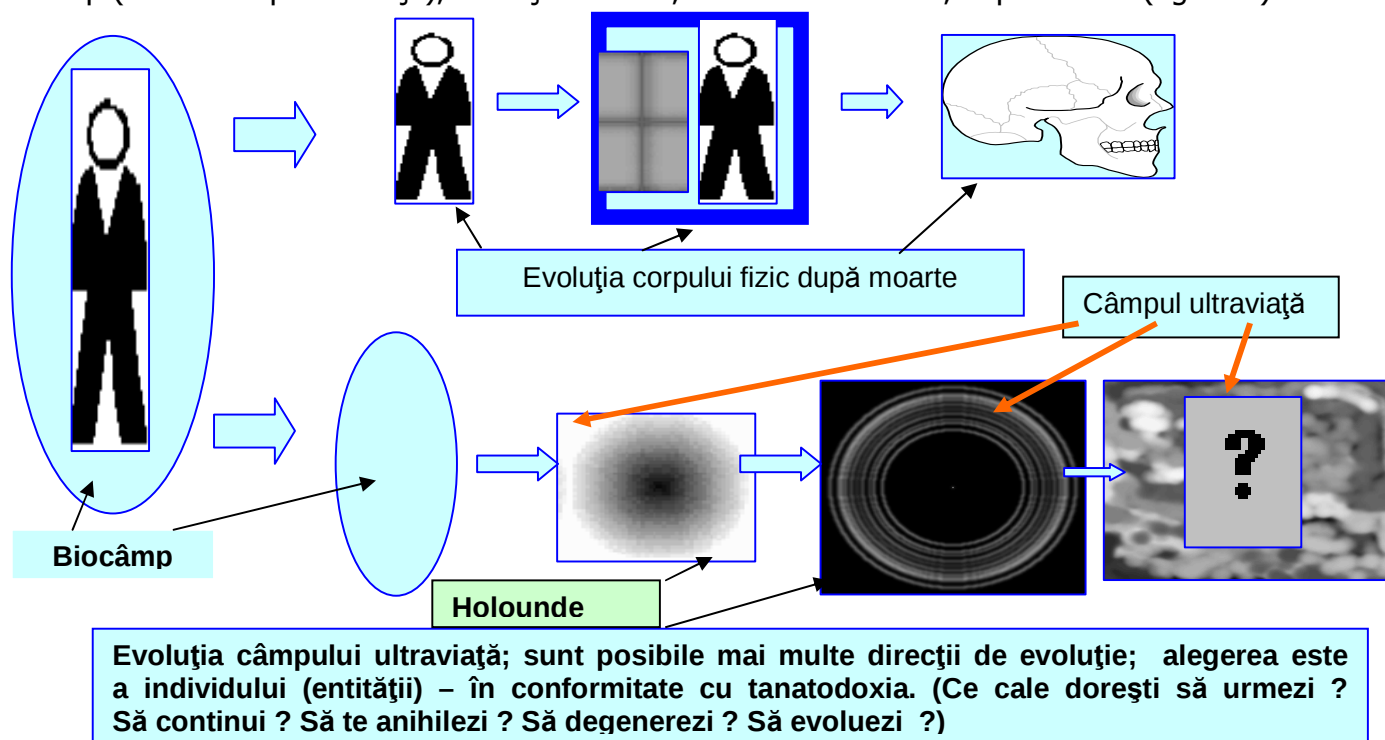

Figura 3 Evoluția corpului fizic și a câmpului ultraviată după moarte

În sfârșit, un ultim aspect: nemurirea. Aceasta ar implica încetarea sau suspendarea morții. Este oare posibil ? Ar însemna ca la un moment dat procesele de transformare a substanței, energiei, informației să înceteze, iar substanța, energia, informația să ajungă la un echilibru. Pe de altă parte s-ar pune problema nemuririi "vieții încarnate" pe de o parte și a "vieții neîncarnate" (a "ultravieții"), pe de altă parte.

Ambele situații de nemurire ar fi posibile dacă ar exista un mod de a regla optim sau de a controla eficient procesele de transformare a substanței, energiei, informației.

MAI PRESUS DE TEAMA DE MOARTE (CERCETAREA MORȚII)

În cadrul studiului fenomenelor care apar în cazurile terminale și în cazurile de moarte clinică și de evoluție "după moarte" (dar care apar de regulă și în timpul vieții), sunt de semnalat următoarele aspecte:

- rolul observatorului, al aceluia care cercetează aceste fenomene – acest rol este foarte activ (observatorul perturbă dar poate fi și perturbat la rândul lui de aceste fenomene exotice, spre deosebire de studiul fenomenelor normale, în care observatorul perturbă fenomenele dar, în general nu este perturbat de fenomenele așa-numite normale);
- sunt anumite procedee de declanșare a unor tipuri de fenomene paranormale, cum ar fi: credința; iubirea și în general sentimentele altruiste intense, care generează fenomene paranormale "benefice"; ura – care generează fenomene paranormale "malefice"; diferite traumatisme sau boli și în general un stres deosebit sau cu un anumit sens sau cu o anumită semnificație; antrenamente specifice motivate și de lungă durată – exerciții de respirație, posturi alimentare, poziții speciale sau "asane", etc.; predispoziții ereditare, așadar de natură genetică și în general constituția psihosomatică și genetică; mediul de viață și stilul de viață, etc.
- violența este un fenomen complex care, în ciuda multor studii și observații sistematice continuă să rămână, în multe privințe, departe de a fi elucidat în totalitate; de ce și cum apare violența sunt probleme care urmează să fie lămurite în totalitate, în viitor, violența fiind una dintre cauzele majore ale morții...

CONCLUZIE

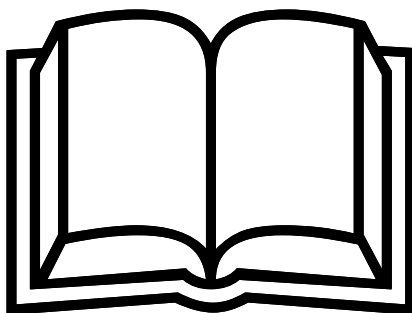
Se poate presupune că *moartea* reprezintă un proces sau o formă de transformare a informațiilor (stocate în organism) într-o formă de energie "subtilă" (eventual și de substanță "subtilă"), iar *supraviețuirea* reprezintă o formă de energie "subtilă" (sau câmp fizico-informațional numit și "ultraviață") care poate reveni sau nu în stări degenerate (așadar se poate transforma în substanță, energie și informație degenerate – "corp fizic").

A cunoaște moartea, ca și supraviețuirea, este ceva foarte complicat, foarte profund, necesitând eforturi deosebite. Poate că viitorul va elucidă aceste enigme legate de moarte și supraviețuire...

Bibliografie selectivă

- Anăstăsoaie V, Grigoriu C, Scripcaru C** – *"Ghid practic de medicină legală pentru juriști"*, Editura Contact Internațional, Iași, 1993.
- Bălțeanu D, Alexe R** – *"Hazarde naturale și antropogene"*, Editura Corint, București, 2001.
- Biberi I** – *"Viața și moartea în evoluția universului"*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971.
- Bohr Niels** – *"Fizica atomică și cunoașterea umană"*, Editura Științifică, București, 1969.
- Braunstein F, Pepin J-F** – *"Marile doctrine"*, Editura Antet, București, 1997.
- Celan E** – *"Viața după pragul morții"*, Editura Teora, București, 1991.
- Ene L** – *"Ninja"*, Editura Iris, 1991.
- Kun N, A** – *"Legende și miturile Greciei antice"*, Editura Științifică, București, 1964.
- Macovschi Eugen** – *"Substratul material al gândirii abstracte", în "Sisteme în științele naturii", coordonator Malița M*, Editura Academiei, București, 1979.
- Moody R** – *"La vie apres la vie"*, Ed. Robert Laffont, Paris, f.a., trad. Stoica R.
- Moron R** – *"Ziua de apoi – 10 scenarii ale sfârșitului lumii"*, Grupul editorial Corint, București, 2003.
- Ramacharacka Yog** – *"Viața dincolo de moarte"*, Editura Lotus, București, 1991.
- Sagan C** – *"Creierul lui Broca – De la Pământ la stele"*, Editura Politică (Colecția Idei Contemporane), București, 1989.
- Simensky Th** - *"Un dicționar al înțelepciunii", vol. III*, Editura Junimea, Iași, 1973.
- Soulier J-P** – *"Enigma vieții. Reflecțiile unui biolog asupra vieții și morții"*, Editura Medicală, București, 1991.
- *** - *"UNDP/UNDRO – Disaster Management. Manual Draft"*, 1991.

ANEXA 2

FAZELE MORȚII – SCHEMĂ

1) Fazele pre – tanatice

Preagonia. Agonia. Moartea clinică. Moartea cerebrală (corticală). Coma depășită (viața menținută, supraviețuirea artificială). Viața vegetativă.

2) Fazele trans – tanatice

a) Etapele incipiente ("Inexprimabilitatea"; "Audierea diagnosticului"; "Autoscopia" și în general "experiența în afara corpului"; "Senzații auditive stranie"; "Perceperea tunelului obscur").

b) Etapele "manifeste" ("Corpul spiritual și incomunicabilitatea"; "Senzația imponderabilității"; "Atemporalitatea; impresia de cunoaștere integrală"; "Percepțiile"; "Solitudinea, izolarea").

c) Etapele "de contact" ("Întâlniri cu ceilalți"; "Lumina strălucitoare" sau "Ființa de lumină").

d) Etapele de explorare ("Retrospectiva vieții - panorama vieții, viziune panoramică a vieții"; "Localități luminoase"; "Întâlniri cu entități spirituale apatice").

e) Etapele finale (terminale) ("Ajutoare în ultimul moment"; "Pragul morții; frontiera sau limita; pragul dintre viață și moarte").

REVENIREA

3) Fazele post – tanatice

3.1 Evoluția post – tanatică a entității spirituale

- Faza de tranziție.
- Prima fază de inhibiție sau latență ("Somnul sufletului").
- Faza de dezinhibiție ("Trezirea").
- Faza de activitate ("excitație și asimilație").
- Faza de comunicare și modelare.
- A doua fază de inhibiție sau latență (al doilea somn) sau faza de sedimentare și restructurare.
- Contactarea (renașterea într-o nouă viață).
- Prelungirea.

3.2 Evoluția post-tanatică a corpului fizic

- Răcirea corpului.
- Deshidratarea.
- Lividitățile cadaverice; pete cadaverice; (faza hipostatică; faza de difuziune; faza de inhibiție).
- Rigiditatea (înțepenirea cadavrului).
- Autoliza.
- Putrefacția.
- Modificări cadaverice conservatoare (mumifierea; adipoceara).
- Modificări cadaverice rapide ("arderea" cadavrului, dezintegrarea organismului, etc.).
- Fenomene post-tanatice tardive - cu o durată mai îndelungată (ritualuri, comemorări, etc.).

ANEXA 3

CERCETAREA MORȚII

În prezent moartea este cercetată, mai ales, din două perspective:

- a) perspectiva medico-legală, care este legată de concepțiile de tipul "*Moartea eternă*"; știința care studiază moartea din această perspectivă se numește "*Tanatologia*";
- b) perspectiva ocultă, care este legată de concepțiile de tip "*Dincolo de moarte*"; sunt diferite discipline, mai mult sau mai puțin acceptate de comunitatea oamenilor de știință, care studiază moartea din această perspectivă (parapsihologie, spiritism, yoga, etc.).

Ar fi poate util să se facă o prezentare succintă a ceea ce este și a ceea ce ar fi bine să se dezvolte legat de cercetarea morții...

Așadar există *tanatologia*. *Tanatologia* este "știința despre moarte, despre cauzele morții (*tanatogeneză*), despre organismul mort" (definiția este preluată din cartea "*Mică enciclopedie de biologie și medicină*").

Poate că ar fi bine să se dezvolte o tanatologie generală care să cuprindă:

- *Tanatologia filozofică* – se referă la concepțiile despre moarte, cuprinzând și tanatologia literară, în care moartea este prezentată fie din perspectiva realului, cu precădere social-istoric, fie din perspectiva imaginarului, a fantasticului.
- *Tanatologia exotică* sau *tanatologia paranormală* – în care s-ar înscrie studiul morții din perspectiva parapsihologiei.
- *Tanatologia medico-legală* – studiul morții din punctul de vedere juridic, al infracționalității.

Dintr-o altă perspectivă, tanatologia generală ar putea fi divizată în *tanatologie antropologică*, *tanatologie ecologică* și *tanatologie structurală*.

➤ *Tanatologia antropologică*, s-ar putea împărți în: *tanatologia individuală* (somatică, psihosomatică, psihosocială); *tanatologie socială* (istorică, demografică, culturală); *tanatologie medicală*;

Tanatologia antropologică medicală, ar putea fi împărțită în următoarele capitole: *tanatoetiologia* – care cercetează cauzele morții; *tanatomorfologia* – se ocupă de modificările morfologice agonale (în timp ce are loc agonia) și post-letale (de după moarte); *tanatoprofilaxia* – se referă la amânarea morții; *tanatoterapia* – include asistența medicală a muribunzilor, diagnosticul de moarte reală pentru evitarea înhumărilor precipitate în cazul morții aparente; reanimarea omului aflat în moarte clinică; *tanatopraxia* – include modalitățile multiple de prezentare și conservare artificială a cadavrelor.

➤ Tanatologia ecologică, se referă la studiul morții diverselor organisme, putând fi împărțită în: *tanatologie microbiologică*; *tanatologie botanică*; *tanatologie zoologică*.

➤ Tanatologia structurală, se referă la studiul morții celulelor, țesuturilor, organelor, etc.).

Alte extinderi ale tanatologiei, ar putea fi:

- *exotanatologia* – studiul morții și analiza proceselor care au loc la alte ființe decât acelea de pe Pământ;

- *tanatodinamica* – studiul proceselor tanatologice din punctul de vedere al dinamicii alterării organismului după moarte;

- *tanatoenzimologia* – studiul proceselor enzimatice în stadiile terminale (alterarea celulară, etc.);

- *tanatochimia* – studiul proceselor chimice și biochimice care au loc în timpul fazelor de dezintegrare a organismului uman, respectiv în procesele de putrefacție, ardere, etc.;

- *tanatoneurologia* – studiul dezintegrării sistemului nervos;

- *tanatogenetica* – studiul dezintegrării genelor; studiul influenței genelor în determinarea și controlul morții organismului (ipoteza conform căreia, îmbătrânirea organismului și moartea acestuia sunt determinate sau comandate genetic).

În sfârșit poate că ar fi utilă crearea unei *tanatologii "oculte"*, prin sistematizarea doctrinelor și a tehnicilor oculte ale diverselor orientări (spiritism, hinduism, yoga, etc.).

Ar fi poate utilă și *tanatologia fizică* sau *tanatofizica*. Aceasta ar putea studia starea fizică de "după moarte" – ceea ce s-ar putea numi "*ultraviață*", respectiv a câmpului fizic purtător a "entității spirituale", disociat de corpul sau organismul mort.

Această tanatologie generală ar avea multiple legături cu filozofia și alte științe și anume cu: știința medicală (medicina legală, psihiatria); științe psiho-socio-istorice (psihologia, sociologia, demografia, istoria, politologia, economia, culturologia); științe biologice, ecologice, geologice; parapsihologia, medicina orientală, yoga; științe fizico-matematice și fizico-chimice; cosmologia, cibernetica, ingineria.

TEXTS IN ENGLISH

DEATH AND SURVIVAL – BETWEEN CERTAINTY AND HYPOTHESIS

ABSTRACT

The paper is structured by the following issues:

- *classification of the conceptions about death;*
- *the significance of the conceptions about death (tanatodoxy);*
- *personal ways of conceiving death (conscience of death);*
- *aspects about the consequences of the death;*
- *judicial aspects;*
- *causes of death – hazard, risk, vulnerability, dangers;*
- *biorhythms, meteorosensibility, adaptability and death;*
- *classification of death;*
- *phases of death;*
- *mystery of survival;*
- *about reincarnation;*
- *above the fear of death (the death and survival prospective, the research of death).*

I did my best to accomplish a brief, averall image of death and bring forth several aspects regarding this complex and mysterious phenomenon.

***PEACE AND HOPE BE WITH ALL HUMANS FROM THIS WORLD, OF THE PAST,
PRESENT OR FUTURE !...***

Dr. chemist Constantin M. BORCIA

PREFACE

I looked death in the eye one again... This time, it was an acute, front myocardial infraction, of the Killip I class... On one June morning of 2008, I was twisting and turning in my bed, until, one moment, the... infraction occurred. I was perspiring abundantly and I felt a pressure on my chest and between my shoulder blades, and pain in my heart. I felt like suffocating... A kind of anxiety overtook me, but I kept my temper... However, in the end I did not die and I reached the ambulance, where I was given a perfusion with physiological saline solution, glucose and nitroglycerin, and I was then taken to Sfanta Maria (St Mary's) Hospital. I was there at around eleven o'clock. I was further rushed to the Emergency Room. Bad luck there... The facility was not supplied with those necessary for an intervention in case of a myocardial infraction... Consequently, another ambulance was called. In that ambulance I was subjected to thrombolysis with tenecteplase by a competent lady doctor... I can say that, for the moment, that thrombolysis saved my life! Lastly, I arrived at the Emergency Hospital with that ambulance, where I received additional medical attendance... After two critical days, during which I could have died any moment, medical attendance was supplemented...

Besides, I want to underline that I had two contradictory, yet complementary feelings... namely I felt that... I did not die, that I received another chance in life, and on the other hand that... I was born again!...

Still, I will add something else... It seems that there are situations when we can choose to die or to live on... Such situations do not occur always, not all people experience such moments, which, however occur... Such a situation was in store for me... I've read in many books that we have powers or qualities that we don't even imagine... Exceptional events have to occur to reveal them to us!.. Oh, well, I've noticed that on the occasion of my infraction!... Before it, I did not believe, I didn't even hope that I would pass through such an experience, that I would be able to survive... I had had the forefeeling, but not very clearly, and anyway, I was saying to myself that if something, something dramatic was going to happen to me, I would not survive. But, one the infraction occurred, I passed through a succession of events and I discovered powers I really had not even guessed before!... And I discovered something else... paradoxical, namely that death is nothing more than a form of survival!... Lastly, I found out something else... I found out that miracles exist, that they take place every day, but only for those who are willing to receive them in their souls! Miracles do exist, but you must not ask yourself why they occur, or how they occur, you must only open your soul!

And miracles will come and it will be all right!... However, I must note something else... that I had a revelation... The revelation of some Alternating Universes!... One Universe where nothing has happened, and where I went on living, without the conscience of the infraction... Then, one Universe where I died following the infraction... Lastly, this Universe, where I went on living after the infraction!... However, all these Universes seem to me **EQUALLY REAL!**... In the end, I understood that somewhere, there, beyond the infinite, somebody is watching... Oh, well, it is true!... **Thank you all !**

Farewell,

Dr. Constantin BORCIA

C. Borgia

DEATH AND SURVIVAL – BETWEEN CERTAINTY AND HYPOTHESIS - SYNTHESIS -

Motto

*Maybe life is a labyrinth,
A labyrinth where you advance, return, rise,
Rest, dream, advance again,
Until you reach by an end, where you stop... forever !
Still, maybe it is not that way,
Maybe the labyrinth exit is nowhere,
Maybe the labyrinth is endless,
Maybe you walk through the labyrinth towards the infinite... who knows ?”*

INTRODUCTION

Undoubtedly, death has been written and will be written about, being unavoidable, the end of everybody's life. The problem is whether death is the absolute end of the man's life or whether after death there is something, something survives from the human being, something else excepting for memories or successors. On the other hand, there are people who do not care of death at all, even when it happens that someone close to him dies. These people are deeply involved in the day-to-day life or have other concerns, and the death feeling does not bother him... but we never know when this psychical state could disappear, being replaced by the deepest depression... The study of death is extremely complex, hard-working, requesting special efforts and is not always essentially concluded: there are attempts – success or failures. However, I think that any attempt is important.

CONCEPTIONS ABOUT DEATH – CLASSIFICATION AND SIGNIFICANCE

There are many conceptions about death or the so-called *tanatodoxia* (from *thanatos* - death; *doxa* – opinion in Greek), which can be classified function of the central idea around which the argumentation is developed, thus (figure 1):

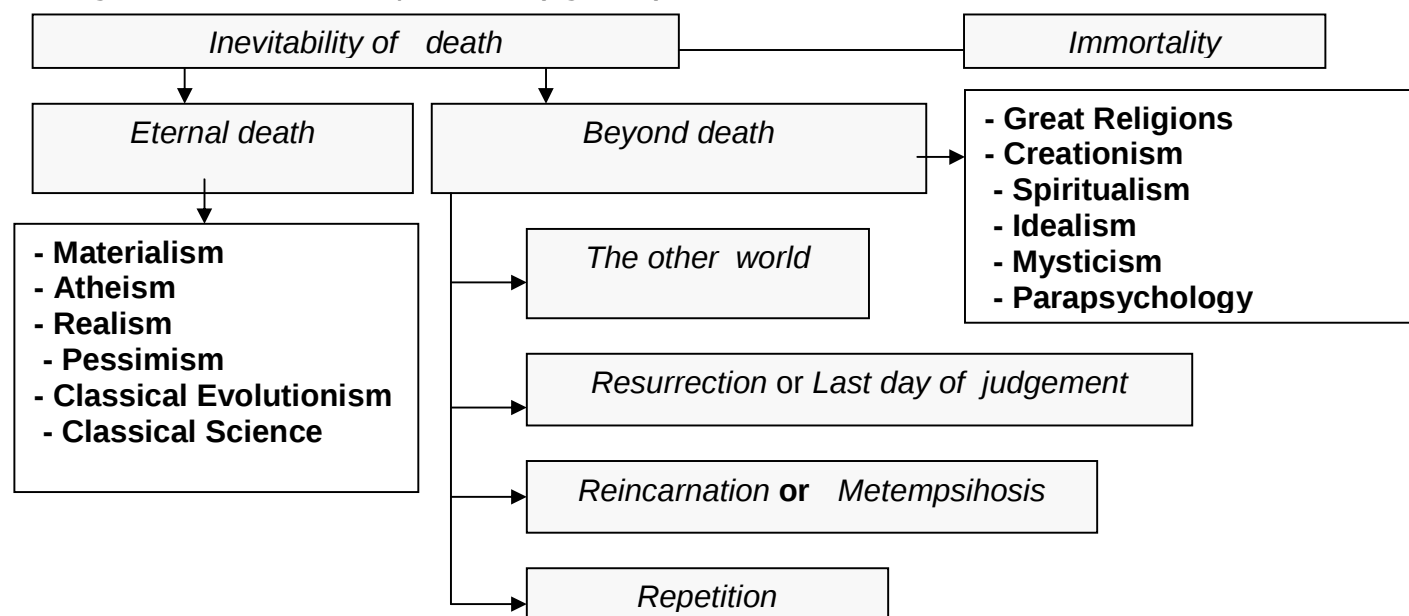

Figure 1 Conceptions about death - classification

a) "Inevitability of death " – in fact, almost all the conceptions about death agree that death is unavoidable, being, at the most, postponed.

b) "Eternal death " – are the conceptions according to which death is the body 's "absolute" end, this one goes through a decomposition phase (rapid or slow) after travelling through some other phases (agony, clinical death, etc.); what remains behind are nothing but memories, successors, accomplishments in the social and cultural field, etc.

c) "Beyond death " - in conformity with this conception, death represents nothing but a stage, a phase; the physical body separated from soul and spirit. This conception have many variants.

c₁) "The other world" – in conformity with this variant, after death, the soul is "unchained" from the body, comes into another world, "the last world ", a world of spirits, where he continues to exist forever.

c₂) "Resurrection " or " Last day of judgement " – in accordance with this variant, it is shown that after the death and a selection made by the highest divine instances, part of those who died and reached a certain moral level, observed some particular behavior rules and certain rituals will rise from the death, and the others , "non-selected", who committed a sin in one way or another, will not rise from the death. Consequently, after the man's death, his soul breaks up with the body and "waits" for a certain date, a certain moment of a so-called judgement, when it will rise from the death (will be the same as it has been before). This variant about the existence after death seems to refer only to those persons who accumulated a certain experience in their life (that does not happen in the case of mentally ill persons, persons born with disabilities, new-born children who died shortly after their birth, etc.), so, those people who reached "self consciousness".

c₃) "Reincarnation " or " Metempsirosis " - in conformity with this variant, it is shown that after death and the separation between the physical and the "spiritual" body and then, after the spirit spends some time in other existential plans where it purifies itself, this one, the spirit, is "captured" by another physical body which is born, by another organism and then it restarts the experience of the "embodied" or "reincarnated" life in conformity with a principle called *karma*, according to which the evolution in the "present" life is conditioned to a certain extent by the preceding life – the life of a certain person, respectively, will be influenced, in one way or another, by all the good and bad deeds made in a preceding life; in other variants, the physical body can take, besides the human shape the shape of an animal or even of a plant, function of different factors depending, ultimately, on the above-mentioned principle, namely *karma*.

c₄) " Repetition " ("eternal return") – variant referring to the identical repetition of life.

d) "Immortality " – variant referring to the indefinite extension of life.

Tanatodoxia indicates either the form and vitality level of an individual, of a social group or culture, or the complexity of the interpersonal relationships, and the availability of launching some paranormal phenomena, fulfilling two functions (in the individual's life or in that of a social group): a function of auto-adjusting and a paranormal function. *Tanatodoxia* (conception about death) has the role of energetic adaptor and regulator to the environment, paranormal contactor or excitator.

PERSONAL CONCEPTIONS ABOUT DEATH (CONSCIOUSNESS OF DEATH)

The personal conceptions of death are particular aspects of the conceptions about death. The stress induced to a person by the death of another person may differ function of the nature of the interpersonal relationship existing between them, the nature of the interest existing between these persons, respectively.

In fact, the individual creates his own conception about death, first of all from experience, noticing other people's death. Function of each character, there are different modalities to imagine death (individual tanatodoxia), among which the following:

1. As an attitude facing the unknown, the individual ignores, ridicules or tries to explain death.
2. The individual resigns himself, accepts death as something implacable (unavoidable), helps other people to surpass difficulties.
3. The individual is frightened, terrified, living a permanent terror, a permanent psychical tension when thinking of death.
4. The individual believes in life after death and resurrection and prays, accepting death as something transient and even following this belief, can make true "heroic" acts sacrificing himself for different causes or, paradoxically to save other people's lives.
5. The individual thinks that death is a stage, the end of a life, followed by another life in another reincarnation.
6. The individual looks for the death – commits suicide – considering that life does not deserve to be lived and, consequently, prefers to die; or, being exosted, disillusioned, hurt, ill, etc., looks for the death thinking that this could stop the "stress" of life.
7. The individual acknowledges his own death, and this one invades him with overwhelming feelings (regret, anxiety, stupefaction, etc.) persuading him to become involved in different religious activities.
8. The individual does not accept his own death despite all the proofs coming from experience, becoming involved in different activities.
9. Even if the individual has the consciousness of death, he hates it.
10. The individual, despite his experience, even if he has the consciousness of other people's death, he does not have the consciousness of his own death and acts accordingly (as if death would not exist, would be just an illusion, as if he would be immortal).
11. The individual accepts death with indifference.
12. The individual thinks that beyond death there is nothing more, nothing matters in the world any longer, everything is nothing but vanity and acts accordingly (entertainment, drugs, commits different crimes, going as far as committing murder, etc.).

Between the consciousness of his own death and the other people's death there are differences and similarities, these two forms of death consciousness being, in fact, subordinated, at last to the interest: self interest and interest for the other. Ultimately, the consciousness of death (his own death and other people's death) seems to function as a regulator of energy possessed by each individual.

If this consciousness of death is not entirely formed or materialized, it is possible that the adjustment of energy not to be efficiently achieved and consequently there may appear energetic disturbances (either loss of energy or accumulation of energy) leading to disfunctionalities in the individual's behaviour, even affecting his health.

Thus, for example, if through the death of somebody close to him, an individual does not become familiar with the death or does not understand it, if he does not have an *a priori* imagined consciousness of death, then there are two options: either he commits suicide, or after the depression, psychopathy follows (alteration of personality, mental disease).

JUDICIAL ASPECTS AND CAUSES OF DEATH – HAZARD, RISK, VULNERABILITY, DANGERS

Under the judicial aspect, death and the consciousness of death, respectively, have many variants:

- murder (including infanticide) – the death of a person is caused deliberately or accidentally by another person (or many persons), who have various interests with respect to the elimination of the respective person; sometimes, even the lack of interest (indifference) can cause death through refusing to help a person in a critical state, other times, the death is caused by persons with mental disorder;
- suicide – represents an autoregression with the purpose of producing death;
- euthanasia – death by request (in case of incurable disease, senility);
- limitation of births – is the interruption of some “potential” lives, some kind of a “death before birth” (such as the case of abortions);
- cannibalism – causing death and then consuming the victim’s body;
- transfer of organs – causing death and then using the victim’s organs for different transplants.

All these aspects or judicial situations indicate, in fact, a tanatodoxia malfunction – regularly, the individuals who commit such crimes have a vague, chaotic consciousness of death, they do not care of death, death has no value for them, neither for them, nor for the others, even if, on the contrary, there are situations in which they have the consciousness of their own death but they consider that other people’s death does not worth a farthing – these individual have an excess of unstructured energy.

Among the general causes producing death, it is worth mentioning the following:

- ✓ *mechanical agents* – causing traumatism (cerebral, cardiovascular, or lesions of vital organs, as a consequence of falling, shooting, suffocations (strangulation, drowning, road accidents);
- ✓ *physical agents* – thermal (burning – caused by heat, freezing- caused by cold); electrical (electrocution); radioactive (exposure to radiations);
- ✓ *chemical agents* – poisoning (with organic and anorganic substances);
- ✓ *drug accidents*;
- ✓ *biological agents* – viruses, bacteria, microbes, trophisms;
- ✓ *psycho-social factors* – determine death indirectly (murders, suicides, etc.).

The causes bringing mass death could be the natural disasters (impact with cosmic bodies, volcanic eruptions, earthquakes, floods, tsunamis, land slides and avalanches, fires, hurricanes), pollution, wars, mass suicides, epidemics, etc.

The main risks are related to natural and human disasters. These ones present high vulnerabilities and the hazard is variable, with different degrees of probability: low, medium and high probability (figure 2 – some dangers).

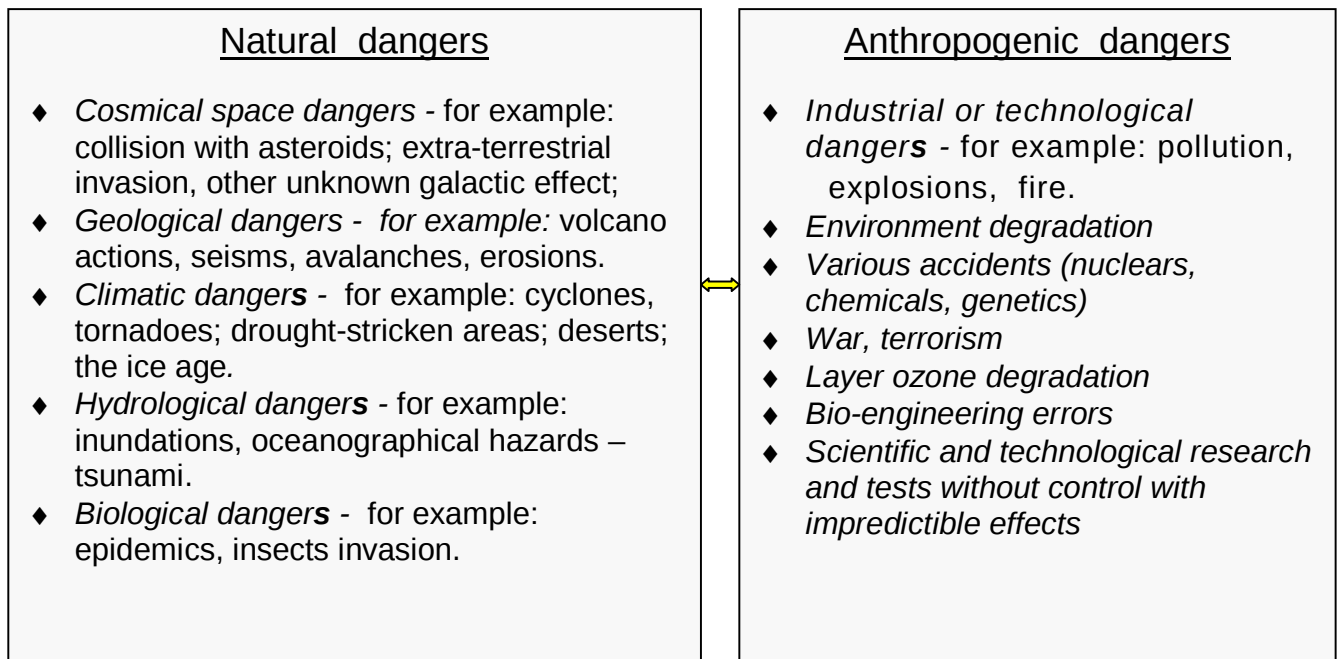

Figure 2 Natural and anthropogenic dangers

The response of the people to these catastrophes, *prior* to their occurrence, may differ, such as: ignorance, resignation, panic, hysteria, voluntarism, calm.
For all that, sooner or later, for each person, death or...survival... are to come.

CLASSIFICATION AND PHASES OF DEATH

- From the point of view of the evolution stages, death can be classified into the following categories:
 - a) *Clinical death* – expresses an abolition of the body's functions without its cellular death, being called vita minima and characterized by the cessation of the circulatory and respiratory functions, changes in the electroencephalogram, with "electric silence", through the installation of midriasis (loss of the corneous and pupillary reflexes) and metabolic acidosis; the resuscitation from this state may frequently result in sequels, especially neuropsychical, the suffering person running the risk of remaining a person with no cerebration activity;
 - b) *Real or unavoidable biological death* – is characterized by final alterations; clinically speaking, there is no possibility to reanimate the central nervous system and the other vital functions.
- Medico-legally speaking, the death is classified into the following categories:
 - a) Violent death - is a consequence of some external agents (mechanical, physical, chemical, biological, social, psychical), with a socio-juridical connotation and being of three kinds (murder, accident, suicide), and its investigation is within the competence of the forensic medicine;
 - b) Non-violent death – with pathological or natural causes; pathological death, being a consequence of the action of some agents (mostly internal), does not have a socio-juridical connotation, its investigation being within the competence of the pathological anatomy;
 - c) Suspicious death (vague, of limit) – is clarified through a medico-legal examination, through which its cause and mechanism are determined, being in the end included in one of the two categories listed above.

- Judging after the time in which death installs, this can be:
 - *rapid* – immediately or shortly after the traumatic action;
 - *late* – after hours or even days.
- Other peculiar clinical forms of the terminal states: *apparent death*, *vegetative death*, *artificial survival*.

The death phases can be classified into the following categories:

- pre – tanatic phase;
- trans – tanatic phases;
- post – tanatic phases.

Referring to the two conceptions, "*Eternal death*" and "*Beyond death*", it can be assumed the following: either we can know the life as much as possible but we will never know almost anything about death (either we ignore death, or we are convinced that death is the end of life) or, on the contrary, we will know the death as much as possible (will be convinced that life goes on after death, meaning that life will continue beyond death under one form or another), but at that moment there is not much we can know about life... Life and death are forms of a deeper and more complex reality.

This is why, the two conceptions, "*Eternal death*" and "*Beyond death*", respectively, do not exclude one another, they are complementary, each of them stressing upon different aspects of the existence. Consequently, referring to the stages or phases of death, briefly described above, it can be said that these ones are likely to be true or they can become true for one person or, on the contrary, are at least partially false for another person, function of the system of values of the respective person, of their vitality form and degree.

MISTERY OF SURVIVAL

Whether death is the absolute end of life or is a stage, a relative end of life, this is a difficult problem and more than that, it represents a non-determination: there will be no guaranty, no certain proof which could confirm one or another of these possibilities.

Irrespective of the conception of death, for all the societies, cultures and individuals, the idea of survival is persisting, either as species or as individual (including the self-murderers). Survival has different meanings, for example: it is a continuation of the human species existence (irrespective of the number or quality of the individuals who form the species at a given moment); is life after death (the so-called hiperlife or ultralife); is life at extreme limits (of temperature, pressure, atmospheric chemical composition, radioactivity, etc.); is going beyond death in the cases in which, normally, it would have to occur (return to life in "impossible" situations, for instance in case of natural catastrophes); is an extension of life in some situations (for example through a transplant of organs); is maintenance of the vital functions using medical equipment (artificial survival); is memory, accomplishments, successors (cultural, hereditary – indirect or improper survival); etc.

The indisputable existence of survival under its various forms, seems to demonstrate that this is, in fact, a principle of life. With respect to survival, various kinds of assumptions can be made. Here is an example: Suppose that the law of conservation of substance and energy can be extended to information, so that it could be assumed that for all system, in every process, the quantity of substance, energy, information are conserved, nothing is lost or gained, not even the information, which is subject to transformation (generalized conservation). In short, in the Old Testament, Ecclesiastes remarked that "*... nothing is new under the Sun...*" and "*... what it was, will be...*", which means that a particular aspect of the generalized conservation, that of conservation of information – the information is neither lost nor created, it is transformed (like substance and energy).

And more than that, as there is an equivalence between mass (substance) and energy – established by *Albert Einstein*, respectively $E = m \times c^2$, in which: E – energy, m – mass, c^2 – vacuum light speed raised to the second power, there should exist an equivalence between the quantity of information and those of substance and energy (generalized equivalence). In this case, it means that when the death of an organism, of a person occurs, it would signify, in conformity with the the generalized conservation, that, respectively, the quantity of substance, energy and information contained in the body before death to be the same with the quantity of substance, energy and information, after death.

On the other hand, a human body contains a huge quantity of information stored in cells, tissues, organs, in the brain, etc., information which, partially, cannot be rediscovered in the dead organism, in the dead body. On the other hand, in accordance with the generalized equivalence, this information should be equivalent and transformed into energy and / or substance. It could be and seems to be what it happens: the quantity of information stored, which generally represents on one hand the heredity and genetic information and on the other hand, most of the individual's personality or the psychosomatic and psychosocial information, is transformed into energy, in a form of energy which is represented by a certain kind of field, which can be called, for instance, ultralife field.

As it is well known, the field is a certain space-temporal area or region with certain properties, where some particular activities are carried out or certain actions are exercised. This field, also called ultralife, propagates in space under the form of special waves, called for example holowaves, which contain information transformed or equivalent to energy, also called psychoengrams. As the electromagnetic waves of different frequencies, released by different radio and television stations propagate in space and carry various programmes, information, etc., at a much higher level of complexity, these holowaves carry various psychoengrams, in the main human personalities (but not only, generally organoengrams, programmes respectively, structuring information of each organism and human being) and propagate in space (tridimensionally or with other dimensions or space forms).

And, while the physical body suffers a great deal of transformations, the man and his personality keeps surviving under the form of an ultralife field. Thus, survival would be the result of some rules or principles of existence – for the time being just supposed (generalized conservation, generalized equivalence).

It is obvious that there could exist different ultralife evolutions:

- This field (hypothetic) called *ultralife* which propagates in space (maybe in time as well) under the form of a wave type called holowaves, thus, this field can be captured by the embryos, in-formation organisms respectively, and can transform into substance, energy, information, evolving in a new existence ("reincarnation").

- Can annihilate itself (consequently, after death, a...final "death" is to come).
- Can continue its existence as such for a very long time ("endless life after death").
- Can combine with other fields (ultralives), can interfere with other fields, respectively.
- Can deteriorate, or, on the contrary, refine itself.
- Can migrate on other celestial bodies, or even in other dimensions.

All these can be possibly connected to certain selection rules or potentials specific to each field (ultralives). In fact, the belief or the lack of belief in divinity and the life after death, certain moral principles, etc. are translated into certain forms of field (ultralife) potential, which describe it and determine its behaviour and evolution. In this way, the belief or the affiliation to one of the conceptions about death, represents, in fact, a guiding line of the holowaves in the ultralife evolution.

Thus, an individual who belonged to the type "Death – end of life", will generate, after death, holowaves which will be guided by this conception, will have "chances" not to come back in another life (to reincarnate), he will evolve under the field form (ultralife), his evolution being, under this form, unpredictable (figure 3).

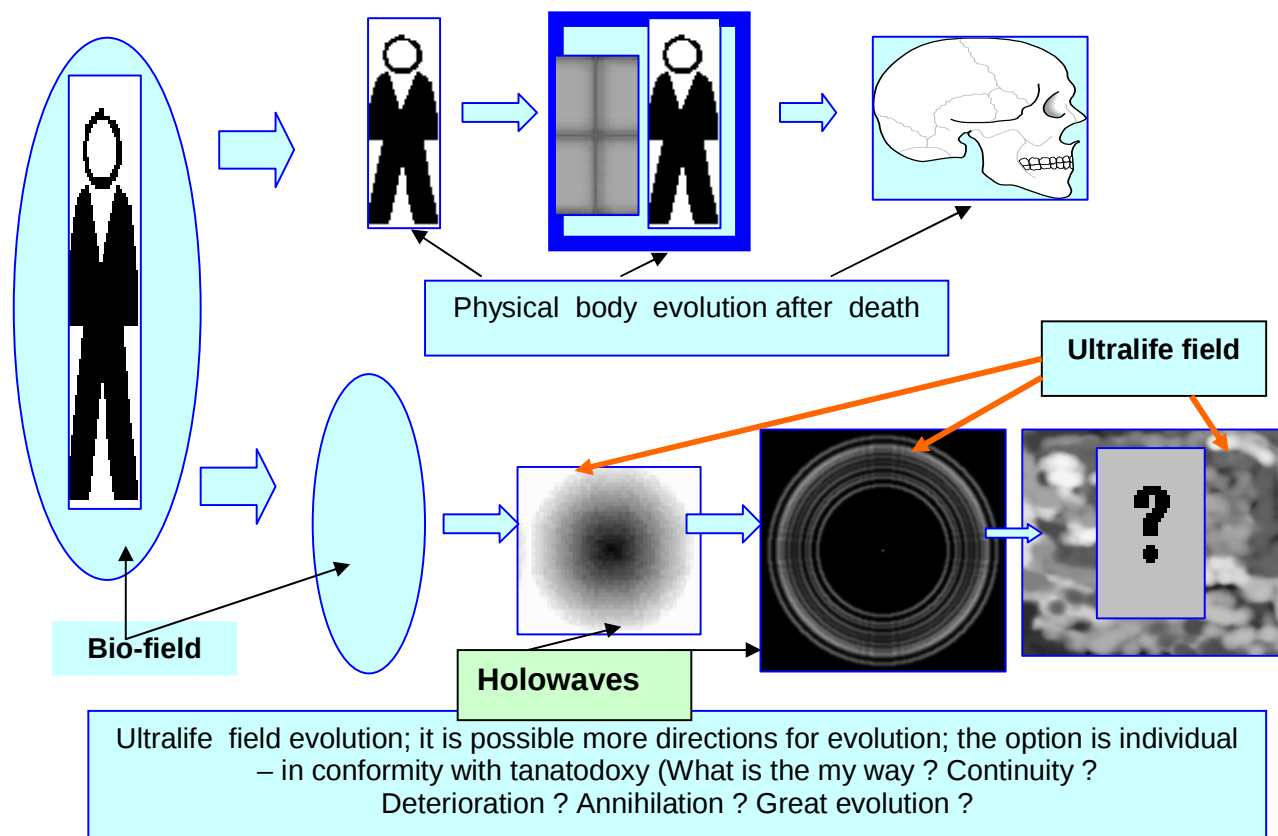

Figure 3. Physical body and ultralife field evolution after death

Finally, a last aspect: immortality. This would imply the cessation of death. Is it possible? This would mean that at a given moment, the transformation processes of substance, energy, information will stop, and substance, energy, information will reach the balance. On the other hand, one could raise the question of immortality "incarnated life" on one hand and of a "non-incarnated life" (of "ultralife"), on the other hand.

Both situations of immortality would be possible if there exists a way to adjust properly or to control efficiently the transformation processes of substance, energy, information.

ABOVE THE FEAR OF DEATH (RESEARCH OF DEATH)

When studying the phenomena appearing in the terminal cases and in those of clinical death and evolution "after death" (but which regularly appear during the lifetime as well), it is worth mentioning the following:

- the role of observer, who investigates these phenomena – this role is very active (the observer perturbs but he can be perturbed in his turn by these exotic phenomena, unlike the study of normal phenomena, in which the observer perturbs the phenomena but, generally, he is not perturbed by the so-called normal phenomena);

- there are certain procedures generating certain types of paranormal phenomena, such as: belief; love and generally the strong unselfish feelings, generating "benefic" paranormal phenomena; hate – generating "malefic" paranormal phenomena; various traumatism or disease and generally a peculiar stress or with a certain sense or significance; specific motivated or long-lasting trainings – breathing exercises, fasting, special positions, etc.; hereditary predispositions, of genetic nature and, generally, the psychosomatic and genetic constitution; life environment and style, etc.
- violence is a complex phenomenon which, despite lots of studies and systematic observations, still remains, on many accounts, far from being entirely elucidated; why and how the violence appears are issues to be entirely clarified, in the future, the violence being one of the major causes of death...

CONCLUSION

It could be supposed that, hypothetically, *death* represents a process or a form of transformation of the information (stored in the organism) into a form of "subtle" energy (eventually of a "subtle" substance as well), and *survival* represents a form of "subtle" energy (or physico-informational field called "ultralife") which can turn or not into degenerated states (consequently, it can transform into degenerated substance, energy and information – "physical body").

The knowledge of death and survival, is something very complicated, very deep, requiring special efforts. Perhaps, the future will elucidate these secrets linked to death and survival...

Bibliography - selective

Anastasoae V, Grigoriu C, Scripcaru C – *"Ghid practic de medicina legala pentru juristi"*, Editura Contact International, Iasi, 1993.

Biberi I – *"Viata si moartea in evolutia universului"*, Editura Enciclopedica Romana, Bucuresti, 1971.

Bohr Niels – *"Fizica atomica si cunoasterea umana"*, Editura Stiintifica, Bucuresti, 1969.

Braunstein F, Pepin J-F – *"Marile doctrine"*, Editura Antet, Bucuresti, 1997.

Celan E – *"Viata dupa pragul mortii"*, Editura Teora, Bucuresti, 1991.

Ene L – *"Ninja"*, Editura Iris, 1991.

Kun N, A – *"Legende si miturile Greciei antice"*, Editura Stiintifică, Bucuresti, 1964.

Moody R – *"La vie apres la vie"*, Ed. Robert Laffont, Paris, f.a., trad. Stoica R.

Macovschi Eugen – *"Substratul material al gindirii abstracte"*, in *"Sisteme in stiintele naturii"*, coordonator Malita M, Editura Academiei, Bucuresti, 1979.

Ramacharacka Yog – *"Viata dincolo de moarte"*, Editura Lotus, Bucuresti, 1991.

Sagan C – *"Creierul lui Broca – De la Pamint la stele"*, Editura Politica (Colectia Idei Contemporane), Bucuresti, 1989.

Simensky Th - *"Un dictionar al intelepciunii"*, vol. III, Editura Junimea, Iasi, 1973.

Soulier J-P – *"Enigma vietii. Reflectiile unui biolog asupra vietii si mortii"*, Editura Medicala, Bucuresti, 1991.

*** - *"UNDP/UNDRO – Disaster Management. Manual Draft"*, 1991.

Constantin M. BORCIA : 1956, octombrie, 23;

Facultatea de Fizică - Universitatea București – 1986;

doctor Chimie – Universitatea “Politehnica”, 2005, Bucuresti.

Lucrări elaborate (selecție):

BORCIA, C., ALEXIU, F., GH., GEORGESCU, I.I., TEODOR, R.S., : – “Aspects concerning certain radio-chemical characteristics of the Lower Danube sediments”, *21st Conference of the Danube countries, “On the hydrological forecasting and hydrological bases of water management, 2-6 September 2002, Bucharest, Romania.* ISBN 973 – 0 - 02759 –5, **2002**, (CD-ROM Proceeding).

BORCIA, C., BATUCA., D, GH., : – “Radioactive pollution hazard of the Danube river along the Romanian reach”- *21st Conference of the Danube countries, “On the hydrological forecasting and hydrological bases of water management, 2-6 September 2002, Bucharest, Romania,* ISBN 973 – 0 - 02759 –5, 2002, (CD-ROM Proceeding).

BORCIA, C : – “Viața mea este ca un labirint (Jurnal oniric)” ȘI “Destinul vieții în Univers” (Anexa: Moartea și supraviețuirea), regie proprie, ISBN 973-0 - 03143 – 3, București, România, **2003**.

BORCIA,C., GEORGESCU I. IULIA_ - “The accumulation of radionuclides in the marine sediments of the romanian coastal area of the Black Sea”, *The Black Sea Coastal Interaction / Phenomena and Related Impacts and Applications, Interantional Workshop, Constanta, Romania, 13 – 15 May 2004*.

BORCIA,C.: “Aspecte privind complexitatea proceselor de poluare a mediului acvatic”-IPSI,Venice,**2004**.

BORCIA, C : - “Modelarea matematică a proceselor radiochimice în funcție de regimul hidrologic al sedimentelor dintr-un anumit sector al fluviului Dunărea” – teza doctorat, Universitatea “Politehnica” Bucuresti, București, octombrie, **2004**.

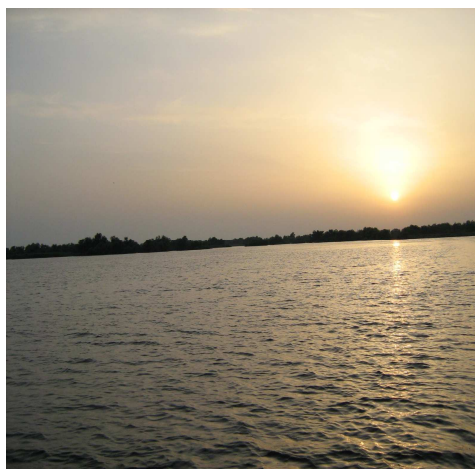
BORCIA, C : “Marele mister al Marelui Univers – între realitate și fantezie”, București, **2005**.

BORCIA, C : “Moartea și supraviețuirea – între certitudine și ipoteză”, București, **2005**.

BORCIA,C: “Acolo cineva veghează (proza fantastică și poezii existențiale)”, Editia semnal, Editura Printech, București, Romania, ISBN (10) 973-718 – 521 – 8,ISBN (13) 978 – 973 – 718 – 521 – 1, **2006**

BORCIA,C: “Chemarea stelelor (poezii existențiale și însemnări)”, Editura Printech, București, România, ISBN 978-606-521-465-1, **2009**

BORCIA,C: “Tentatia Necunoscutului (proză științifico fantastică)” Editura Printech, București, România, ISBN 978-606-521-464-4, **2009**

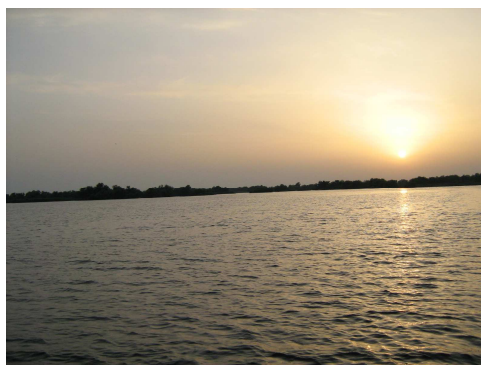

Constantin M. BORCIA – born: 1956, Octobre, 23. Bachelor in Physics (University Bucharest) – 1986; doctor in Chemistry –2005 ("Polytechnic" University of Bucharest); writer.

Elaborate work (short selection):

- BORCIA, C.,** ALEXIU, F., GH., GEORGESCU, I.I., TEODOR, R.S., : – "Aspects concerning certain radio-chemical characteristics of the Lower Danube sediments", 21st Conference of the Danube countries, "On the hydrological forecasting and hydrological bases of water management, 2-6 September 2002, Bucharest, Romania. ISBN 973 – 0 - 02759 –5, **2002**, (CD-ROM Proceeding).
- BORCIA, C.,** BATUCA., D, GH., : – "Radioactive pollution hazard of the Danube river along the Romanian reach"- 21st Conference of the Danube countries, "On the hydrological forecasting and hydrological bases of water management, 2-6 September **2002**, Bucharest, Romania, ISBN 973 – 0 - 02759 –5, 2002, (CD-ROM Proceeding).
- BORCIA, C** : - "My life is like a labyrinth (day-dream diary)" AND "The destiny of life in the Universe" (Annex: Death and survival), under own control, ISBN 973 – 0 - 03143 – 3, Bucharest, Romania, **2003**.
- BORCIA,C:** GEORGESCU I. IULIA_ - "The accumulation of radionuclides in the marine sediments of the romanian coastal area of the Black Sea",
*The Black Sea Coastal Interaction / Phenomena and Related Impacts and Applications, Interantional Workshop, Constanta, Romania, 13 – 15 May **2004**.*
- BORCIA, C.,** : - "Aspects regarding the complexity of the aquatic environment polluting processes", *IPSI (Internet, Processing, Systems for e-education/e-business, and Interdisciplinaries) review, Venice, **2004**.*
- BORCIA, C** : - "Mathematical modeling of the radio-chemical processes, function of the hydrological regime of the sediments within a certain section of the Danube" – doctorate thesis, Polytechnic University of Bucharest, Bucharest, October, **2004**.
- BORCIA, C** : "The great mystery of the Large Universe – between reality and fantasy", Bucharest, **2005**.
- BORCIA, C** : "Death and survival – between certainty and hypothesis", Bucharest, **2005**.
- BORCIA, C:** "SOMEBODY, OUT THERE, IS WATCHING (fantastic prose and existentialist poems)", Signal edition, Printech publishing house, Bucharest, Romania, ISBN (10) 973–718 – 521– 8, ISBN (13) 978 – 973 – 718 – 521 – 1, **2006**
- BORCIA, C:**"Call of stars (Existentialist poems and notes)", Printech publishing house, Bucharest, Romania, ISBN 978-606-521-465-1, **2009**
- BORCIA, C:**"Temptation of the unknown (science fiction prose)", Printech publishing house, Bucharest, Romania, ISBN 978-606-521-464-4, **2009**

Alte cărți:

- ⇒ “Chemarea stelelor” - proză fantastică, poezii existențiale și însemnări
- ⇒ “Tentația necunoscutului” - proză științifico- fantastică
- ⇒ “Dincolo de lumea efemeră” – proză fantastică
- ⇒ “Universuri imagine” – ficțiuni
- ⇒ “Locuitor în lumea viselor” – ficțiuni
- ⇒ “Societatea fără principii” – scenete umoristico-absurde
- ⇒ “Un paradis pentru fiecare” – scenete umoristico-absurde
- ⇒ “Marele mister al Marelui Univers – între realitate și fantezie” - eseu
- ⇒ “Universul, viața, conștiința - între adevăr și iluzie” – ipoteze

Despre moarte s-a scris și se va mai scrie, fără îndoială, moartea fiind inevitabilă, sfârșitul vieții oricui. Problema este însă dacă moartea este sfârșitul absolut al vieții unui om sau dacă, după moarte, mai urmează ceva, supraviețuiește ceva din om, altceva desigur decât amintirea acestuia, descendenții acestuia...

